

Vassy Zoltán

Bűnök és bűnhódések

2001.

TARTALOM

Edzőtábor

Concerto grosso

Egy beHÍVó története

Róma fenyői

Edzőtábor

Történet 7 előjátékkal

Misu

Két éve, mikor az alapozásnál egyik reggel a Városmajorban futottunk, láttam, ahogy Honda megölt egy kutyát. Itt a kutyákat hivatalosan csak megkötve szabad vezetni, de ezt persze nem tartják be, és a kis dögök, meg sajnos a nagyobbak is, folyton ott kapkodnak futás közben a lábunk körül; a gazdájuk meg ezalatt büszkén és meghatott képpel ismételteti, hogy „csak játszani akar az állat”. Egyszer aztán a Labanc nevű haverom nem bírta tovább, és oldalba rúgta az egyiket, mire a papa odarohant és keresztülvágott a fején a pórázzal. Nagy ciki volt. A Labancnak mindjárt kijött egy piros csík az arcán, a tag meg egy darabig ordított, viszont legalább megfogta a kutyát, aztán elmentek. Ha van köztünk valaki felnőtt akkor, csúnya verekedés támadhatott volna, de csak hárman voltunk, serdülők, meg két csaj. Honda akkor lett edző nálunk, néhány hónappal előbb. Egy hét múlva kijött velünk futni - mert ő különben délután edzett -, mire a kedélyek már kicsit lecsillapodtak, és direkt előrement azon a szakaszon, ahol a múltkori fickó meg a kutyája szoktak sétálgatni mindig ugyanabban a négyszögben. És tényleg megint ott voltak, és a kutya Hondához is egyből odaszaladt, hogy megkóstolja, csak úgy játékból, a kedves kis állat. Lehetett vagy tizenöt kiló. A gazdája pedig rosszat sejtve kiabált neki, hogy menjen vissza hozzá, meg ezzel egyidőben feküdjön le, nem csoda, ha a blöki nem tudta, mit csináljon; aztán Honda egyszer csak lehajolt futás közben, és a következő pillanatban már azt láttuk, hogy előre kitarítja a kutyát a nyakánál fogva, két kézzel, hogy még egy nyüsszentés se hallatszott, csak a tag kezdett tekerni arrafelé. Addigra odaértünk, és a szürkületben jól látszott a Labanc homlokától az álláig a csík alakú heg. Az öregúr megtorpant pár lépésnyire, és csak bámult Honda arcába, mint aki görcsöt kapott, még a rúgkapáló kutya se érdekelte. Mi már tudtuk, mi van, oda se kellett néznünk. Honda mosolygott. Tartotta a fuldokló kutyát mozdulatlanul, és mosolygott a gazdájára, valami olyan fantasztikus jóindulattal, amiről az ember rögtön érezte, hogy képtelenség megjátszani. Mindig ilyen volt. Ahogy kicsit hátulról végül ránéztem, és vonalban látszott mögötte a pórázos fickó is, olyan kényszerképzetem támadt, mintha most én volnék az öreg, bámulnám Honda arcát, és a mosoly mögött az arcon egyszer csak megjelenének a Labanc sebei. Aztán a kutya megdőglött, és Honda lerakta a füre. Visszafordult felénk, a kezeit fölemelte oldalt könyökből, mint aki zsörtölődésre készül, közben persze tovább mosolygott, és azt mondta: gyerünk, gyerünk!

Julika

Ez az edzőtábor fönn van a hegyek közt, egy hosszúkás, lapos beszögellésben, ami két hirtelen leszakadó gerincre fut ki, úgyhogy a szerpentin vagy ötször átkanyarog egyikről a másikra, míg a legközelebbi faluba leér. A másik oldalon pedig folytatódik a hegy félkörben, innen nézve kicsi és ártalmatlan kúpokra szakadozva, rajtuk átlátszó szálerdővel egész a tetőig. Az erdő rögtön a pályánál kezdődik, átmenet nélkül, a szélső fák úgy kihomorítanak valami kezeket-csípőre tartásban, hogy alattuk a kerítés nevetségesen törpének hat, és ilyenkor, tél vége felé, mikor reggel a nap pont a völgy fölött kel és néhány másodpercig szinte alulról világítja meg a pályát (mert lefelé az erdő hosszan ki van irtva), a kerítésnél mozgó alakok árnyéka föl-le ugrál a fatörzseken.

Rendszerint hatkor keltünk, hogy bemelegítésnek fussunk egyet még a reggeli előtt. Mi hárman voltunk úgy a spiccen az ugrószámokban, hogy a szakosztályból feljöhettünk ide alapozni, és rögtön egy közös, háromágyas szobába tettek; helyszűke, szabadkozott a gondnoknő (Hondával évek óta ismertük), de ettől csak Misu volt zavarban eleinte, és külsőleg rajta is csak abból látszott, hogy velem egy beképzelt ifibajnok stílusában próbált beszélni, miközben irult-pirult magában, érezve, hogy ez rosszul hat egy valódi ifibajnoktól. Kint még ilyenkor sötét volt, csak az erdei út szalagja világított, amin futottunk, meg Honda fehér sapkája elől. Meg nyilván az enyém is, de azt csak Misu látta. Az út felvitt egy közeli kúpra, aztán végig a tábor fölötti gerincen, ahol tíz-tizenöt méteres lejtők és emelkedők váltakoztak. Ezeket az első percek lomhasága után már lendületből átvittük, úgy, hogy sehol sem kellett erőlködni, és egyre jobban ízlett a levegő is, a nedves, kicsit már korhadt avar szagával, meg néha a gyantaszaggal, ha az út bekanyarodott valamelyikbe a sok apró fenyves közül. Ilyenkor átlag negyven percet futottunk. Az első nap visszafelé egy hosszú lejtő elején Misu már nem bírta a lendületével, és nagyokat szökdécselve elhúzott mellettünk, miután előbb megkérdezte Hondát, hogy szabad-e, azon a kisfiúsan tisztelettudó hangon, amit kizárólag neki tartott fenn. Ettől kezdve szokássá vált, hogy ő itt előre megy egész a táborig, és elkészül a fürdéshez, mire mi odaérünk. Mi pedig, ahogy leértünk a szerpentinre, később már szintén rituális szokásként a hátralévő szakaszt egymás kezét fogva és együtemre lépve kocogtuk végig, hol lassú és hangsúlyozottan méltóságteljes tempóban (Honda egyszer el is kezdte dúdolni hozzá a Mendelssohn-nászindulót), hol meg hirtelen vágta be csapva, föltartott arccal mint valami szocreál filmben, és közben néha oldalt egymásra néztünk, inkább csak a kezünkön érezve a mozgatóerőt, mert hiszen még akkor is sötét volt, és ilyenkor mindig egyszerre neveltük el magunkat. Aztán kicsit megálltunk a parkolónál néhány lazító gyakorlatra, az ácsorgó autóktól nekem általában az az érzésem támadt, hogy nagyon hideg van, anélkül hogy fáztam volna, és közben az erősödő reggeli zajokat hallgattuk: az ágak száraz pengését a szélben, a lakóépületek felől ajtók és ablakok zörrenéseit, meg a gondnokék két kuttyáját, ahogy szaggatottan és dühösen vonítanak, mert János, a gondnoknő férje, éppen vérese veri őket etetés közben. Utána edzettünk délelőtt és délután is, és Honda ezeken a reggeli átmozgatásokon úgy szabta meg az iramot, hogy még véletlenül se fáradjunk el.

János

Úgy érzem magam, mintha víz alól buktam volna föl hirtelen.

Négy évig hevertem öntudatlanul, valahol a saját kétségbeesésem alatt. Csak az ösztöneim tartottak életben úgy-ahogy: két karambol, egy késeles, egy éjszaka eszméletlenül a hóban... Figyeltem, az ismerős önkínzó gyönyörűséggel, ahogy tántorognak bennem az emlékek ide-oda, és mindig elhúznak valamerre, ha egyenesen akarok állni.

Tegnap megérkezett az a fickó a feleségével meg egy tanítványával. Rögtön tudtam, hogy ő az. Mikor kilépett a kocsiból és körülnézett, és én egy oszlopot támasztottam vagy tíz lépésnyire, úgy mosolygott rám, mintha ismerősök volnánk. Mint a fényképen, ahonnan ÉN tényleg ismertem. Ezek voltak önkívületem utolsó pillanatai.

Most mindent tisztán és élesen látok. Először csak leültem, nézegettem és hallgattam sokáig az emberek jövés-menését, nem is feleltem ha szóltak, de ezt megszokták már. Azt hitték, részeg vagyok. Mosolyogtam magamban. Most teljes bizonyossággal éreztem, évek óta először, hogy én vagyok az, aki itt üldögél, és saját szabad akaratából semmit se mond, csak figyel. Emlékezetemből az utolsó időben kiszorultak már a konkrétumok, csak az állapot maradt meg, hiszen az önkívülethez ez is hozzátartozott. Az élménynek kellett megjelennie ismét, egyetlen személybe sűrítetten, hogy felszabaduljak.

Előkerestem Márta fényképeit. Nálam maradtak mind a halála után, azóta összekeveredve néhány közös gyerekkori képpel, és azzal a kettővel, amit már a vége felé szinte erőszakkal vettem el tőle: az egyikén kiismerhetetlen arccal áll egyedül egy faragott köves, gótikus templomkapu előtt, a másikon pedig ezzel a fickóval, és az arca itt nagyon is kifejező és jellegzetes. Ezt a képet mindig magamnál hordtam, mint valami perverz ereklyét. Most már egyszerűen és akár végletesen merek fogalmazni, mint ahogy tudom, merni fogok egyszerűen és akár végletesen cselekedni is. Mártával féltestvérek voltunk, és beleszerettünk egymásba, ennyi az egész. Kit vádoljak, hogy az embernek olyan dolgokért kell szégyenkeznie, amikről nem tehet? Nem mertünk róla beszélni egymással, hiába tudtuk mind a ketten. Aztán jött ez a magasugró... és aztán elment, ahogy most elképzelem, végig ugyanazzal a mosollyal az arcán.

Egész délután néztem a képeket. Az asszony érezte, hogy valami megváltozott, de nem mert szólni, pedig egy ujjal se bántottam volna. Mintha egy hatalmas repülőtér irányítótornyában állnék egyedül, a napsütésben szemfájdítóan villognak az épületek fehér kötőbjei, lent a kifutópályák rácsos rajzolata beborítja a földet egész a horizonting, és a gondolatok, ahogy könnyed siklással érkeznek és indulnak tovább, manővereiket olyan szabályosan és tévedhetetlenül végzik, hogy szinte nem is kell felügyelnem rájuk. Talán ez is önkívület? Nem számít: most meg tudok állni egyenesen, és járni is tántorgás nélkül. Csak az a szörnyű, hogy Mártát erre nem taníthattam meg idejében.

Sokáig gondolkodtam a módszeren, talán önmagamnak bizonyítva ezzel, hogy nem vagyok bolond: úgy kell a dolgot elintéznem, hogy biztonságban maradjak. Éjjel felmentem a hegyre. Majdnem telihold volt, a kazánházából felszálló füstcsíkok komor méltósággal soroltak be az áttetsző báránnyelűk közé. Reggel aztán idomítani kezdtem a kutyákat.

Szét fogom velük tépetni.

Julika

Ez egy állat - mondta Misu, mikor másnap megint hallottuk délelőtt a kutyák nyüszítését. A szobánkban épp a reggelit próbáltuk kiheverni.

Honda fölemelte a fejét - németül tanult az asztalnál -, és kíváncsian nézett rá.

- Gyűlölöm az ilyen alakokat! - folytatta Misu.

- Milyen alakokat?

- Mint ez - intett a srác határozatlanul az ugatás felé. - Részegetes, gerinctelen, strici...

A gondnoknő már az első délután eldicsekedett nekünk a férjével. A férje körülbelül tíz évvel volt nála fiatalabb. Misura elég sokszerű hatással volt, mikor megértette, hogy az asszony miről beszél: „a macska egy ideig benn aludt a szobánkban, a kályhánál, de aztán nem bírta a ricsajt és inkább kikéredzkedett a hidegbe...”, és közben olyan büszkén nézett ránk, hogy bennem a váratlanul heves sajnálathoz már egy kis utálkozás is keveredett. Nem sokkal később megtudtuk tőle, hogy a férfi egész nap semmit se csinál, a főnökök csak rá való tekintettel tűrik, és időnként el is tángálja őt, mikor részeg.

- Miért gyűlölöd? - kérdezte Honda.

Hasrafeküdtem az ágyon, hogy Misu ne lássa a vigyorgásomat.

- Miért, te nem tartod cikinek? - kérdezett vissza kissé tanácstalanul. Honda mosolygott.

- Én nem bánom, hogy gyűlölöd - mondta. - csak kíváncsi vagyok, miért.

A hátamban éreztem, ahogy Misu egy pillanatra megnyugszik, de aztán ráébred, hogy még nem válaszolt a kérdésre.

- Vagy inkább arra vagyok kíváncsi, hogy egyáltalán tudod-e, hogy miért.

Honda belepréselte a hangjába a maximális jóindulatot, de a kérdés mégis túl agresszívnek tűnt. Eszembe jutottak a hajnalig tartó beszélgetéseink; ezt tanultam meg tőle én is először, hogy a tudatosság a leginkább maguktól értetődő érzések megkérdőjelezésével kezdődik. A hátam mögött Misu újra kényelmetlenül kezdte érezni magát.

- Szerinted... kellene tudnom?

- Misu: nekem mindegy, hogy tudod-e, mondtam már. Nem várom el tőled se azt, hogy tudd, se azt, hogy nem. Csak egyszerűen megkérdezem, ami érdekel.

Misu megint megnyugodott, és megint nem válaszolt. Hallottam, hogy Honda feláll.

- Szóval? Miért gyűlölöd a részeges, gerinctelen striciket? - Leült Misu mellé az ágyra, és nyilván mosolygott.

- Nem értem, mit akarsz - nyögte Misu.

Megfordultam. Ehhez az egyhez nem volt érzéke Hondának: hogy ha más is ott van, mikor beveti a nevelési trükkjeit, akkor nem lehet a hatást ugyanúgy kiszámítani, mintha például ketten utaznának Misuval egy vonatfülkében, vagy egy hosszú futásnál taposnák egymás mellett a havat. Neki Misu elhitte volna, hogy a kérdéssel nem kritizálni akar, és csak később jött volna rá, hogy mégis a kérdés indított el benne egy folyamatot, aminek a végén már ő maga kérdezi magától ugyanezt, bevallott önkritikával; egyszerűen azért hitte volna el, mert Hondát ösztönösen annyira önmaga fölé helyezte, hogy eszébe se jutott félteni tőle az önérzetét. De most itt voltam én is, és ez leblokkolta. Velem szemben már szégyellte volna, hogy valamiben nem felel meg Honda normáinak, amiket láthatatlanban elfogadott. Így aztán úgy tettem, mintha hülye volnék:

- Ettől függetlenül, te nem gyűlölöd őket? - kérdeztem Hondától, az ő mosolyával, hogy megértse. Vállat vont.

- Nem.

- Honda - kezdte Misu a szerencsésen beállt egyensúlyban. - Emlékszel, mikor a Város-majorban megfojtottál egy kutyát. Mikor az öreg hapsi rávágott a Labancra a pórázsal. Az klassz dolog volt, de azt hiszem, csak most kezdem érteni.

- Helyes kis dög volt pedig - mondta Honda, hogy Misu megakadt. Aztán mikor továbbra se folytatta, a mosoly mellé felvette azt a kedvesen ironikus arckifejezést, amivel egy pillanat alatt meghitt hangulatot tudott maga körül teremteni. - Azt már nem is merem megkérdezni tőled, hogy mit értettél meg rajta, mert megint azt hiszed, cikizlek.

- Valami olyasmit - mondta Misu boldogan -, hogy te soha senkit nem gyűlölsz, ugye?

- Az nem számít, Misu - felelt Honda. - Bár persze igazad van. De gondold meg, hogy azért a kutyát megöltem.

Misu

Álmomban repülőgépen utaztunk, és a többi srác a szakosztályból sorra lépett oda az ajtónyíláshoz, hogy ejtőernyővel kiugorjon. Mikor rám került a sor, Honda berakta keresztbe a kezét, és azt mondta: te nem mehetsz. Miért? - kérdeztem én. A hátam mögött már rögtön türelmetlenkedtek. Gyere onnan! - szólt rám, és aztán a többiek csak mentek el mellettem egyenként, és egy pillanatra feltűntek a lyuk fehér hátterében, ugrás közben oldalt kitárva a karjaikat. Miért nem mehetek, Honda? - kiáltottam. Csak nézett rám és mosolygott. Akkor már Julika is ott volt valahogy, katonaruhába öltözve. Én is tudok annyit, mint ők! Éreztem, hogy mindjárt sírni kezdek. Honda segített Julikának az ernyőjét fölcsatolni, és aztán Julika is kiugrott az utolsó srác után. Megint odaléptem, de Honda nem engedett. Te nem mehetsz - mondta. Miért? MIÉRT?? Úgy tűnt, mintha ezt már századszor kiáltanám, mikor Honda válaszolt: mert rosszul van összehajtogatva az ernyőd. És abban a pillanatban láttam magam előtt, hogy az ernyő a hátamon tényleg rosszul van összehajtogatva, és nem nyílt volna ki. Honda mosolygott egészen bele az arcomba. És akkor aztán igazán elsírtam magam, úgy, hogy föl is ébredtem rá, de még akkor se bírtam abbahagyni jó ideig.

Nem értettem a dolgot, de valahogy nem is volt kedvem gondolkodni rajta. Azt tudtam, hogy Honda nem ébred föl, mert ha ő egyszer elaludt, és nincs oka rá, hogy az alvást abbahagyja, akár ki lehetne lopni alóla az emeletet. Viszont Julika odajött, és megkérdezte, mi a baj. Aztán pedig elkezdte simogatni a fejem, hogy megnyugtasson, és ettől állatira ideges lettem, meg dühített, hogy hogy jön ő ehhez. De közben érthetetlenül jó érzés is volt, éreztem az illatát közvetlen közről, és tulajdonképpen a hangja is nagyon kedvesen susogott, olyasmiket, hogy csak egy rossz álom, reggelre elfelejtem, meg hogy van ilyen az edzőtáborokban, mikor napközben az ember a szokottnál jobban elfárad. A végén megcsókolta az arcom, és utána egy pillanatig olyan furcsán nézett rám, mint aki igazából a számat is szívesen megcsókolná, de ezt talán csak képzeltem. Besütött a szobába a hold, már épp ment lefelé, éjfél lehetett, és mikor Julika visszafeküdt, láttam Honda arcát a szemközti ágyon. Másmilyen volt, mint ébren, és másmilyen, mint az álmomban: egykedvű volt és zárkózott. Akkor már nem sírtam, és ahogy emlékszem, el is tudtam aludni mindjárt.

A gondnoknő

Ezek az élsportolók mindnyájan csak saját magukkal törődnek, reggeltől estig más gondjuk sincs, mint hogy örködjének a kis érzékeny lelkinyugalmuk fölött, és a viláért se vennék észre, hogy van lelke a közönséges embernek is. Éppen úgy végzem a napi munkámat, mint máskor, és igazán igyekszem jóban lenni mindenkivel, ahogy végeredményben sikerül is, bár közben egyre inkább úgy érzem, hogy ez nem számít, és mégis borzasztó egyedül vagyok. Látszólag nem történt semmi, mégis néhány napja olyan rettenetes szorongásaim vannak, hogy tegnap úgy éreztem: ezt nem lehet tovább bírni, segítséget kell kérnem valakitől. Azt hiszem, János megbolondult. Egyik napról a másikra mintha kicserélték volna - éjjel szinte egyáltalán nem alszik, nappal meg olyan, mint egy alvajáró, engem észre se vesz, csak ha szólok hozzá. De akkor is mindjárt elfordul. Istenem, alig másfél éve, hogy együtt élünk, és egyre jobban félek, hogy végérvényesen el fogom veszíteni.

De Julikának nemcsak azért szóltam, mert intelligens nő, és régóta ismerem, és nemcsak azért, mert nem bírtam már a magányos tépelődést. Bár ha csak ennyi lett volna, talán akkor is elvárhatná az ember, hogy egy kicsit együtt érezzenek vele a fájdalmában. De láttam egy fényképet Jánosnál, órákig beszélt hozzá, aztán hirtelen kirohant, és a kép ottmaradt az asztalon egész estig. Odahívtam Julikát, hogy megmutassam neki, mert a kép az ő férjét ábrázolta

egy nővel, akit nem ismertem, és megpróbáltam elmagyarázni neki a félelmeimet. Pedig láttam rajta már az elején, hogy unja és tulajdonképpen a pokolba kíván.

- Ez Márta - mondta a nőre a fényképen. - Együtt jártak Hondával, de idegbeteg volt, és később öngyilkos lett.

Honda, az Julika férje. Mindenki csak így hívja, az igazi nevét sokan nem is ismerik.

- Milyen Márta? - kérdeztem.

- Nem emlékszem, valami hosszú sváb nevű...

Én akkor már tudtam.

- Doppeldauer Mártának hívták, és János húga volt.

- Igazán? Érdekes.

- Napok óta ezt a fényképet nézegeti! Azóta, hogy ti megérkeztetek. És azóta van ez az egész...

Láttam, hogy egyszerűen nem hitte el, amit János állapotáról mondtam: megbolygatta volna a lelkingugalmát, nyilván! Nekiszögeztem a kérdést:

- Az a nő Honda miatt lett öngyilkos?

Vállat vont.

- Julika, ez komoly dolog - mondtam kétségbeesve. - Rátok nézve is az lehet! János már nem tudja, mit csinál.

- Dehát mit tehetnénk?

- Utazzatok el!

Egy pillanatra magam is képtelenségnek éreztem, amit kívánok, de aztán felidéztem János tekintetét, meg az összefüggéstelen mondatait... Julika úgy nézett rám, olyan hidegen és fölényesen, mintha valami csúszómászó volnék. Sokkal kevésbé tudott kedves lenni, mint a férje, bár talán csak megjátszotta az is. Hirtelen rádöbbsentem, mitől lett nekem olyan idegen János: mert rájuk hasonlít, átlépett abba a másik világba, ahol mindenféle rögeszmék számítanak, nem a normális mindennapi élet.

- Rémeket látsz - mondta Julika. - Teljesen lehetetlen, hogy elutazzunk. Mivel indokolnánk meg?

Nagyon fáradt és nagyon szomorú voltam. Még beszéltem neki valamit a kutyákról, mert ez is egy új dolog, hogy János állandóan gyötri őket, hogy már egészen elvadultak. Őt nem bántják, mert ő nevelte őket kölyökkoruktól, de most már egy pillanatra sem szabad levenni róluk a láncot, mert mindenki másnak nekiugranának. Kértem, hogy Honda semmiképp nem menjen a közelükbe, de erre már nyíltan kinevetett:

- Hondát csak ne féltsd, tud ő magára vigyázni.

- De nem ismeri Jánost - mondtam. - Talán azt se tudja, hogy Márta az ő húga volt.

- Na és?

- Nézd, Julika, lehet hogy tényleg rémeket látok... Azt hiszem, Honda itt veszélyben van!

Mosolygott.

- Mindannyian mindenütt veszélyben vagyunk. Te se Hondát félted most, hanem a férjedet. Igaz? ...A helyedben egyébként nyilván én is így volnék. De nekem egyszerűen nincs félnivalóm: Honda nem az az ember, akit féltetni lehet.

Ezzel elment. Én pedig itt maradtam a szorongásommal, meg a fényképpel mellettem az asztalon, amit aztán János egy szó nélkül felmarkolt, mikor estefelé visszajött Isten tudja, honnan. Nem, talán mégse örült - de ez rajtam nem segít. És mégis, ahogy közeledtek a lépései, és aztán megjelent az ajtóban azzal a határozatlan, de mégis szívfájdítóan férfias tartásával, engem egy pillanatra egész testemben megmarkolt a viszontlátás öröme, éppen úgy, mint azelőtt.

Honda

Julikám, lett váratlanul fél óra szabad időm, mert a doktor üzent, hogy késni fog, és nem tudtam megállni, hogy ne írjak neked egy szerelmes verset ezalatt. Ne tévesszen meg, hogy ezek a sorok itt milyen szabályos fafejű rendben sorakoznak egymás után, minden pont meg vessző a helyén, és az se tévesszen meg, hogy viszont sehol egy hang se a szerelemről. Itt ülök rád gondolva a várószobában, és félelmetesen boldog vagyok: körülbelül erről szól a vers.

Félelmetesen boldog vagyok, éppen mivel tudom, hogy nem volna illő az lennem. Két ajtóval arrébb fekszik egy lány, hiszen te is tudod, elkábítva és lekötözve, és hallom, ahogy egyre hajtogatja magában, olyan mélyen, ahová nem hat le az altató, hogy na és, majd legközelebb sikerülni fog - és miközben rettenetesen szeretném, hogy ez soha ne következzen be, és magam elé idézve szomorú és most bizonyára kicsit el is torzult arcát, azonnal valami nagy és tiszta gyengédséget érzek, tudom, hogy tenni semmit nem fogok érte, mert amit tehetnék, az nem segíthet; és közben gátlás nélkül és javíthatatlanul boldog vagyok, mintha még a levegő is egyből boldogsággá változna bennem. Nem arról van szó, hogy ösztönösen elhessegetném a felelősséget, vagy képtelen volnék együtt érezni még a hozzám közelállókka is. Vagy legalábbis nem erről van szó azon a logikai szinten, ahol az ilyesmit mérlegelni szokták. Tudom és átérzem, hogy mit jelent, mikor egy ember nemcsak hogy nem képes passzívan tovább folytatni az életét, hanem képes azt aktívan befejezni is. Tudom, mert elég mélyen ismerem azt a helyzetet, amelyben Márta erre a döntésre szánta magát, és mert nekem is lényeges részem volt abban, hogy ez a helyzet létrejöjjön. De még inkább azért tudom, éppen azért, amiről az előbb beszéltem: mert nem érzek büntudatot, és emiatt képes vagyok a történeteket tárgyilagosan áttekinteni, úgy, hogy saját részvételem nem gátol, hanem segít a tisztánlátásban. Vigyázz: nem azt mondom, hogy azért nincs büntudatom, mert tárgyilagosan értékelve az jött ki, hogy semmiről sem tehetek! Ez lenne a legostobább önbecsapás, és ráadásul eleve védekező mozdulat, ami feltételezné, hogy van mi ellen védekezni. Nem, mindez a büntudat hiányával kezdődik, magyarázat nélkül; és ami már a magyarázatból derül ki, az számomra inkább az, hogy egyáltalán szóba jöhetne az önvád és a lelkiismeretfurdalás. Így értettem, hogy boldognak lenni „nem volna illő” ilyenkor. De ez a fajta magyarázat fölösleges, mert nem azt magyarázza, amiről itt szó van: kit érdekel most, hogy miféle előítéletek és miféle kulturális agymosások viszik rá az embereket, hogy olyan dolgokért legyen büntudatuk, amiken nincs módjuk változtatni? Ez a szöveg egyszerűen nem erről szól. Hanem az én saját, pillanatnyi, szerelmes versbe való érzéseimről (figyeled? a szerelmes vers itt már megtévesztésig hasonlít egy matematikai levezetéshez, de aki érti, annak világos, mennyire szerelmes vers azért; hiszen a szerelem többek közt azt jelenti - néha úgy érzem, főleg azt jelenti -, hogy ismerjük egymást), szóval, ez a vers arról a boldogságról szól, itt a várószobában, amelyhez a magyarázat tudatos logikája meg a részvét és felelősség érzelmi logikája egyformán szervesen

illeszkedik, arról a boldogságról, amit mindez, bármilyen is különben, csak erősíteni tud azzal, hogy gazdagabbá és mélyebbé teszi. Igen: boldogsággá változik még a levegő is.

Régóta tudom ezt; és ezzel a tudattal ráadásul elkezdődik egy furcsa és gyönyörű játék, a boldogság öngerjesztése. Mert nem mindegy, hogy egy állapotot egyszerűen csak átélsz, bármilyen jó is, vagy felismered benne a törvényt, felismered, hogy szükségszerűen van így, és felismered a hatóerőket, melyek nap mint nap fenntartják - és benne felismered, hogy te magad is cselekvően részese lehetsz a törvénynek, és azért vagy boldog, vagy inkább: úgy vagy boldog, hogy tudatos munkával megdolgozol érte. Ez a tudat egy újabb dimenziót ad az eddigiekhez, mint ahogy az is, hogy most mindezt elmondom neked, és hogy te megérted még abban a tökéletlen formában is, ahogy képes vagyok kifejezni. Bár a kifejezés sem túl nehéz, ha az ember eléggé megszokta, hogy félelem nélkül tudatosítsa az érzelmeit; és ez is egy új boldogság-dimenzió, mert hiszen mindig ezer dolog történik körülöttünk, amire reagálni lehet, ha elég érzékeny az ember. Micsoda félreértés, amit sokan hisznek, hogy boldog az, aki érzéketlen! „Lány volt, szőke, és másfél mázsa; az udvar szigorú gyöpén imbolygott göndör mosolygása” - aki ezt írta, érzékeny volt, és egy életen át harcolt önmagával, hogy ne kelljen gyűlölnie saját érzékenységét, és irigyelnie a köveket meg a csillagokat. Pedig, ahogy néha tudta ezt is, neki nem volt esélye, mert nem elég, ha érzékeny az ember. Erősnek is kell lenni.

Erősnek is kell lenni, nem magáért az erőért, hanem a bátorságért, amit csak az erő tudata adhat. A bátorságért, hogy pont érzékenységekünk révén meg merjük érteni önmagunkat és a világot, és együtt a kettőt, gátlástalanul és ezért elfogulatlanul: mert akkor már el is tudjuk fogadni őket azzal a természetességgel, amit az ostobák az unalmas ösztönlényektől irigyelnek. Fergetegesen boldog vagyok, hogy átélhetem teljes intenzitással mindazt, ami Márta öngyilkosságából rám tartozik, és azt hiszem, ez több, mint amit azok élnének át, akik itt zokogva a falhoz verdesnék a fejüket. Fergetegesen boldog vagyok, hogy a boldogságomat tudatosan átgondolhatom, és a helyzet rétegeit sorra kibontva, cselekvően egyre tovább építhetem. Fergetegesen boldog vagyok, hogy ki tudom fejezni az eredményt tisztán és érthetően, mint egy bonyolultságában is világos képletet. És fergetegesen boldog vagyok, hogy -

De itt abbahagyom. Mindjárt jön a főorvos; adok neki egy csomó pénzt, és a tőlem telhető legbensőségebben beszélek majd vele. Végül is nem vagyok pszichiáter, még az is lehet, hogy meg tudják menteni. Meg azért is abbahagyom, mert az elején ígértem valami olyat, hogy egy szó se lesz szerelemről; ha az imént levegőben hagyott mondatot a logikus irányban folytatnám, még eszedbe jutna, hogy aki már kétszer hazudott, annak biztos egy szava se igaz. És akkor talán még azt sem hinnéd el, hogy ez a sok fecsegés mégiscsak egy szerelmes vers volt.

Misu

Öt perc alatt játszódtott le az egész, egy nappal azelőtt, hogy hazautaztunk. A gondnoknő férje, ez az állat, már régebben csinált egy új helyet az idegroncs kutyáinak a tábor egy távolabbi részén, egy mindig nyitva tartott oldalsó kapu mellett, ahol Honda rendszerint átfutott visszafelé jövet az esti külön edzéséről, és ezen a napon lesbe állt, és ráeresztette őket. Fölhallatszott a szobánkig az őrjöngés, amit csaptak. Úgy tervezte ki, hogy véletlen balesetnek hasson, de ebből semmi se lett, mert nemcsak rosszindulatú állat volt, hanem szerencsére hülye is, és menet közben egyszercsak meggondolta magát: mire mi és még egy páran odaértünk, már ketten verekedtek a kutyákkal, leginkább ő, mert Honda csak feküdt a hóban és védekezett, de legalább életben maradt. Aztán az egyik kutya engem is megharapott, de nem ez a lényeg. Hanem az, hogy utána a nagy kavarodásban, miközben próbáltuk Hondát betámo- gatni a házba, odajött a srác, mármint a strici, és azt mondta Julikának: tudom, hogy a

feleségem beszélt magával. Hondának be volt csukva a szeme, de eszméletén volt azért. Menjen a fenébe, felelt Julika. Figyelmeztette magát, miért nem csinált valamit? - folytatta a gondnoknő férje, és utána valami ijesztő csukladozással, mintha részeg volna, azt mondta: akkor sajnáltam meg, mikor rájöttem, hogy maga nem szólt neki. Csak ekkor jutott eszembe, hogy Julika rögtön felugrott és kezdett futni kifelé, amint a kutyákat meghallotta. Elképesztő volt így utólag. Tisztán emlékszem: még mielőtt ránéztem volna Hondára, arra gondoltam, ezt a szöveget hallva is biztos mosolyog. De nem derült ki, hogy így volt-e, mert nagyon leejtette a fejét, és be is volt kenve sárral meg vérrel. Julika meg a krapek szövegére azt válaszolta, és ez is elképesztő, hogy micsoda flegmával, hogy erre rájöhetett volna hamarabb is. De az egészben az a legérdekesebb, hogy közben végig éreztem a karját az enyémhez nyomódva, ahogy Hondát tartottuk a hóna alatt, és felidéződött a simogatása meg a puszija azon az ejtőernyős éjszakán; és ettől eszembe jutott, hogy az előbb, ketten fönt a szobánkban, megint úgy éreztem, klassz lenne egyszer kipróbálni vele többet is, és akkor Honda eszembe se jutott. Vagy legalábbis nem úgy, hogy furdalt volna a lelkiismeret miatta. Azt hiszem, tulajdonképpen ettől értettem meg az egészet; mert el se tudtam volna képzelni, hogy neki bármivel is árthatok. Hondát aztán bevitték a kórházba, és állítólag kell legalább egy hónap, míg újra edzésbe áll.

Concerto grosso

Rikító fehérre meszelt tűzfal mered fel az ablak előtt. Félig oldalt éri a reggeli napfény, teljes magasságában: a barakk árnyéka pont a tövén ér véget. Az ablakkal szemben kiszáradt fa áll, közvetlenül a fal mellett, öt-hat félbemaradt ága olyan élesen kirajzolódik, mintha kivágták volna a villogó fehér síkból.

Az ablak másik oldalán - egyrétegű, mint a többi is a telepen - egy nő, derékból kicsit hátrahajolva, a hálóingét húzza le a fején át. Mozdulata egy pillanatra megakad középen, hogy kéztartásán változtasson, aztán még jobban hátrahomorít. A szoba kintről kapja a fényt a függönytelen ablakon át; a fiatal nő teste csontszínű a tűzfalról visszavert derengésben, ahogy az inget még fenn a kezében tartva, pici roppanásokkal kinyújtózkodik.

A tűzfal és a barakk között rozsdás csövek, drótok, gépalkatrészek meg mindenféle hulladék fémdarabok hevernek: a tűzfal már a gyárhoz tartozik. A nő letörli a belülről bepárasodott ablakot, áthajolva egy majdnem csupasz íróasztalon, és még álmos szemével kifelé néz. A száraz fa kékes árnyékot vet szemben a falra; az árnyék kontúrvonala is kemény, akár a fáé a világos háttér előtt, és kicsit már groteszk pontossággal követi az ágak ritmusát. Oldalt, a fal végén túl, az ugyanilyen fehér kökerítés fölött idelátszanak a gyár magasra fölkszálalt szerelvényei.

- Kinyitom, jó? - szólal meg a nő, és befelé fordul.

A fiú, aki az ágyban fekszik, alig múlhatott húsz éves. Csontos kezével kétoldalt leszorítja a takarót; csontos, bár kissé gyerekes vonalú az arca is, ritkán nőtt fekete borostával. Mosolyog.

- Milyen fehér a melled - mondja.

A nő visszafordul, hogy kinyissa az ablakot. Érzi az íróasztal külső életét, ahogy a combjához nyomódik, és érzi bal tenyerében a lerakódott port az asztallapon. Majdnem tíz évvel idősebb, mint a fiú, arca egyszerű és egészséges, mint egy szövőnőé a róluk szóló festményeken. Kint a falra most rávetül egy kéményfüst árnyéka, elmosódott, jobbra-balra hajladozó oszlopként; a fiú egyszerre meghallja a tánczenét a szomszéd család rádiójából, és a gyár zöreje is közelebbé és összefüggőbbé válik.

- Nem értem - mondja. - Pont a fürdőruha helyén vagy fehérebb, mintha napoztál volna. És közben április van.

- Egész télen ilyen volt.

- Persze. Már akkor se értettem.

- Simi! - A nő az ágy végén előrehajol. - Hozok neked tejet!

A fiú feltámaszkodik a két könyökére, aztán ülő helyzetbe húzza magát. Még mindig mosolyogva kimutat az ablakon.

- Nézd - mutatja -, most hárman vannak. A fa, meg az árnyék, mint mindig, és most a füst mellettük, mintha az árnyék árnyéka volna.

A nő nem fordul hátra, hogy kinézzen. A fiú érzi magán a tekintetét az okosan szabályos, most kicsit homályban maradó arc mögül. A szórt ellenfénytől a nő vállán, haján és csípőjén kontúrok nélküli, puha fényfoltok ülnek, mögötte mintha csikorogna a tűzfal hideg fehérje. Az ágy végéről nézve a fal beborítja az egész ablakot.

- Azt hiszem - mondja a fiú -, most már a tej se megy.

- Azért megpróbálhatod! - tör ki a nő, nem titkolt kétségbeeséssel. A fiú megint elmosolyodik:
- Majd később... Feküdj inkább vissza, megfázol.

Jöttem haza a diákotthonból anyámat meglátogatni, mint szombat este általában. Már a kapunál elkaptak; tizenöt éves körüli srácok, mint én, még nem elég érettek, hogy legátlódjon bennük a gyerekek kegyetlensége, és már elég érettek, hogy a kegyetlenségük ne csak játék legyen. Én nem tudtam semmit a szóbeszédről, ami a telepen akkor, ötvenhét nyarán kelt lábra, mert anyám nem szólt, még akkor sem, mikor már alig köszöntek neki vissza és rendszeresen beverték az ablakunkat. Így először azt hittem, valami sületlenkedés csak az egész. Egy távolabbi barakkhoz vittek, ahol épp nem lakott senki, mert a Tanács szerint az épület túl rozzant volt, és ott a mosókonyhában még vártak egy páran. Nem dulakodtam velük, majdnem öt évem volt megtanulni, hogy túlerővel szemben hogyan viselkedjen az ember. A mosókonyhában volt egy asztal meg két szék, és az asztalon egy bádogtál nyers húsdarabokkal. Leültettek. Föl volt dobva az egész társaság, vakaródtak meg lökdösték egymást körben, és akkor már éreztem, hogy különleges eset vagyok nekik. Néhány lány is volt köztük. Az asztal másik oldalára pedig leült egy Jóska nevű srác, akit futólag ismertem, és azt mondta: ezt a húst direkt neked hoztuk. Elég undorító holmi volt, kutyának vagy macskának néztem kapásból; ezt mondtam is, mikor a főszónok megkérdezte, hogy ráismerek-e, mi ez. Röhögtek, aztán Jóska kijelentette: pedig nekem ismernem kell, mert ettem már ilyet. Akartunk egy kis örömet szerezni neked, folytatta. Tudod milyen állati nehéz volt hozzájutni? Mit gondolsz, honnan hoztuk? Nem tudom, mondtam, mire ő áthajolt az asztalon, és oldalra vicsorított szájjal, ahogy nyilván valami filmben látta, a képmembe lihegett: a temetőből. Közben kinyúlt jobbkézzel, és felülről beleverte az arcom a tálba. Akkor persze mégis verekedni kezdtünk, és a közben elkapott szövegekből jöttem rá, hogy a hajsza már hetek óta folyt az anyám ellen; a történetet állítólag egy visszajött nyilas tiszt mesélte el a forradalom alatt. A végén letépték az ingemet, már nem kellett sok hozzá, és a mellemre rátetoválták, „nehogy letagadhasd”, hogy KANIBÁL. Így, egy n-nel.

A férfi megmozdult az ágyon, előbb a bal, majd a jobb lábát leemelte a szoba kövére, aztán felállt, és az ablakhoz lépett. Nagydarab ember volt, sovány, szögletes; agyonmosott szürke munkaruhát viselt, abban aludta végig az éjszakát. Lehajolt a csizmájáért, hogy felhúzza, fordított sorrendben, mint ahogy az ágyból kikelt.

Az ablak elé már régebben egy szekrényt toltak, csak néhány centi maradt szabadon, az onnan indult fénykéve a föl villanó porszemeivel mintha kettéhasította volna a szobát. A férfi tenyéréllal végigtörölte az üvegsávon. Az ablaktól nem messze göcsörtös, kopár fa állt, a napfényben egy-két visszamaradt levél csillogott rajta sárgán meg vörösen. Mögötte a tűzfalból itt-ott kilátszottak a téglák.

A szekrénytől jobbra, keresztben az ajtó előtt, egy másik férfi feküdt a kövön. Hanyatt fordítva, összegombolt zakóban, zöld sapkája külön a feje mellett. Az ablakon át behallatszott a szél füttyülése; „a gyár is leállt”, gondolta a férfi, és dobbantott egyet, hogy a csizma jobban illeszkedjen. A fekvő ember lábánál sárrögök hevertek, a cipőjéről váltak le száradás közben.

- Kuss - mondta a férfi, de nem nézett hátra.

A kettős ágy másik felében egy három-négyéves kisfiú nyöszörgött egy asszony mellett. Az ablakon túl nem látszott semmi mozgás, csak a szél rázta a faágakat. A férfi oldalt lépett, hogy a szekrény ajtaját kinyissa, előtte lábbal odébbtolva a fekvő alakot; az felnyögött, halkan, inkább csak mintha nehezen lélegezne.

- Kuss - mondta a férfi megint, és belerúgott, valahol a térde körül.

Az asszony az ágyban kinyitotta a szemét. Kerek, kicsit már elfáradt arca volt, kiugró járomcsontokkal, amelyek alatt kétoldalt feszesen besüppedt a bőr. Haja rendezetlen csomókban terült szét a párnán. Vacogott; nehézkes mozdulatokkal megpróbálta a gyereket jobban beta-

karni. A szekrényből a férfi egy lepedőt vett elő, és egyik szélénél hurkává összefogva felakasztotta az ablakból még kilátszó sáv fölé, egy szögre, amely a függönyrudat tartotta azelőtt. A szobában majdnem sötét lett, az ajtóréseken meg a lepedő ráncain kívül csak a fal derengett az ablak fölött, ahová a hátsó szekrénylap visszaverte a fényt. Kintről a szél mellett tisztán hallatszott az ágyúdörgés; a szekrény ajtaja halk nyikorgással újra kinyílt, alig azután, hogy a férfi elengedte.

- A gyerek... - kezdte tétován az asszony. A férfi rámordult:

- Kuss!

Belökte a szekrényajtót, amely élesen fölsírt egy pillanatra, és utána a helyén maradt. Kuss, a szentségit, mondta ismét magában. A fekvő ember tapogatódzva megmozdította az egyik kezét; a férfi átlépett fölé, lehajolt. Láta, hogy a szeme nyitva van. Felemelte a lábát, és teljes lendületével beletaposott, pontosan az arc közepébe a csizma sarkával.

Nem tudom, mennyi volt ennek a szerelemnek a lappangási ideje, mert mikor aztán tudatosult bennem, olyan váratlan volt, mintha akkor láttalak volna meg először. Pedig akkor már többet tudtam rólad, mint mondjuk a férjemről négy év után, sőt, bizonyos értelemben többet, mint önmagamról. Ültünk a füben, és ti az egyik évfolyamtársatok házasságáról beszélgettetek, egy tíz-tizenkettes csoportban, én pedig természetesen nem szóltam közbe, mert az illetőt, ahogy többnyire mindnyájukat, csak mint oktató ismertem a gyakorlatokról. Nem lepett meg, hogy te vagy köztük a hangadó, szellemi képességeidről már benyomást szereztem a szakmai vitákon, de ott a szinte kötelezően száraz stílus kevésbé juttatta érvényre az egyéniséget. Ott magukról a dolgokról volt szó, nem látszott az a mód, ahogy az ember a dolgokhoz közelít. Emlékszem egy mondatodra, mikor azt az elromlott házasságot elemeztétek, és te kegyetlenül világos, sokszor cinikusnak ható gondolatokat dobáltál közük, játékosan és könnyedén. Valamikor itt mondtad közben, vigyorogva, mint aki egy malac viccet ad elő: igen ám, bátyó, az őszinteség az fáj, de nem mindegy, hogyan; mert fáj a foghúzás is meg a szülés is, de a fogat aztán kidobják a szemébe, a gyerekből meg ember lesz. Utána folytattad, hogy mi volt a baj a házassággal, és én végig úgy éreztem, mintha rólam volna szó. Amiket mondtál, azt persze mind tudtam; csak soha nem mertem tudomásul venni, azaz tudatosan vállalni őket, nem mertem értük szétpofozni a mindennapok banalitásait. De azt hiszem, akkor még nem szerettelek. Csak rokonszenvvel figyeltem, mint utána is heteken át, ahogy hűvös és elszánt biztonsággal manőverezel abban a világban, ahol - mindig sejtettem - én is csak úgy lehetek otthon, ha elég bátor vagyok azt magamban logikussá és áttekinthetővé rendezni; és ha képes is vagyok erre anélkül, hogy leegyszerűsítve kihulljon belőle a valóság. A többiekén látszott, hogy félig-meddig tényleg viccnek fogják föl a kijelentéseidet, de hiszen még olyan éretlenek voltak; azt is éreztem, hogy téged ez külön elszórakoztat, mint egy bonyolult egyszemélyes játék, és szinte meghatódnál tőlük, ha egyáltalán képes volnál meghatódni. A magad módján szeretted őket, valahogy úgy, ahogy idegen gyerekeket szokás. Hanyattfeküdtem a fűvön, néztem a csíkokban vonuló bárányfelhőket, és tudtam, hogy már biztos el fogok válni.

- Én vagyok az oka az egésznek - mondja a nő. A fiú kuncogni kezd.

- Micsoda önbizalom!

- Én vagyok az oka - ismétli meg a nő. - Te is tudod.

- Két zseni vagyunk mi. Ezt ne tudnám?

A nő hirtelen mozdulattal át akarja karolni, de közben meggondolja, és ugyanilyen gyorsan visszahúzza a kezét. Feksznek tovább egymáshoz sem érve.

Ezt ne tudnám? Úgy gyűlöltelek néha, hogy ki kellett mennem a szobából, hogy kint a falba verjem a fejem. De milyen jó volt még gyűlölni is, így utólag visszagondolva, ugyanolyan jó, mint bármi más.

- Ne hagyj most egyedül, Simi - mondja a nő.

A fiú hasra fordul, jobb kezét átveti könnyedén a nő melle fölé, ujjait - a nő fejével kicsit fölemelkedik - becsúsztatja a nyaka alá. Biztos nem gerjedek be, gondolja, a pulzusom reggel már negyven körül volt.

Nem tudtam elképzelni, hogy történhetett, hiába próbáltam sokáig: nem ismertem az apám. Hazaszökött, mikor a front már majdnem elérte Budapestet, és anyámat eszméletlenül találta otthon, valószínűleg tüdőgyulladással. Én három éves voltam. Az első este felismerte egy nyilas, utána is jött a telepig; apám leütötte, bevonszolta a lakásunkba, és eltorlaszolta az ajtót meg az ablakokat. Mi akkor már napok óta nem ettünk. Ezek a tények, amiket ismerek, és most már tudom, nem is kell ismerni többet: a valóságot úgysem igazolhatják mítoszok, különösen az erkölcs mítoszai nem, mert azok épp arra a célra szolgálnak, hogy a valóságot a maga természetes közegében ne kelljen igazolni.

- De azért - mondja a fiú -, most hozhatnál nekem tejet. Megpróbálom... Csak hogy ne érje szó a ház elejét, tudod.

- Marhaság - válaszolja a nő. - Ha undorodsz tőle, úgyis visszajön. A többivel is így volt.

- Csodálatos nő vagy - súgja a fiú bele a párnába, alig érthetően.

Mint ahogy az is tény, hogy aztán a nyilasok mégis betörték, és apámat elhurcolták; hogy megtalálták a halottat, akinek a fél karja már hiányzott, de a csontdarabok, baltával szétvágva, még ott heverték egy lábosban a kihűlt tűzhelyen; és hogy évekkel később, egy kórházban, gyanakvó megvetéstől körülvéve meghalt az anyám is. Az már nem tudom, mennyire tény, hogy én pedig elhatároztam, hogy életben maradok.

- Engem ám nem érdemes szeretni - mondtad, mikor egyszer már kipróbáltuk egymást.

- Tudom - válaszoltam. - Önző és kietlen fickó vagy.

Komoly teljesítmény volt, hogy a te stílusodban beszéljek: mikor önmagadról volt szó, ez a stílus zavarba ejtő pontossággal tudott egyensúlyozni a hetykén megjátszott szerénykedés és a fájdalmas önismeret vallomása közti határvonalon. Tényleg zavarba jöttél, de ez persze inkább felvillanyozott.

- Honnan tudod! - ripakodtál rám széles méltatlankodással. Ugyanabban a stílusban folytattuk mind a ketten.

- Figyeltelek: hetek óta szerelmes vagyok beléd.

- Pedig engem nem érdemes szeretni.

- Tudom: unod a nőket.

- Nono. - Olyan megrovóan mondtad, mint egy öregúr. - Ez már blöff!

- Egy lánytól hallottam.

- Félreértés - jelentette ki. - Az illető biztos szégyenlős volt, és így juttatta kifejezésre, hogy kevesli a potenciámat. Általában keveslik. Csak nem merik beismerni, mert tisztelnek valami rejtélyes okból, még akkor is, ha mérgesek rám.

Most persze én jöttem zavarba.

- Hallod, még nem ismertem férfit, aki ezzel dicsekedett!

- Pedig nem exhibicionizmusból mondom, csak mert egyszerűen így van.

- Az, hogy így van, még nem indokolja, hogy mondd is!

Nevettél.

- Klassz. Hát akkor miért mondtam?

- Mert tudod, hogy ezt csak az az ember vallja be, akinek megingathatatlan az önbizalma. Ez olyan, mint mikor előre nevetünk, hogy jó kedvünk legyen.

Megint nevetél:

- Tyű, mi lesz itt! Ha már most kileseled a legféltebb titkaimat, holnaptól dögunalmasnak fogsz találni!

De akkor már egy icipicit a szokottnál jobban csillogott a szemed.

Rájöttem, szinte egycsapásra - más választásom nem volt -, hogy a tényeket valóban nem kell igazolni. Nem a miért a fontos, hanem a hogyan. Ne követeljünk, hanem elemezzünk. A mindent megértés és mindent megbocsátás maximáját saját használatra átalakítva, már előre megbocsátottam mindent, hogy így biztosabban megértsem; és a lebontott értékrend helyén, tapogatózva, de mindig a legnagyobb ellenállás irányában, építeni kezdtem egy sokkal szilárdabb logikai rendet. Röhejes, hogy így mégis igazuk lett a mítoszoknak, csak nem úgy, ahogy eredetileg célozták; mert mindenfajta mítosz arra való, hogy az ember érzelmileg fel tudja dolgozni a valóságot anélkül, hogy megértené, és ezzel adja az igazolás látszatát a tetteknek, amelyek elkövetésük után már a valósághoz tartoznak elkövetőjük számára is. Csak egyszer kell rácsodálkozni naivan és könyörtelenül, csak egyszer kell legyőzni a tériszonyt, hogy jelzőfények nélkül egyedül maradtunk, csak egyszer kell kérdést látni ott, ahol mások a választ látják: mit jelent például az, hogy „ne ölj” -

- Voltak pillanatok, mikor gyűlöltél - mondja a nő, elgondolkodva, száraz hangsúlyokkal, ahogy néha az öregek mesélnek.

Oldalt fordítja a fejét, kifelé, és nézi a képeket a falon. Fotók, negyedívnyire kinagyítva, fekete-fehérben. Ahogy elfordult, bal arcfele rásimult a fiú tenyerére; a fiú felemeli a hüvelykujját, és végigvezeti a nő állán, követve az alsó szájszél vonalát. Aztán még egyszer, majd harmadszor is, néhány ponton meg-megtorpanva, mintha keresne valamit a puhán rugalmas bőr alatt.

Mikor gyűlöltél, féltetted magad, csak nem tudtál róla. Bemagyaráztad, hogy csupán a függetlenségedet félted, a gondolkodásod kötetlenségét, vagy ahogy szeretted vagánykodva kifejezni, a gátlástalanságodat. Bemagyaráztad, hogy az érzelmek felszítása nem árthat már neked, mert olyan erős vagy, hogy minden terhet látatlanban a válladra vehetsz, és olyan tiszta, hogy minden mocsárba beleugorhatsz, majd kitisztul tőled az is. Ordítottál volna rám az elején, mikor láttad, hogy milyen komoly a játék. Mert az a valami benned, amit végig elfojtottál, az figyelmeztetett. Az gyűlölt engem, de te nem kaptál észbe: gyönyörködtél még a saját gyűlöletedben is. És én, aki nem tudtam, hogy valójában milyen vékony és gyenge kötélén egyensúlyozol, én tényleg erőt és tisztaságot éreztem ebben.

A falon, a legkényelmesebb nézés irányában, éles napsütésben felvett tengerpart látszik. Elöl szabálytalan, nem természetes alakú homokbuckák, rajtuk és közöttük görcsösen fölmeredő, sovány fatörzsek, melyek a kemény fénysugarak közt mintha tántorognának csonkára száradt ágaikkal és árnyékaikkal; az ég mögöttük sötétszürke, majdnem ugyanolyan a víz is, a víz és a csontfehér karók közt pedig, a távolságtól már kissé elmosódva, a part homokján meztelen embertömeg nyüzsg. Nudista strand a volt koncentrációs tábor helyén, ez a kép címe. Hogy nevetél, mikor egyszer megharaptam a tetoválásodat - ez még az elején volt, azt mondtad: na most legalább kvittek vagyunk. Szegény KANIBÁL, folytattad aztán, lassan semmi nem marad belőle: tíz nő közül nyolc beleharap. Nekik is mondtad, hogy kvittek vagyunk? - kérdeztem. Megint nevetél: bizony, nekik is! Most féltékeny vagy, mi? A másik kép címe: az első. Szürke,

koszos bérházudvar felülről fényképezve nagylátószögű objektívvel. Az egymás alatt futó függőfolyosók ravasz arányai egy hűvös, absztrakt szépséget éreztetnek, amit folyton áttör a kicsorbult korlátok, újságpapírral betapasztott ablaktáblák, széthagyott rongyok és edények, gerendával dúcolt lépcsőfokok, homok-, mész- és téglahalmok piszkos kisstílúsége. Egy helikopteres haver vitt föl, magyarázta Simi, ha kérdezték. Meg akartam örökíteni az eseményt, és legintenzívebben a házra emlékeztem. Írtam róla akkoriban egy szonettet is. Mikor eljöttem tőle, a gangon lassan sétáltam át, hadd aludjon a házmaster még. Nem volt több emelet, éjfél villantak a tető felett átfénylő utcai lámpák. Valami izzadt, buta levesszag, valami zsírgőz ült az udvar katlanában, s keveredett orgonák szagával. Mentem - még csak árnyékom haladt át egy szobán, ablakát nyitvahagyták; az alvók szívdobogása helyett visszhangosan egy vekker ketyegett; a lépcsőházban sírtak a macskák, akár megütött gyerekek.

A fiú végigment az üres folyosón, ahonnan egyik oldalon kórtermek nyíltak, a másikról pedig ívelt boltozatú falmélyedésekben ablakok a kert felé. A segédszemélyzet fehér vászonruháját viselte, a hozzá tartozó műanyag cipővel, lépései éppen csak megnyikkantak egyesével a kövön; járás közben néha könnyedén felemelte a kezét, hogy megérintse a falat két ujjal, mindig nagyjából félúton az ablakok között. Megállt a liftnél, várt, hogy kialudjon a piros foglalt-jelzés. Nyár volt, a folyosóra beszűrődött a napfény az udvari fák levelei közül. A kórtermekből és a lépcsőházból kósza, triviális zajok hallatszottak.

A balesetes az alagsori boncteremben feküdt, ideiglenesen; már nem volt értelme fölvenni az osztályra. Beszállítás közben halt meg, miután egész altestét összeroncsolta egy teherautó, derekától a térdéig. Öregember volt, inkább színtelen, mint ősz pihékkel a fején, és inkább piszkosszürke, mint ősz, hosszú és ritkán nőtt testszőrrel azokon a helyeken, ahol a bőr viszonylag ép maradt, és a vér sem mocskolta össze. A teremben elfelejtették a mennyezeti világítást lekapcsolni; fertőtlenítőszeres kissé kábító szaga lengett, és a falon, két különböző méretű nyílásban, két ventilátor zúgott két különböző hangon.

- Nem tudom, hogy máma csak ehetek vagy csak ihatok - mondta egy szomorú öregasszony a lifthez legközelebbi kórteremben. A liften egy sárgán világító nyíl mutatta, hogy még fölfelé tart. Nemsokára egy másik öregasszony válaszolt, élénken, de azért nem törve meg az általános szomorúságot:

- Ha tegnap csak ehetett, akkor máma csak ihat, és ha tegnap csak ihatott, akkor máma csak ehet. - Ezután hangosan és hosszan sóhajtott. - Így van ez: minden nap felváltva...

Néhány év múlva úgy fogok erre visszagondolni, mint egy kamaszosan kihívó és fölösleges gesztusra, amit végül is a még bennem maradt bizonytalanság váltott ki; de azt is tudni fogom, hogy most, ebben a helyzetben, mindez mégis szükséges és észszerű volt, és nem fogom szégyellni magam. Félelmetes, mennyire ki vagyok még élesítve erre, mennyire észreveszem mindenben ezeket a mozzanatokat, amelyekért büntudatom lehetne bármennyire naiv és még a mindennapi élet logikájával is jelentéktelen szempontból, mennyire keresem az ilyen szempontokat, hogy aztán tudatosan naivnak és jelentéktelennek minősíthessem őket. Megint csak mint a kamasz, aki erős akar lenni, és minden kis izmát próbára teszi az összes lehetséges alkalommal, úgy, hogy persze a próba egyben edzés is legyen. Évekkel később is tudom majd, mint most, hogy igenis kamasz voltam, szükségem volt az önértékelés erejének efféle próbatételeire. Mint ahogy már most tudom, és nemcsak akkor, hogy bár a módszer naiv és hétköznapi, és ezért gyermeknek tűnik, a próbatétel tárgya éppen hogy nem az, és ahogy elgondolom, hogy ez a sok ember itt, a professzoroktól a takarítónőig, a páciensektől a látogatókig, mennyire a képtelen és ésszel felfoghatatlan dolgok rémületét érezné, ha tudná, mi ez a próba és mi a tét, akkor valamennyiüknél öregebbnek, sőt talán - megint egy mozzanat, amit meg kell vizsgálni az önértékelés szempontjából - valamennyiüknél kiégettebbnek érzem magam.

- Ha tegnap csak ihattam, akkor máma csak ehetek - mondta a szobában a szomorú öregasszony. Mikor a lift megállt, és az ajtaja fönt nagyot dörrenve nekivágódott a falnak, utána rögtön lábdobogás meg egy szállítókosci kerekeinek tompa döccenése hallatszott, kétszer egymás után, ahogy a liftbe tolták. Ha a boncterembe viszik, megette a fene, gondolta a fiú; vagy legalábbis várnom kell, az öreg meg kihül addig. Egy közeli kórterem ajtajában hálóingos lány jelent meg, a haja kendővel lekötve, az arcán fáradt közöny. - Azt hiszem, tegnap csak ihattam - mondta a szomorú öregasszony elgondolkodva. - Maga nem emlékszik? - A lány nekitámaszkodott a túlsó ajtófélfának, és kissé kifelé billentve a fejét, őt nézte. - Ha tegnap csak ihatott, akkor máma csak ehet - felelt a másik hang ugyanolyan élénk együttérzéssel, mint eddig. - Szomjas vagyok - sóhajtott kis idő múlva a szomorú öregasszony.

Nem tudok neked segíteni. Itt fekszem, és egyre érezlek, szabálytalanul rámtörő hullámokban, üvölteni tudnék, de csak a szoba tárgyait nézegetem, és néha képtelen csodálkozás fog el: mi történik itt? Neked soha nem segített senki; csak számodra lényegtelen dolgokban segíthettek volna. Mit kiálthatnék most rád, ha rádkiáltanék? A torkomban kusza és fojtogató hangok tolongnak, a kijutás reménye nélkül, te pedig egyedül vagy, mint egy lassan kihülő világ.

- Az orvosnál - mondja a fiú -, mielőtt még ő felírta volna az ostoba rutingyógyszereit, én már sejtettem, hogy mi van.

- Nem mondtad! - veti közbe a nő.

- Persze. Nem mondtam magamnak se. Nem mertem elhinni, valahogy túl közönséges volt.

- Közönséges?

- Képzeld el: az ember évekig harcol azzal az irracionális büntudattal, hogy embert evett, és mikor már azt hiszi, végleg legyőzte magában, egy szép nap kiderül, hogy többé egy falatot se vesz be a gyomra. Pszichoszomatikus tünetek tankönyve, első oldal!

- Néha már azt hiszem - sóhajt a nő -, te is csak kétségbeesésedben humorizálsz.

A fiú keze megkeményedik a nő arcán.

- Nem. Ott még nem tartunk - mondja. - A pulzusom lement negyvenre, rendben van. A hevesebb mozdulatokra előnt a víz, ez is rendben van. De a fejem csak annál tisztább lett, határozottan érzem, bár eleinte magam is csodálkoztam rajta.

És nem igaz, hogy csak azért élveztem még a gyűlöletet is, hogy ne kelljen figyelmeztetést látnom benne. Mindent élveztem, egyben és külön-külön; és annál jobban szerettelek, minél erősebb lett ez az érzéstömeg bennem, közte az elkerülhetetlen és mindig újra felbukkanó csömör, agresszió, kínzás és önkínzás, meg minden egyéb is. Hiszen addig csak a világot élveztem, kívülről, mint egy soklapú, színes kristályt a tenyeremen, és azt hittem, erre csak azért lehetek képes, mert megtanultam kívülről nézni mindent, érzelmek nélkül, felelősség nélkül, önmagam kockáztatása nélkül. És egyszer csak kiderült, hogy a fénytörések játékába személyesen is beléphetek. Hogy képes vagyok megélni mindazt, amit eddig csak tudtam, és közben önmagam nem veszítem el. Hogy az öntudatot nem kell féltenuk a szenvedélytől, mert az öntudat olyan, mint a hőre keményedő anyagok - csak nem fogok kétségbeesni most, mikor kiderült, hogy vannak még újabb dimenziók, hogy ha már bedobtam magam, be kell dobni egészen, hogy az emberben mindig maradnak rétegek az öntudat hatókörén kívül, és mikor ezek a felszínre buknak, a lét olyan alapélményeit hozzák magukkal, hogy azok mellett nem számít semmi egyéb. Micsoda szimbólum, hogy ezen a ponton a halállal kerülök szembe egyenesen! A halállal, amely mindig olyan távoli és megfoghatatlan volt, akár a gyerekeknek, most pedig érzem a bőrömön, a szívverésemben, még körben a tárgyakon is, ahogy növekszik bennem lassú és szelíd méltósággal. Ahogy a gyűlölet intenzitása egyben mértéke volt a szeretet intenzitásának, ugyanígy most a halál átérzésével szinte egyenes arányban érzem át, egyre kiteljesedve, az életet.

- Persze ez nem tarthat sokáig - mondja. - Nyilván elkezdek majd egyre többet kihagyni, és akkor Isten tudja miféle marhaságokat csinállok. Épp ebben reménykedünk: ha már nem leszek magamnál, előbújik a jó öreg életöszön, és kitalál helyettem valamit. De most rettenetesen jól érzem magam, talán jobban, mint bármikor.

A nő összegörnyed oldalt fordulva, mintha szülési fájdalmai volnának. Nyüszítő hangját alig hallani, inkább a percegést, ahogy rázkódik az ágy.

- Ne haragudj. - A fiú kinyújtja a kezét, megsimogatja. - Tudom, hogy most rettenetesen önző vagyok. Azt az egyet sajnálom, hogy fájdalmat okozok neked.

A fehér tűzfalról szemfájdító erővel csapódik befelé a fény; egyenletes izzását csak a száraz fa és az árnyék törik meg, ahogy egy makacs, görcsös, párhuzamos mozdulatba fagyva tekergőznek egymás mellett fölfelé.

Reggel. A városra éjszaka leült a köd, most vékony rétegben takarja az utcákat. Nem lett melegebb tőle, mert az ég végig felhőtlen maradt; a széljárta helyeken, ha az ember felnéz az áramló ködfoszlányok közt, a szürkületben még látszanak a csillagok.

Tolató mozdony kürtjele, gyári szirénák, villamos hideg csikorgása a kanyarban; és lépések ezrei, visszhangosan a hosszú kőkerítések mentén, aluljárókban, háborús foghíjak helyére felaszfaltozott tereken.

A földhöz közel a köd kiélesíti a hangokat és letompítja a fényt. Egy cigaretta parázs-végét látni egy pillanatig, csak utána az arcot, végül, már elmenőben, a rögtön szerteugró füstdarabokat; ezalatt hallatszik közről a szívás mohó, száraz szisszenése. Indexlámpa villan föl, rikító narancssárgája idegennek és valószínűtlennek hat az egynemű szürkeségben, és máris itt a hirtelen visszakapcsolt motor hörrenése, ahogy szinte vonítva felpörög; maga az autó végig láthatatlan marad, csupán helyzetlámpái húznak át a homályon, és alaphangját feloldja az utcazaj. Mintha a reggel valahonnan a belsejéből szivárogná elő, észrevétlenül, gyorsulás nélkül fakul egyre világosabbá a köd.

Mindent megérteni annyi, mint mindent megbocsátani. Milyen egyszerű: ha megérted, hogy az emberevés nem bűn, akkor megbocsáthatod; ha megérted, hogy az emberevést büntetik, akkor ezt is meg kell bocsátanod. A kettő nem zárja ki egymást. De állj ott a tömegben, tizenöt éves izgatott kamasz a többi, veled akár kicserélhető társad között, figyeld a tetoválókés szakszerű mozdulatait az asztalra fölfeszített testen, érezd torkodban a diadal és a szorongás vérízű keverékét: mi dönti el, hogy kezded önkénytelenül együtt mozdul-e a késsel, vagy tiltakozva ökölbe szorul?

Fönt, magasabban az utcai lámpák bágyadt, sárga fénygömbjeinél, az áprilisi fák még éretlen-zölden derengő, sovány lombosrainál, magasabban, mint a villanyvezetékek és penészek esőcsatornák, magasabban, mint a gyárudvarok szerelvényeinek folyton zizegő szövedéke, magasabban a kéményeknél, a házak legfelső emeleteinél, ahol az ablakok fényei, szinte a látóhatárig, másodpercenként tízesével villannak föl-le véletlen összevisszaságban, magasabban még a környező hegyek sötét tömbjeinél is, fönt az ég már izzik ibolyaszínűen és vörösen. Az ablakokra álmos mozdulatokat rajzol a kivetülő árnyék. A kéményfüst szétterül a ködréteg fölött, és bozontos ábrákkal követi a nagy épületcsoportok erővonalait. Lent pedig, lejjebb, mint ahol a toronydaruk végzik óvatos táncfordulataikat, lejjebb, mint ahol rozsdásan nyikorogva lengnek a szélkakasok és ázott rongyként a zászlók, lejjebb, mint a kese tűzfalak golyóütötte szeplői, mint a lámpák körül nyüzsgő, már megritkult rovarsereg, mint a lépcsőházak ételszag-lehelete, lent, a köd alatt, felébredt és magabiztos lendülettel zakatol a város.

Egy beHÍVó története

1. rész

Csatár osztálytársa volt Borbi lányomnak a gimnáziumban. Mikor a szülei - vagyis az anyja és a nevelőapja, mert az igazi gyerekkorában meghalt - hétvégi telket kerestek, véletlenül Borbi talált nekik az én kamaraerdei házamhoz közel. Attól kezdve vált szorosabbá az ismeretségünk. Először inkább csak matekról meg fizikáról beszélgettünk, műszakira készült a srác, és a középiskolai anyag amúgy se elégítette ki. Aztán fokozatosan szóba került minden egyéb. Rendszerint kért valami hétköznapi tanácsot, vagy elmesélte, hogy ez-az történt vele, és én megjegyzéseket fűztem hozzá. Élénk eszű és természettől jóindulatú gyerek volt, hamar megkedveltem. Szinte evidens volt számomra, hogy előbb-utóbb majd egymásba szeretnek Borbival, hiszen már nagyjából másodiktól jártak együtt moziba, hangversenyre, kirándulni, bár nagyrészt azért úgy, hogy más barátaik is ott voltak, De például egy versenytáncos klubba csak ketten iratkoztak be, és ott állandó partnerek lettek. Mikor Judit, a volt feleségem és Borbi anyja, kezdte fárasztónak találni, hogy órahosszat gyakorolnak mindig ugyanarra a zenére, néha megjelentek nálam, hogy itt folytassák. Ügyesen mozogtak együtt, bár Csatár szerint neki a foci sokkal könnyebben ment. Aztán persze megunták vagy fél év alatt, de táncolni még el-eljártak utána is. Ezen kívül Csatár egyre gyakrabban látogatott meg a szabad idejében, különösen mikor a felvételire készült, és kint lakott a telkükön; adtam neki kulcsot, hogy ha nem vagyok otthon, akkor is bejöhessen lemezt hallgatni vagy turkálni a könyveim között.

Borbi mindig lelkesen megbeszélte velem a nyiladozó női érzelmeit meg a srácokkal szerzett tapasztalatait, úgyhogy a kettejük közti románcról hamarosan le kellett mondanom. Inkább mintha a testvérem volna, jelentette ki. Fogalmam sincs ugyan, hogy az milyen, és azért annyira közel se szeretem, mint téged vagy anyut... Maradjunk a féltestvérnél, válaszoltam: nem kellett magyarázni sem azt, hogy Csatárnak Judittal elég tartózkodó a viszonya, sem pedig hogy velem egyre inkább olyan, mintha az apja lennék. Borbi lényegében magától jött rá - én csak segítettem -, hogy Csatár részéről természetes az apa iránti igény, mivel a nevelőapjával sose szerették egymást. És én aztán tudom, hogy te milyen szuperapa vagy, mondta a kislány azzal a rá jellemző, mosolygós tárgyszerűséggel, amitől az ilyen dicséretei sose hatottak hízelgésnek, sem a bírálatai támadásnak. Azt jó ideig egyikünk se vette észre, hogy Csatár bizony nemcsak az apát keresi bennem, még akkor sem, mikor ő ezzel már pontosan tisztában volt.

*

Futva jön föl a kertkaputól. Alkonyodik, nemrég értem haza magam is. Látom az arcán a jó hírt, hisz tudtuk, hogy az egyetemről az értesítés most esedékes. Már messziről kiabálja:

- Karesz, sikerült! Sikerült, sikerült, sikerült!

Integet hozzá az öklével. Pillanatnyilag nem tudok visszainteni, mert a terasz korlátján állok az esőcsatornába kapaszkodva, a szabad kezemmel pedig a kiesett vízlevezető csövet passzígtatom.

- Csont nélkül - jelenti büszkén, mikor ideér és megáll. - A nyelvvizsgák nem is kellettek volna!

- Klassz! - felelem. - Persze várható volt, de mégiscsak jó, hogy végre biztos. Hány pontod lett?

- Száztizenhét.

A cső végre a helyére kerül, leugrom. Ő nagyot sóhajt, vagy inkább fújtat, az arca még mindig ragyog.

- Most várt otthon a levél - mondja. - Mindjárt visszafordultam... Végül is leginkább neked köszönhetem az egészet.

- Ugyan már!

Hozzálépek, jobb tenyeremmel átfogom a tarkóját, és lejjebb húzom magamhoz, hogy megpusziljam. Sose szoktunk ilyet, testi érintkezésből a kézfogás meg részemről egy-egy barátságos váll- és hátlapogatás volt köztünk a legtöbb, de ezt különleges alkalomnak érzem. Meglepődik, az első pillanatban visszatartja magát. Erre én menet közben alább adom, na jó, szegény fiú nincs szokva az apai gesztusokhoz, és fejfel oldalt kitérve csak átölelem könnyedén. Ő is jobbkézrel a vállamat.

Ekkor a mellkasom táján valami dübörögni kezd. Eltart kis ideig, míg rájövök, hogy a szíve. Olyan erővel dobog, hogy hallom is, nemcsak a mozgását érzem. Ó Istenem, jut eszembe, hát tényleg ennyire hiányzott neki... Még mindig az apa-fiú viszonyban gondolkodom, és a viszony egyik pólusaként némileg magam is érzékenyülök. A fejét oldalról az enyémhez szorítja, karjával még közelebb húz, a szíve változatlanul mint egy légkalapács. Mindjárt sírni is fog, jut eszembe, és a felelősségre gondolok, amit az immár végérvényes pótapaság jelent majd. Szerencsére elég normális fickó, nem lesz vele sok gondom. De nem sír, csak szorít egyre, és nagyokat lélegzik. Jól van, jól van, hajtogatam hangosan, miközben azért kezd túl sok lenni az intimitásból. Borbival például sose öleltük egymást ennyi ideig, igaz viszont, hogy az összidőt tekintve Csatárnak van mit behoznia.

Egyszersak megszólal:

- Már úgyis megmondtam volna... Csak szégyelltem. Meg egy kicsit féltem is, hogy elzavarsz.

- Ne hülyéskedj.

Kibontakozom, a szemébe nézek. Most kezd derengeni az igazság, abból, ahogy visszanéz. Pedig a tekintete még tele van gátlással, de talán épp így mond a legtöbbet. Valószínűleg összevonom a szemöldököm, vagy más ilyesmit csinálok, mert elenged, hátrább húzódik és lehajtja a fejét.

- Nem is sejtetted? Pedig azt hittem, előbb-utóbb feltűnik, hogy mindig körülöttem lógok, meg hogy nem járok lányokkal. Egy kicsit reméltem is, hogy nyíltan rákérdezel... Te olyan vagy, hogy megtetted volna, igaz?

- Hát, valószínűleg.

Most vigyázni, te jó Isten, csak most ne hibázzak - egész életére elfuserálhatom, ha egy rossz mozdulatot teszek.

- Gyere, ülünk le. - Indulok befelé. - Tényleg váratlanul ért, ki kell fűjnom magam.

*

Letelepszünk a nappaliban, én a kedvenc fotelemben; ő némi habozás után nem a legközelebbi székot választja, hanem a heverőt valamivel messzebb. Szomorkásan rámvigyorog, és azt mondja:

- Egy filmben most megkérdeznéd, iszom-e valamit.
- Egy amerikai filmben - helyesbíték.
- Mért, hol csinálnak még filmet melegokról? Bocs, úgy értem meleg témáról, hisz itt csak egy van... Sajnos.
- Hát például nálunk. Emlékszem, volt valami lesbikus sztori...

Legyint.

- A lesbikusoknak sokkal könnyebb - jelenti ki mély meggyőződéssel. Én csak hümmögök. Nem folytatja, látszik, hogy a gondolatai már máshol járnak.
- Egyébként - kezdem óvatosan - ne vedd ám olyan fixre, hogy ez egy meleg film. A te korodban az ember gyakran félreérti a saját érzéseit.

Vág egy ironikus grimaszt.

- Persze, Borbi is azt hiszi, hogy csak az erős egyéniséged vonz.
- Oké, annál talán bonyolultabb az eset... És talán nem a legjobb most belemélyednünk, legalábbis nekem még gondolkodnom kell rajta.
- Nekem nem kell. - A szemembe néz igen egyenesen és tiszta tekintettel. - Ha valamiben biztos vagyok, hát ebben száz százalékig. - Megint hümmögök egy sort, mire ő fölnevet kurtán, horkanásszerűen. - Az én korom mellesleg tizenkilenc év, nem tizenhárom... Legalább öt éve vannak szexuális fantáziáim, és nő soha még véletlenül se szerepelt bennük. És voltam szerelmes is fiúba. Bár közel se ennyire, és kezdeményezni soha nem mertem.

Rámosolygok, kezd visszatérni a normál reflexidóm.

- Jó, fogadjuk el, hogy meleg vagy, nem nagy ügy, a népesség öt vagy hány százaléka az, csak nálunk félmillió ember. ...A csecsemőket is számítva, ugye, meg a lesbikusokat, elnézést a demokrata nézeteimért. Én inkább csak azt kétlem, hogy amit irántam érzel, az tényleg valami ilyesmi. Tudod, egy tizenkilenc éves lánytól is kétleném.
- Borbi meg van győződve, hogy már rég belédszeretett volna, ha nem az apja vagy!
- Hát, Borbiba akkor talán én is... De komolyan: nehéz elképzelnem, hogy mikor konkrét testi vágyaid vannak, akkor egy ilyen negyven év fölötti, ráncosodó és kopaszodó ürgére gondoldj.
- Dehát kire gondolnék, ha egyszer beléd vagyok szerelmes?
- Nézd, a szerelem nagy és sokrétű érzés, könnyű összetéveszteni más nagy és sokrétű érzésekkel. A szex konkrétabb, vagy hogy is mondjam, jobban a testhez kötődik.
- Nekem rólad nagyon konkrét testi vágyaim vannak. Részletezhetem őket, ha akarod. - Ezt még némi daccal mondja, de hirtelen oldalra néz és öniróniába vált. - Tulajdonképpen irtó jólesne még beszélni is róluk... Úgy értem, konkrét és testi élvezet volna, csak hát félő, hogy te kevésbé díjaznád. - Megint idefordul, a szemében hirtelen támadt kétségbeesés. - Most már ez így lesz, hogy taktikázunk egymással?
- Ne felejtse el - mondom barátságosan -, eddig is bizonyos mértékig taktikáztál, mikor ezt a dolgot eltitkoltad, és egész jól ment. Szerintem ahhoz képest előreléptünk.

- Igaz... Akkor most mi lesz?

Szétlendíttem a két hüvelykujjam az összetett kezeimen, aztán vissza.

- Nem sok alternatívánk van. Én délben ettem utoljára és pizsokul éhes vagyok, másrészt épp hoztam paprikás kolbászt, ami nálad a nyerő...

*

Hét végén betoppan Borbi, és Csatárt itt találja. Azon röptében a nyakába ugrik, mármint Borbi a srácnak, és megcsókolja jobbról-balról.

- Ezt miért kaptam? - hüledezik Csatár.

- Hát mert apu elmondta a nagy újságot. Számomra családtag lettél!

Csatár most rám bámul.

- Elmondtad neki?

- Magától értetődik - így én. - Ismersz minket, mit nem mondanék el?

- Igaz, igaz. - Kissé zavarban van Borbi nagy lendületétől, pedig amúgy négyszemközt gyorsan hozzászokott a helyzethez, inkább megkönnyebbültnek látszik. Lányom szaporán tovább csacsog.

- Különben egyszer felmerült bennem, hogy titokban valakibe szerelmes lehetsz... Mikor úgy döntöttél, hogy nem fogadod el a nagynénéd kanadai meghívását, pedig mekkora üzlet lett volna ott egyetemre járni. De hogy pont ő! Igazából irigyellek érte egy picit!

- Igazából irigyelhetsz is... Egy picit. A szerelem tényleg fantasztikus dolog, még akkor is, ha viszonzatlan. - Felém pillant szégyenlősen és hetykén egyszerre. - Meg az is fantasztikus, hogy ilyen rendesek vagytok velem!

- Hapsikám, ez nem érdem, mi gyárilag ilyenek vagyunk. Illetve ha mégis érdeme valakinek, kizárólag az apué. Ő az abszolút rendesség első mutánsa, én már csak tőle örököltem.

- Nem képzavar ez? - vetem közbe. - Előbb gyár, aztán mutáns...

- Hogy volna képzavar? A sejt egy biológiai gyár, mint tudjuk. Valaki fel is írta a füzetére jelmondatnak, tudod, mint én azt, hogy „A betegség fél egészség”. Csatár, te biztos emlékszel, kinek a füzetén volt!

- Persze, a Beregi Zsoltén.

- Aha... Bezsolt, a kis izompacsirta. Tetszett neked?

- Most ugratsz?

- Isten ments! De tényleg. Végül is természetes, hogy neked éppen úgy tetszhetett ez vagy az a fiú, mint egy lánynak, nem?

- A Bezsolt mindenestre nem tetszett. Egy nagyképű hólyag.

Erre a Bezsolt névre emlékszem, pláne hogy volt az osztályukban egy Kizsolt is.

- Öregem - lelkesedik Borbi, Csatár feléeső vállára csimpaszkodva -, hogy kibeszéljük majd eztán az ismerős srácokat, mi ketten! Hogy ilyen testi-lelki barátnők lettünk!

Újra elhelyez egy cuppanós puszt Csatár arcán. Az kissé savanyúan fogadja, nem is bírja ki tiltakozás nélkül.

- Azért... Kedves vagy, de ne nevezz a barátnődnek, légyszíves.

- Már miért ne? Egyetlen barátnőmet se szeretem úgy, mint téged!

- A barát rendben van... De én egyáltalán nem érzem magam nőnek. Szerintem hülyeség, amit írnak, hogy a melegek... hogy mi rúzsozzuk a szánkat meg hasonló. Eszembe se jutna!

- Jó, akkor barátok. Engem meg lehet győzni. De ha tényleg a barátom vagy, akkor most add vissza azt a pusztát, amit az előbb kaptál!

Csatár elmosolyodik, lehajol hozzá, aztán hirtelen gondol egyet, derékon kapja, maga felé fordítva könnyedén a levegőbe emeli, úgy teljesíti a kívánságát. Borbi nyikkan egyet csiklandós meglepetésében és örömeiben. Milyen helyes pár lettek volna!

*

A ház és a kert napról napra szépül. Csatárnak azelőtt is szokása volt, hogy meglepjen apró javításokkal vagy a felgyült limlom szortírozásával a pincében meg a padláson, de most mindebből valósággal sportot csinál. Azt mondja, ki akarja élvezni a korlátlan nyári szabadidejét, és mi lenne nagyobb élvezet, mint hogy örömet szerez nekem.

Kicserélte a lyukas kéménysisakot, felvágta egész télre a tűzifát, kipucolta az iszapot a vízaknából - két éve halogattam -, kifüstölt az eresz alól minden darázsfészket, bevont lambériával legalább öt négyzetmétert az előszobában, a kertkapu már nem nyikorog, az összes kés, olló, ásó, balta kifogástalanul éles, a bozótba vágott egy új ösvényt remek kilátással. Most olyan hőgyújtó panelt szerkeszt a kerti zuhanyhoz, ami a vizet napenergiával melegíti. A legtöbb alkatrészt megcsinálta hozzá ilyen-olyan hulladékokból, csak a rézcsöveket vásároltuk, meg én kölcsönöztem neki az intézetből egy hegesztőpisztolyt. Amit egyébként magamtól sose mertem volna kézbevenni, de hozzá a minap beálltam segédnek, olyan profi magabiztossággal bánik vele. Csudamód büszke rá, hogy az ilyen dolgokhoz jobban ért nálam, és én a magyarázatait mindig azzal a tisztelettel hallgatom, ami a tudásnak kijár.

Ami pedig az ő érzelmeit illeti, no meg azok kinyilvánítását, már szó sincs szemérmes visszafogottságról. Hamar rájött, hogy én nem tiltok meg ok nélkül semmit, és oknak is csak azt fogadom el, amit józan ésszel belátok. Ahogy Borbi mondaná, ez is „gyárilag” jellemző rám. Nálunk mindig is a házirend alapszabálya volt, hogy bármit szabad, ha másnak nem árt. Így aztán hiába akad fönn a szemem, mikor ő mondjuk összeszedi emlékebe a kidobott fecnijeimet, biztosra veheti, hogy nem emelek kifogást. Legfőlőbb megjegyzem: válogathatna tartalom szerint, mert némelyiken egész érdekes számítások vannak. Vagy mikor kiderül, hogy egyik fényképet elkunyorálta Borbitól, közlöm vele, hogy magam is adtam volna, ha kér. (Bár ezt megbántam, mert utána elő kellett neki halásznom a családi albumot, pedig már fogalmam se volt, hol van; nem is tettem volna - végre egy józan érv -, de rám uszította a kiscsajt, aki hirtelen szintén kíváncsi lett rá.) És éppen így tudomásul veszem, hogy reggelenként az ajtó előtt vár az ébredésemre, meg hogy csak idő kérdése, mikor kéredzkedik majd be az üres vendégszobába éjszakára is. Szerencséje van, hogy a barátnőm, Klári, történetesen Újpesten lakik, és mivel nem szeret ennyit utazni, inkább én járok hozzá. Így nem gátolja semmi külső körülmény, hogy úgy befészkelje magát ide, mintha tényleg családtag volna. Persze néha muszáj egyedül lennem: mikor hosszabban átgondolok vagy leírok valamit, már az is zavarna, hogy csak ott van és néz rám. Olyankor el is hessegetem annak rendje és módja szerint. Sose volt előttem kérdéses, hogy a józan érvek közé a pusztán szubjektív józan érvek is beletartoznak.

Viszont gyakori például, hogy zenét hallgatok a rádióból vagy lemezzel, ő pedig úgy hallgatja velem, hogy leül a fotel mellé, a lábamhoz dől, és időről-időre megint akkora szívdübörgés jön rá, hogy a pianóknál egész rendesen hallani lehet. Ahhoz nincs képem, hogy ezt józan kizáró oknak fogjam föl - manapság már az luxus, hogy valaki egyáltalán leülhet csendben

zenét hallgatni. No meg valljuk be, függetlenül az ember nemétől és nemi irányultságától, még nagyobb luxus, hogy valakit ilyen képtelen szenvedéllyel szeretnek.

*

Egy reggel azt mondja:

- Ugye megengeded, hogy befeküdjek az ágyadba, mikor nem vagy itthon? Utána az ágyneműt kimosom és tisztát húzok, úgyhogy észre se fogod venni!

Nálam a szokásos szemfönnakadás.

- Hogy az ördögbe jutott eszedbe pont ez...?

- De hisz evidens, a szex meg az ágy igazán összetartoznak. Egy csomó más bútor itt már puszipajtásom szó szerint, de azokhoz nem kértem engedélyt, mert nem látszik meg rajtuk.

- Felőlem hagyhatod az ágyneműt - jelentem ki nagylelkűen és roppant meglegedve magammal. - Tiszta és egészséges fickó vagy, meg különben is, amilyen ágyakban én aludtam már...

Nem látszik meghatottnak, sőt, ádáz képpel rámvigyorog.

- Csak ne hamarkodd el, előbb gondold meg, mit csinálok majd ott! - Szemfönnakadás kettő, részéről újabb diadalmas vigyor. - Látom ám, veszettül forognak az agykerekeid, hogy valami kifogást találj... De nem fogsz, az onánia nem ártalmas. És az ágy is kibírja.

- Oké - adom meg magam. - De ha mégis szétmegy, megjavítod!

- Azt akkor is megjavítom, ha alattad megy szét. Vagy alattatok Kláriver, szörnyű még rágondolni is... Fehér női idomok szétkenődve a padlón, kiálló deszkaszilánkokkal, mindenütt vér, meg ondó, meg verejték... Meg sikoly, meg röhej...

- Na hallod, öcsi, már pimaszkodsz is? - Próbálok komoly maradni, de nem igazán megy, és nem is hat rá. - A helyedben én inkább hálás lennék, mégiscsak a saját legbizalmasabb ágyam!

Most hirtelen ő komolyodik el, nagy zöld szemeibe kiül az ismerős elszállt révület, keverve egy icipici fájdalommal.

- Hát persze... Persze hogy hálás vagyok. Csak azért nem mondom újra meg újra, mert olyan... mert úgyis egyfolytában érzem. Ahogy az ember lélegzik, és nem figyel rá, csak csinálja. Dehát ezt tudod!

*

- Figyelj, apu! Észrevetted, hogy Csatárhoz újabban sose érsz hozzá? Mióta bevallotta, hogy szeret.

- Micsoda?

- Azelőtt néha spontán megveregetted a vállát, vagy a karját, ha úgy jött ki. Most még azt se. Érti ám!

- Ő mondta neked?

- Csak célzott rá, de nekem is feltűnt. Szerintem odafigyelhetnél, borzasztó rosszul esik neki. Ugye nem direkt csinálod?

- Mit képzelsz... De mért nem szólt? Na persze értem, másban is vigyáz, hogy ne legyen a terhemre, és ez nagyon jól van így.

- Tényleg nincs a terhedre, ugye?

- Elviselhető. Inkább csak zavar a tudat, hogy olyan veszettül kíván, és nem adhatok neki semmit.
- Dehogynem, rengeteget adsz neki. Mindig állítja, hogy így is boldog.
- De egyre kevésbé. Ezt meg én figyeltem meg, bár amúgy is várható volt. A szerelem nem bír sokáig egy szinten maradni, ameddig tegnap eljutott, az ma már nem elég.
- Ez sajnos igaz, nála is egyre inkább.
- Igazán? Látom, tényleg kibeszéletek az ismerős srácokat egymás közt, az apád is beleértve!
- Mit tudnánk csinálni, hogy ne szenvedjen?
- Kislányom, attól tartok, itt nincs mit tennünk. Viselkedjünk vele kedvesen és tapintatosan, majd előbb-utóbb lehiggad.
- És ha nem? Ha belebetegszik, vagy mit tudom én, az idegeivel lesz valami? Annyira, de annyira beléd van zúgva!
- A reménytelen szerelemben senki se hal bele. Vagy legalábbis nem komolyan.
- Olyan vidám volt, annyira tele lendülettel, és most napról napra mélabúsabb!
- Nem értem, mit akarsz. Vegyek egy nagy lélegzetet és dugjam meg?
- De apu!?
- Oké, bocsánat, látom, hogy elpirult a telefonkagyló... Ahogy illik is. Borbikám, csillagom, értsd meg: nekem éppen olyan ciki ez az egész, mint neked. Sőt, még inkább, mert közelebbről érint, és több benne a felelősségem. És emberileg nagyon szeretem ezt a szédült kiskakast, tudod jól. Úgy szeretem, hogy azon néha magam is meghökkenek. Gondolod, hogy különben most róla beszélgetnének? Mindjárt éjfél!
- ...Értelek, apu. Nehéz lesz felnőttnek lenni!
- Meglátod, minden rendbejön. Azt persze ígérem, hogy ezután jól hátbavagdosom majd... Még simogatást vagy pusztit is kap, ha rászolgál. Majd megmondjuk neki, hogy mindent elvárhat tőlem, amit egy apa adhat, mit szólsz?
- Ó, annak biztos örülni fog.
- Aludj jól!
- Várj, még akarok valamit... Csatárról, mert azt hiszem, rájöttem, miért bírjuk mi ketten annyira!
- Igazán? Fogas kérdés...
- Szerintem azért, mert minden ismerősünk közül ő a leginkább olyan, mint te meg én. Ne kérdezd, hogy miért meg hogyan, azt nem tudom. De rajtad kívül vele érzem magam a legotthonosabban. Még anyunál is inkább, persze ne értsd félre, őt is nagyon szeretem, de az egész más. Anyunak azért nem mindig azt mondom, ami eszembe jut mérlegelés nélkül, és ő nem is annyira értékelné. Érted, ugye?

*

Ma este láttam a Kosztolányi téren, ahogy három suhanc megvert egy buzit. A helyzet egyértelmű volt, mert közben szidalmazták. Az áldozat is olyan huszonéves lehetett, valószínűleg csak alkalmi ismerősük, mert ki akarták szedni belőle a lakáscímét. Nem mondta meg, talán már nem is tudott beszélni, nyöszörgött meg vonaglott a földön, a másik három pedig

rugdosta. Nem próbáltam beavatkozni, mert szemlátomást eleget ittak ahhoz, hogy ne hallgasanak senkire, ahhoz viszont még keveset, hogy verekedésben esélyem legyen. Telefonkártya nem volt nálam, de épp jött a Körtér felé egy villamos, felpattantam rá, és ott a forgalmi irodából kihívtam az URH-t. Persze csak azzal, hogy egy embert vernek és már alig él. Elfelejtettem, hogy a Kosztolányin is van iroda a távolsági buszoknál, de a rendőrök így is megérkeztek váratlanul gyorsan. Szirénáztak végig a Bartók Béla úton, ahol mentem gyalog visszafelé, és bizonyára ők voltak, mert mire a helyszínre értem, a meleg gyerek már eltűnt. Valószínűtlen, hogy a három huligán magától elengedte volna. Ők épp indultak be a parkba a Feneketlen-tó felé, igen rózsás hangulatban és szemlátomást bántatlanul. Ennyi idő alatt még az adataikat se nagyon írhatták föl. Na persze pragmatikus fickó lévén most mindenekelőtt annak örülök, hogy a hatóság legalább kimentett valakit az életveszélyből. Hogy a buzi-vadászokat előállítsák olyankor is, ahogy bizonyára itt történhetett, ha a sértett nem meri a feljelentéssel kiadni magát, az a jövő század regénye. Már ha a jövő században lesz még energiánk arra, hogy törődjünk az emberi jogokkal.

Persze világos előttem, hogy a rendőrökre még akkor se észszerű haragudnom, ha maga az eset felháborít. Miért különbözne egy rendőr felfogása az átlagemberétől? Épp ellenkezőleg: demokráciában az a jó, ha nem különbözik. Még az is lehet, bár nincs mód ellenőrizni, hogy ha ezt a buziverést tavaly ilyenkor látom, bár nyilván ugyanígy reagáltam volna, de azért közben halványan eszembe jut: a fickó végül is maga kereste a bajt, minek bízott meg idegenekben.

*

Pénteken kész a napfűtéses zuhanyozó. Alkonyattájt érek haza, de még igazi júliusi melegben, nincs akadálya ünnepélyes felavatásának. Én is gyorsan fürdőnadrágot húzok, és Csatárral kivonulunk a kertbe.

- Te kezdted - mondja.

- Ugyan miért?

- Hát... Te vagy a ház ura, meg minden.

- Te pedig a mű alkotója vagy. A röneszánsz óta az számít, nem a tulajdonos!

- De neked csináltam!

- Kösz, és értékelem is - megsimogatom a fejét, jó alkalom a mulasztásokat törleszteni -, de lásd be, minimum ennyi jutalmat megérdemelsz.

Mire ő nagy bátran a szemembe néz, és kivágja:

- Igaz, de inkább más jutalmat kérnék!

- Ki vele, mi az?

A kurázsi kissé alábbhagy, de látszik, hogy már nincs visszaút.

- Ugye azt ígérted, mindent kérhetek, ami egy apától reális!

- Már természetesen úgy érteve, egy átlag heteroszex apától - felelem én óvatosan. Aki egyedül összehoz egy ilyen napkollektort, az más kreatív ötletekre is képes. Ő még habozik, de aztán csak kileheli:

- Szóval azt kérem, hogy... hogy szappanozd be a hátam!

Most látom, a szappant már idekészítette, és felszerelt neki egy tartót is. Elnevetem magam.

- Kisfiam, ehhez még apaság se kell, például kötött izmú sportolók közt rutindolog edzés után. Tudod, ők nem érik el a hátuk közepét. Ami neked ugyan nem gond, másrészt a fű bezzeg nem lesz boldog a szappantól, mint te, de üsse kő, most ez egyszer...

Viháncoló örömmozdulatok helyett csak hálásan rámfüggeszti a tekintetét. Biztos még nem is tudja, amire engem negyvenhárom év megtanított: az ilyen tekintetektől érzi az ember, hogy nem hiába van a világon.

A sorrend már nem vitatéma, kinyitja a csapot, némi kószolgatás után büszkén közli, hogy bizony kell hozzá hideg, beállítja magának, majd óvatosan áll alá, nehogy lefröcsköljön. Intek, hogy nem számít, úgyis vizes leszek, mikor majd a jutalmát osztom. Kapkodva, máskor jól koordinált mozgásához képest ügyetlenül végez a karjaival meg a mellével, egyszer a szappant is leejti. Nagyjából el tudom képzelni, mi zajlik benne, és futólag elfog a hüledezés: pillanatokon belül homoerotikus élményhez segítek majd egy férfit, akarattal és aktívan, életemben először. De egy fikarcnyi büntudatom sincs. Sőt még kényelmetlenül se érzem magam, mindössze a helyzet fura és valószerűtlen. Aztán mikor hozzáérek, az is elmúlik, csak a gyengédség marad meg, és az öröm, hogy örömet okozok. Már-már el is felejttem az okozott öröm természetét, valóban olyan, mintha Csátár a fiam volna, szinte büszke vagyok a férfias vállaira és a hátizmai karcsú feszességére, ahogy a tenyerembe simulnak. Persze ő azért gondoskodik róla, hogy a valóságba visszatérjünk: előbb meg-megrezzen váratlanul, aztán kicsit előregrnyed, és mikor bal kezemet a mellére teszem, hogy ellentartsak, természetesen megint itt a meglódult szívdobogás. Nem annyira dübörgősen, de sokkal szaporábban. Most az oldalán állok, látom, hogy elől a fürdőnadrágja meredeken kicsúcsosodik, ami persze szintén természetes és számítottam is rá. Eltökélt komolysággal figyelek önmagamra: vajon érzem-e azt a viszolygást és archaikus ijedelmet, amiről valahol olvastam - talán Freudnál -, hogy ösztönösen elfogja a férfiakat egy másik férfi erekciójától. Hát nem, Professor Freud vagy akárki, a pánik ezúttal elmarad... Persze a szituáció sem átlagos, furamód eszembe jut, hogy még mikor nagy versenyek után gőzbe jártunk, láttam ott két öreg homokost a zuhany alatt, az egyiknek állt a farka, és akkor a látvány tényleg nem is annyira undorított, inkább valahogy megrémített. Most pedig se ez, se az. Nézem a fiú arcát, szájon át lélegzik lehunyt szemmel, még nem tart ott, hogy szétessenek a vonásai, bár az izgalma igen gyorsan mélyül. Újabb különös társítás: Mara jut eszembe, egy rövid lejáratú nőm úgy tíz évvel ezelőtről, aki egy kicsit idegbajos volt, de a teste és a temperamentuma elképesztő, ő tudott másodperceken belül csúcsközébe jutni, és meg kellett tanulnom, hogy visszatartsam, mert ugyanakkor hiányérzete maradt, ha a lassú fölkúszás ízeit nem élvezhette végig. Csátár hátán a szappanhab már összefüggő réteget alkot, ideje, hogy szelíden beigazítsam a vízpermet alá és lemossam róla, aztán a melléről is az odatévedt pamacsokat. Egyre hallhatóbban liheg, egész testén újabb remegések futnak át. Nem lehetek olyan kegyetlen, hogy itt abbahagyjam, és mérlegelés nélkül nyilvánvaló, hogy nem is fogom, pedig ő már ennyit szívből megköszönne, és nem tartaná kegyetlenségnek. De különben is alig kell több, mint néhány gyors inger az érzékenyebb helyeken, és kész vagyunk. Szerencsére ide nem látni be az utcáról meg a szomszéd kertekből, illendőségi szempontok nincsenek. Ösztönös biztonsággal nyúlok a kulcsesontja körüli gödröcskékhez, néhány ujjal végigzongorázva őket, csakúgy, mint az apró, kemény csontokat közöttük. Ezt már nem lehet fölfogni apai kényeztetésnek, kábultan is nyilván megérzi, hogy most elköteleztem magam: összerázkódik minden eddiginél hevesebben, és egy felszabadult mozdulattal hátraveti a fejét. Jól van fiú, mondom határozott és biztató hangon, itt a célegyenes, mindent bele! Megropogtatok egy-két csigolyát a derekánál, amire ő szaggatott csípőlöketekkel válaszol - hát igen, most ennek az ártatlan kiscutyának kell a hüvely szorítását utánoznia, nem könnyű feladat, de felnő hozzá. Mikor beindulnak az orgazmus eltéveszthetetlen rándulásai, keményen megragadva tartom a karjánál, hogy el ne essen, majd

ahogy csillapodik, újabb barátságos szavak kíséretében visszaléptetem a zuhany alá. Ráfér, alaposan megizzadt. Olyasféle sikert érzek, mint amikor egy matematikai műveletsort épp befejeztem, és az jött ki, amit a tényanyag és belső intuícióm egyaránt igazol. Kinyitja a szemét, mint aki álomból ébred, tétován bele-belenyúl a testén szétspriccelő vízsugarba. Nagyon szépet álmodhatott, megszépült tőle az arca is: kisfiúsan tiszta és nyílt lett, még inkább, mint máskor. Néha a boldogságnak tényleg nincs hosszú története.

*

Csatár és Borbi szenvedélyesen meg van győződve arról, hogy mikor az ember szerelmes, már egy ilyen kézi petting is maradéktalanul kielégíti. Lányom ezen kívül emlékeztet a szokásomra: ahol a világon megfordulok, a helyi ételeket mindig megkóstolom, akármilyen bizzar a formájuk, nem törődve a hazai előítéletekkel. Értjük... A biztonság kedvéért hozzáteszi - mégiscsak egy nehéz felfogású negyvenesről van szó -, hogy mint közismert, a férfi erogén zónák nem különböznek igazán a nőiektől, azokkal pedig én legendásan jól tudok bánni. Így szerinte ha továbbra is a szívemre hallgatok, Csatár nemi élete sínre került.

A srác nem keres érveket. Annyit kérdezett az aktus után, hogy nem volt-e visszataszító vagy nevetséges. Természetesen az igazat feleltem: ha visszataszító lett volna, akkor abbahagytam, ha pedig nevetséges, akkor nevetek.

Nem, világosan érzem, nincs bennem semmi lényeges gát az ilyen egyoldalú örömszerzéssel szemben. Nekem semmibe se kerül - frivolan hangzik, és Borbi mondta ki ilyen egyenesen, de igaz -, őt pedig boldoggá teszi.

Őszintén szólva kicsit izgat mint feladat is: vajon mire megyek a női testek szakismeretével az új terepen? Most először túl könnyű volt, mindent elintézett a felgyült kielégületlen vágy. Egyszer-kétszer még bizonyára így lesz, de aztán meg kell adni az érzékeknek, ami az övék. Ám ha esetleg ki is derül, hogy ez a terep túl göröngyös az én ujjaimnak, attól se kell félnünk. Amíg a szerelem tart, a technika kevésbé számít. Ha meg a szerelemnek vége, akkor úgyis abbahagyjuk, minek folytatnánk? Csatár majd összejön valami hozzá illő fiúval, nem lesz nehéz, hisz kívül-belül vonzó egyéniség. Irántam való érzelmei pedig áttisztulnak azzá a meghitt barátsággá, amit én érzek iránta most.

2. rész

Csatár erogén érzékenysége felülmúl minden várakozást. A fülétől a lábujjaiig nincs rajta olyan négyzetcentiméter, amit ne lehetne örömgócként beidomítani. Alig két hete kezdtük, és nyilván még számos lehetőség felderítetlen, de már eddig fantasztikusat produkáltunk. Semmi nehézséget nem jelent, hogy pusztán a kezemmel tetszés szerint föl-le mozgassam a kéjlétrán, pedig szinte csak periférikus helyeken nyúlok hozzá. Körülötte pedig fokozatosan elsüllyed a világ. Arra a spontán megállapodásra jutottunk, hogy ő dönti el, mikor elég neki; egy bizonyos szint fölött, amit mindig elérünk, az orgazmushoz úgyis csak az utolsó kis mechanikai inger hiányzik, egy-két ujjpöccintés vagy simítás a makkján, amit ő odanyúlva elintéz. Ebben egy darabig az is szempont volt, hogy nekem ne kelljen ott hozzáérnem, amin azóta persze túl vagyok, de a szokás maradt, mert praktikus.

Néha később mérgelődik, hogy nem bírt magával és túl hamar szállt ki. Pedig micsoda extázis várt volna még rá! Való igaz, ezek az utolsó percek féktelenül intenzívek, magam se hiszem, ha nem látom - meg ha nem érzem tapintással is, ahogy forr és zakatol minden sejtje a bőr alatt. Párszor rá akart venni, hogy kössem meg a kezeit, és aztán addig folytassuk, amíg vagy

eldurran üresben, vagy elájul. De szerintem az veszélyes lett volna. A természet tudja, mit csinál, és egy normál közösülésben még addig se könnyű a csúcspontot késleltetni, ameddig ő most már rendszeresen eljut.

Vezettem egyszer kamiont, egy kicsit az volt ilyen: tobzódó erő és energia a kezem alatt, amit mégis képes vagyok irányítani finom mozdulatokkal, és amiről épp az irányítás révén úgy érzem, mintha velem azonossá válna. Pedig a kamion csak gép, a hasonlat szánalmasan halvány ahhoz képest, amit Csatárral átélek a hosszú percek alatt, míg eljuttatom az első mohó kifeszüléstől az utolsó kábult elernyedésig. Meg a másképp bensőséges, de éppolyan boldog percekben a közvetlen fizikai program előtt, mikor már tudjuk, mi jön, és úgy készülünk rá, ahogy valaha ritka ünnepre az emberek, kinyílt szívvel és valamiféle profán áhítattal. Voltam szerelmes és voltak ilyen perceim nem egyszer; csodálatos emlékezni rájuk, de ezektől valamiben mégis elmaradtak. Akkor saját testem is türelmetlen önzéssel készülődött, legalább részben elnyomva az adás tiszta örömét. Mert valljuk be, még a legnagyobb szerelemben is - ha az nemcsak álneve az egydimenziós nemi vágynak - ott a megkerülhetetlen kockázati tényező: maga a másik, akivel soha nem tudunk úgy eggyé válni, hogy önzésünk valahol mélyen ne latolgassa, kapunk-e tőle annyit, amennyit vártunk. Ami persze rendben van, hozzátartozik a szerelem természetéhez, az vele együtt nagyszerű, igazi szerelmeim egyikét se adnám oda a mostani furcsa románcért. De az élménynek ez a része, a teljes együttérzés és részemről a lelki azonosulás, ez most érte el a csúcstól összes valaha volt emberi kapcsolatomban közül.

*

Elkezdtem a felkészülést egyetemi előadásaimra. Nem kell sok, évek óta tanítom lényegében ugyanazt, az anyag nagy része konzervből megy, de mindig találok néhány javítani valót. Már csak azért is, hogy nekem magamnak érdekesebb legyen. Alapfokú valószínűségelméletéről van szó, sokat variálni nem lehet; újabban többen építkeztek a diákok számítógépes tudására, meg fejlődik a mi demonstrációs eszköztárunk is, bármilyen meglepő a mai szűk esztendőnkben.

Borbits a matek nem érdekli - belőle nyelvész lesz, akárki meghallja az angol meg állítólag még inkább a finn kiejtésén -, de Csatár erre a témára éppolyan elánnal veti rá magát, mint mindenre, amihez nekem közöm van. Vagy még többen, mert eddig is érdekelt. Már sajnálja, hogy a műszakira ment, most elméleti genetikus akar lenni; nem kérdés, hogy év végén átjelentkezik, kiváló bizonyítvánnyal miért ne? És majd ha végez, csak elintézzük valahogy, hogy együtt dolgozhasson velem... Addig is, ide azzal a valószínűségszámítással! Mivel főleg amerikai szakkönyveim vannak, elhatározzuk, hogy mindjárt angolul kezd, hadd szokja a matematikai nyelvet, még a felmerülő problémákat is úgy beszéljük meg. Persze azért csalunk néha, főleg mikor az alapok tisztázása a cél: maga a valószínűség elég rázó fogalom, filozófiába hajló érvekkel vitatják több évtizede, és még mindig vannak ütköző nézetek. És mi tagadás, filozófiához a mi árnyalt anyanyelvünk jobban használható, mint a világ tudósainak köznyelve, a Broken English.

Szakmai vitákban Csatár fáradhatatlan és megvesztegethetetlen. Itt nyoma sincs annak a vak bizalomnak, ami irántam jellemző rá az élet más területein. Nem nyugszik, míg a szóbanforgó téma összes részlete a helyére nem kerül. Vagy míg becsületesen megegyezünk, hogy ezt vagy azt pillanatnyilag nem tudjuk helyretenni, de majd visszatérünk rá. Annyiban szerencsésebb alkat nálam, hogy a monotóniát jobban bírja: már átrágtta magát a félévi gyakorló feladatok majdnem felén, és nem kétséges, hogy szeptemberre végez a többivel is. Pedig néhány példa igen nehéz, nem kötelező ajándékul a legjobbaknak. A minap megoldotta a tizenhárom kalap problémáját (tizenhárman összekeverik az egyforma kalapjukat; mi a valószínűsége, hogy utána véletlenül egyik sem a sajátját veszi föl?), amit annakidején, emlékszem, nekünk is

megemlítették, de a megoldást a tanár csak nagyjából tudta vázolni. Csatár tökéletes eredményre jutott, tökéletes levezetéssel, közben visszakézből felfedezve egy ismert tételt (zárójelben a kollégáknak: Poincaré-tétel), ami kellett hozzá, de ő persze csak használta külön megfogalmazás nélkül. Nem tudom, nekem sikerült volna-e ennyi idős koromban, bár kissé húzódozva be kell vallanom, voltak hasonló mutatványaim. Egyszóval, élvezzük a munkát együtt. Ami egyébként számomra gyakorlati segítség is, mert Csatár ellenőrzi a példák végeredményét, úgyhogy bizonyára idén fordul elő majd először, hogy a hallgatók nem találnak hibát a számításaimban. No nem mintha zsenírozna az ilyesmi, érezzék csak, hogy a tanár is ember; meg aztán már kifigyeltem és számítok rá, hogy épp mivel ilyenkor nem jövök zavarba és megdicsérem az éles szemű hibajavítót, ettől a tekintélyem csak nő.

*

- Én teljesen megértelek - mondja Borbi -, és ne zavarjon, ha apu ironizál, ő bizonyos dolgokban reménytelenül felnőtt. Engem is olyan klasszul bizserget, mikor Misu nézegeti a csupasz mellem, olyankor is, mikor épp hozzá se nyúl. Persze neki sokkal többet nem is engedek, mert ő még nem az igazi nálam.

A szöveg arra utal, hogy Csatár a házban meg a kert zárt részén újabban anyaszült pucéran járkál, amikor csak teheti. Vagyis gyakorlatilag reggeltől estig, kizáró oknak csupán idő- és vendégjárást fogad el. Borbira való tekintettel - noha ő a legkevésbé vendég itt - most azért visel egy sortot meg egy trikót, erről nem is kellett vele vitatkozni.

- Szerintem Karesz is megérti.

Felül a heverőn, ahol én újságot olvasok, és ő eddig az oldalán fekvé bele-belepislogott. Ja igen, ezúttal még van rajta négy csukló- és bokapánt zöld hánctfonatból, Borbi vasárnapi ajándéka; mindkettőjük szerint irtó jól megy a szeméhez, amit viháncoló örömeire magam is megerősítettem.

- De most nálam még valami hozzájött - magyarázza lelkesen. - Emlékszem, régebben sokat képzelődtem arról, hogy Karesz vetkőztet, meg egyáltalán hogy lát meztelenül. Persze féltem, hogy gyerekségnek tartja...

- Meleg, meleg - bólintok én vidám egyetértéssel az újság mögöl, és utána jövök rá, hogy szójátékot mondtam. Felnevetünk, majd Csatár ismét komolyabbra vált.

- De azóta kiderült, hogy a meztelenségnek vannak fokozatai.

- Hogyhogy?

- Hát például a legmagasabb fokozat épp az, mikor ott élvezek a kezei közt. Akkor mintha még bőr se volna rajtam, mintha nem lennék semmi más, csak egy zibongó ideghálózat.

- Milyen szépen mondod!

- Pedig minden szó kevés rá... Meg különben is ez csak a testi része. Lelkileg is fantasztikus, hogy így rábízom magam abszolút kitarulkozva és kiszolgáltatva, és mégis minden félelem nélkül. Ez az igazi meztelenség, a legőszintébb és legbolderabb, érted, ugye?

- Persze!

- Szerintem épp ez a fokozat dobja föl valahogy a többit is. Kezdve egész onnan, hogy a kertben egyedül napozom, abban régen nem volt semmi különös. Most még a szél simogatása is Kareszére emlékeztet.

- Az milyen fokozat lenne, ha mondjuk én látnálak úgy?

Csatár elneveti magát.

- Mi az, konkurálni akarsz vele?

- Az reménytelen, tudom... Csak épp időszerű lenne már, hogy szokjak a férfiakhoz ilyen közről. Mint tudjátok, záros határidőn belül el fogom veszteni a szüzességemet, mihelyt találok hozzá egy hapsit, akiért érdemes.

- Hát akkor majd őt jól megnézheted... Én azért előttem nem szívesen meztelenkednék.

- Miért? Hisz különben olyan bizalmas barátok vagyunk!

- Nem is tudom, ott valahogy érzek egy határt. Attól kezdve, hogy levetkőztem, minden csak kettőnkre tartozik, Kareszra meg rám. Kivéve persze, ha ő másképp gondolja, de nem hiszem.

- Nem gondolja másképp - közlöm én. - Sőt, Borbi se, mert elképzei, hogy majd mikor sikerül a szüzességét elvesztenie, azt meg a körülötte zajló dolgokat vajon csinálná-e mondjuk az apja előtt. Bármennyire szuperapa is az illető. A mi kultúrkörünkben a csupasz test direkt szexuális üzenet, ezért kerülik még családon belül is.

- Oké, nyertetek...

- Érdekes, pedig szerintem ezt a gátlást pont azért érzem - mondja Csatár -, mert nem pusztán szexről van szó. Ha például nem így kezdtem volna, hanem bekerülök egy állítólag tipikus meleg bandába, ahol nincsenek érzelmek csak farokcsörtetés össze-vissza, akkor biztos nem zavarna a közönség semelyik fokozatban. De a szerelem, az... EZ... ez egész más. Én Karesztől nemcsak testi élvezetet kapok, hanem azt az érzést, hogy valahol egész mélyen össze-tartozunk. Olyankor mintha csak mi ketten volnánk a világon. És bármennyire is egyenlőtlen a viszonyunk, azért pontosan tudom, hogy a dolognak ez a része nála is valahogy így van...

Ismét lefekszik, de most hasra és még közelebb hozzám, feje a combomhoz ér. Én szótlánul kitartok a napi hírek mellett, de nem tudom megállni, hogy közben bele ne kócoljak a rövid hajtincseibe. Száraz és napszívott tapintásuk van, mint amilyen a nyári színük. Mélyet sóhajt, egyik lábát fölhúzva kicsit oldalt fordul, hogy elérjem az arcát is. Csak ott tartom a tenyerem, ő simulgat hozzá és közben bele-belecsókol. Már nem fickósodik be ilyen alkalmi érintéstől, ebben is megismert több fokozatot, de világosan érzi, hogy nem veszített sokat, sőt: most a szíve épp azért tud csendben örülni, mert nincs elfoglalva a dübörgéssel.

- Olyan édesek vagytok - szólal meg Borbi. - És olyan szerencsések! Megesz a sárga irigység...

Fölpillantok az újságból, aztán le is teszem. Borbi hangjában mintha lengedezne egy pici felhő a szokásos napfény mellett. Rámosolygok.

- Hát ülj ide te is, van hely a másik oldalamon!

Csatár erre föl-kuncog az ujjaim közül:

- Vagy az enyémen. Mitől vagy olyan biztos, hogy engem irigyel és nem téged?

*

Estefelé időnként futni megyünk. Általában föl a tétényi-fennsíkra bemelegítésnek, lazán és gimnasztikát is beiktatva, aztán ott résztávozunk úgy száz és hatszáz méter között, egy lapos erdei úton. A program fénypontja mindig a négyszázas verseny. Az én gyorsaságom jócskán megkopott már, Csatár viszont soha nem futott versenyszerűen, ezen a távon közel egyformák vagyunk. Világosan érzem, hogy akkor örülök jobban, ha ő győz, és világosan látom, hogy ő meg akkor, ha én. Fura dolog, az ember a célig veszettül hajt - becsszóra, tudom én mi az,

soha nem csalok -, ott pedig hirtelen átkattan valami, és már a vereség a siker. Mint az a logikai sztori, hogy „az győz, akinek a tevéje az orrával később megy át a célvonalon”. Csak itt nem lehet tevét cserélni. Néha gyanakszom, hogy Csatár tudat alatt visszafogja magát, ő az efféle határterhelésben nem olyan gyakorlott, mint én. Ráadásul feltűnő hévvel tiltakozik, mikor erről a veszélyről felvilágosítom. Legutóbb azt mondja, úgyis mindenben én vagyok a jobb, mért hagyná ki az alkalmat, hogy legalább itt túlszárnyaljon. Mire én: mégis mire gondolsz, amiben jobb lennék, mondjuk a barkácsolásra? - Az a kivétel, ami erősíti a szabályt! - Vagy hogy közelebbi terepen maradjunk, arra, hogy hajlékonyabb vagyok a gimnasztikában, hogy nagyobb az izomerőm, meg egyáltalán hogy magasabb és vállasabb vagyok, megvan minden szál hajam, a nemi potenciám utcahosszal veri a tiédet (közbevetés: azt honnan tudjam, verheti! - ÉN tudom, biztos lehetsz!), na és mindenekelőtt az arcom olyan szép, tiszta férfiarc, hogy bárki hősszerelmes filmsztár elfogadhatná. Ezzel vége a vitának, Csatár lecövekel a visszaút kellős közepén, mire persze magam is kénytelen vagyok, és lenyűgözve a szemem közé bámul. - Tényleg szép az arcom...? - Hát persze, nem mondtam még? - Sose mondtad... - Azt hittem, úgyis tudod. - Honnan tudnám? - Ugyan már, például a gimis csajoktól. - Csak nem képzeled, hogy az nekem számít? - Na jó, fordulok vissza az útirányba, nyomás tovább, még lemerevszünk!

Otthon az első dolgom, hogy megállok vele a tükrös előszobafalnál, megfogom a fejét két oldalról, és szembefordítva önmagával azt mondom: Na most jól nézd meg ezt az arcot, ha szépet akarsz látni! De ő az én arcomat nézi, érdekes, vele még soha nem álltunk így ketten tükör előtt, hogy a tekintetünk ott középen találkozik az üveg egy pontján. Ne engem nézz, hé!! Elmosolyodik, szemében meleg fény csillan. - Azt mondtad, a szépet nézzem... Bármilyen abszurd a szöveg, pláne így meggyűrődve a futástól, engem hirtelen mégis elfog egy gyengédségroham, még mindig a két halántékán lévő kezeimmel idelfordítom magamhoz és rácsókolok a szája sarkára. Nedvesen sóízű a verejtéktől, de különben forró, puha, rugalmas. Nem csókol vissza, túl váratlanul jöhetett neki; de hisz még soha életében nem csókolódzott, jut eszembe, és megint ellágyulok, de most a jó öreg atyai módon. Ezt kárpótlásul kaptad, mondom visszahúzódva, amiért eddig nem tudtál a saját szépségedről! Utána míg zuhanyozik, egész idő alatt az O sole miót énekli olyan hangerővel, hogy repes belé a ház.

*

A Lomnici-csúcs alatt, a lanovka felső végén, van egy nagy lapos beharapás a hegybe. Zord és fenséges táj: hatalmas sziklatömbök, kőfolyások, még nyáron is kiterjedt hótáblák, melyekből a víz sokágú patakot táplál. Fölötte maga a csúcs ágaskodik innen már egész emberléptékűen, másik végén, a bejárat pereme mögött, a síkság olyan távolból kéklik, hogy az égbe mosódva mintha nem is függne össze a talpunk alatti földdel.

- Naná, hogy nem függ össze - mondja Borbi. - Elfelejtitek, hogy egy külön bolygón vagyunk?

Klári a homlokát ráncolva helyesbít:

- Holdon, nem? Ott az a lapály még a Földnek látszik!

- Ja persze... Azért olyan ismerős, csak most jövök rá.

- De ha a Föld - szól ide Csatár kicsit távolabbról -, akkor mért nem fordul el alattunk? Ilyen alacsonyan a szökési sebesség biztos van akkora, hogy a mozgást észrevegyük.

- És ha olyan pálya, izé, valami tüsszentős neve van... Ahol a műhold mindig egy pont fölött marad?

- Geostacionárius. - Csatár épp átkel egy hómező tetején, sarkaival keményen átütögetve a takaró jégréteget. Felénk fordul, udvariasan megcsóválja a fejét. - De olyan csak az Egyenlítőn létezik.

- Szerinted, apu?

Némi mérlegelés után kijelentem egy öreg sámán méltóságával:

- Szerintem igazatok van.

- ...Micsoda? Melyikünknek?

- Hát azt már én se tudhatom, Borbikám.

Csatár felröhög. Ebben a pillanatban elveszti az egyensúlyát, ráhuppan a jeges hóra és csúszni kezd lefelé. A lejtő nem igazán meredek, mégis rögtön begyorsul olyan képtelenül, mintha meglökték volna. A hómező alján nagy sziklák meredeznek, sűrűn és töredezetten mint vicsorgó fűrészfogak, ő egyenesen feléjük száguld, de még mielőtt odaérne, eltűnik egy innen alig látszó hasadéokban. Csend. Az egész olyan gyorsan történt, hogy mindhárman csak állunk mozdulatlanul.

Én érek oda legelőbb. Nyitva a szeme, és már néhány lépésről mondja: nincs semmi baj, mindössze az egyik bokáját ütötte meg. Bár az valószínűleg eltört... Le kell ülnöm, most bénít meg az ijedtség. Belémfagy a pillanat, mikor távolodott szinte zuhanva az éles sziklák felé, és mintha magam is ott zuhannék vele. Félelmetesen néma és kietlen minden. Kláriék megérkeznek, a hangjukat kilométerekről hallom elmosódottan, aztán Csatárt, ahogy nyugtatgatja őket is. Később már dicsekszik: látta azt a hasadékot oldalt, és kézzel-lábbal igyekezett úgy manőverezni, hogy elérje még a hómező alja előtt.

Letámogatjuk a lanovkához, jobb bokája félkilós cipő, de mozog, valószínűleg el se tört. Erősködik, hogy elég holnap hazaindulunk, ne vezessek éjszaka, már egész jól van. Sőt, először ki akarja húzni itt a tervezett három napunkat, de ebben már a többiek sem állnak mellé.

Klárinak este a szállodában mindent elmondok. Úgyis látja, hogy bármi észszerű határon túl ki vagyok borulva ahhoz képest, hogy csak a lányom barátjáról van szó. Egy ideje már érzem, hogy ennyivel tartozom neki: négy éve élünk együtt, igaz, csak ebben az én félnomád stílusomban, de azon belül igazán kellemesen. Kicsit szégyellem is, hogy eddig nem szóltam, de nem tesz szemrehányást. Rendkívül intelligens ember, és akárcsak én, általában képes a tényeket józanul elfogadni.

*

Tátra után az Alpok: konferencia Aostában. Többnyire érdektelen előadások, többnyire érdekes szakmai beszélgetések esténként meg a szünetek alatt, régi és új kollégák, min dolgozik most X, miért nincs itt Y, mikor jársz újra mifelénk, négy nap megbízhatóan otthonos, szellemileg izgató és érzelmileg zsongító közeg. Utána a privát ráadás a környéken, amiről nem tudna lebeszélni se feleség, se főnök, se pénzhány; becsületükre legyen mondván, a legutóbbi kivételével soha nem is akartak. Két nap a Gran Paradiso lábujj-hegyei közt, másik három Courmayeurben a Monte Bianco alatt. A csúcs most nem vonz, idő se lenne rá. Helyette a Dora Baltea szurdokvölgyében bolyongok, visszafűjom a párát mini-vízeséseire, visszaintek néhány fölötté legő fenyőágnak, visszapittyege évődöm a túlevelek közt bujkáló madarakkal.

Este feljön a hold, kiülök egy gellérthegynyi sziklafal tövéhez. A levegő, tele ismeretlen füvek illatával, még nem hűvös, csak barátságosan üde; hátamon külön érzem a kő mélyről sugárzó melegét. Elöttem széles tisztás, túlsó vége lehajlik és elvész fekete dombok homályában. A város maga csendes. Messzebről fölsuhognak a főút autói, itt megy át Svájcba a nagy Montblanc-alagút, hangjuk akár otthon az M1-esé. Engem sose zavart, csak ráfigyelve hallok, különben inkább nyugtat, mint az eső vagy a szél.

Nem tudom, mióta bambulok már itt, amikor mozgás támad baloldalt az erdőben. Oda nem sűt be a hold, semmit sem látok, halk nesz jelez újra meg újra. Ritmusa van, egy idő után követhetővé válik: lassú, óvatos léptek az avaron. Őz vagy szarvas lehet, egy ember magabiztosabban járna, egy vaddisznó slendriánabbul, medve itt nincs, a zergék és muflonok sokkal följebb tanyáznak. Közeledik. Itt-ott már megrebben egy szélső bokor, hogy aztán ő kibukkanjon belőle, ám egyelőre mindig visszahúzódik. Nem tudom miből, de érzem, hogy elő fog jönni, vonzza a tágas szabad tér. Egy áttetsző részen megvillan világosbarna teste, rövid, sötétebb sörény lebben a nyaka körül. Egy ló az.

Igen, a völgyben vannak méntelepek, és láttam néhány karámot magánház mellett is. Most, mintha tudná, hogy úgyis észrevettem, egyenesen kilép a holdfénybe, körülszimatol, majd idefordulva elindul a tisztás szélével párhuzamosan. Hányaveti mozgása fiatal csikóra vall, pedig amúgy jól megtermett példány. Szemlátomást nem hederít sem a zsenge fűre, sem aombokra közvetlenül a szája mellett, csak lépked meg-megdöccenő ütemben, fejét néha oldalra kanyarítva, néha földobva hirtelen a csillagok felé. Nem néz egyenesen rám, mégis tudom, hogy észrevettem, a szellő abba az irányba fűj, és mikor közelebb ér, innenső arcfelén időnként látni vélem, ahogy röviden és szemérmesen idecsillan nagy, komoly szeme. Befordul a sziklafalnál, ahol az erdő véget ér, kicsit gyorsítva közeledik; most nem izeg-mozog oldalirányban, feszes tartásával mintha nagyon felnőttnak akarna látszani. És már itt van, elhalad tőlem négy-öt méternyire. Pár lépésig a fejével erre fordul, mosolyt érzek az arcán, bár nem igazán tudom, egy lónál milyen az. Rámfüggeszti a tekintetét, úgy hajol egyre jobban vissza menet közben, majd pont mikor távolodni kezd, széles mozdulattal ismét előre fordul és aprót szökkenve ütemet vált. A hívó gesztus olyan nyilvánvaló, mintha szólt volna. Nem lepődöm meg, szándékát valahol már azóta sejtem, mióta elindult felém, és azóta szomorúvá tesz egy kicsit, hogy nem tudok lovagolni. Eddig nem is hiányzott, inkább delfineken úszkáltam langyos tengerekben; puha hátuk olyan kényelmesen és természetesen simult hozzám, hogy izmos csikóhátak után sose kíváncsoztam. Nem mozdulok. Ő ügetésbe vált, kikanyarodik a tisztás közepe felé, megfordul, ismét szembenéz velem. Hátul a sziklafal mögött világosodni kezd az ég, máris pirkad, de én nem csodálkozom, ahogy azon sem, hogy közben eltűnt a Valle d'Aosta körülöttünk. Itthon vagyunk egy ismerős dunántúli réten. A csikó két lábra ágaskodik, majd vissza félfordulattal, ismétli kétszer, háromszor, ide-oda vágat játékosan, hempereg a fűvön, felugrál úgy, hogy négy lábbal egyszerre rugaszkodik el. Ünnepli a kelő napot, a rét zöld sarjadását, a hangolni kezdett madárfütttyöket, saját barna kamaszlendületét. Érzem, hogy valahonnan belém is új erő gyűlik, tagjaim már utána-mozdulnak önkénytelenül. Felállok. Azonnal észreveszi, mit számít most neki a tánc, vágtaiba csap egyenesen hozzám. Elémegyek, aztán ahogy megfordul, egy darabig gyorsulva az oldala mellett, úgy ugrom föl rá lendületből. Nem segít, máris fut tovább, de én szorítom szilárdan. Ráhajlok ideges rugónyakára, térdemmel érzem a kemény, lapos izmokat a bordái fölött. Eszembe jutnak a delfinek, és elámulok, hogy mennyire más ez és mennyire hasonló. De nincs idő az örvendezésre, jön a következő csoda, az igazi, amire számítani se mertem: egyszercsak sűrűbb lesz a füvek illata, oldalra is látni kezdek, futásom négyüteműre vált, lelkem megtelik egy közeli kölyökkor emlékeivel - fiatal csikó vagyok már, egyszerre ő és én, egyetlen össze-

olvadt, közös, gyönyörű testben vágatunk tovább, sörényünk szelet kavár, tükrös szőrünkön napfény ficákol, négy patánk alatt dobog a föld, szájunk beletép a harmatos reggeli égbe.

*

- Erre azért nem számítottam - mondja Klári. - Olyan jól megvoltunk.

Hangja fakó, de nem könnyes. Ezen túl kell lenni, ha sumákolnék és elhúznám még vele hónapokig, utána vicsorogva szakítanánk valami triviális hülyeség miatt. Fekszünk egymás mellett, talán utoljára. Megfogom a kezét.

- Pontosan tudom, mit érzel. Már amennyire az ember tudhatja ezt másról.

- Hát bizony elég tipikus eset.

- Hagytak el így már engem is, egy férfiért...

Humornak szánom, de nem veszi észre. Nem is valami nagy humor, mi tagadás.

- De csak az én oldalamról tipikus - mondja. - Hogy te mit érezhetsz, azt nekem sokkal nehezebb fölfognom!

- Pedig ez is tipikus, legalábbis maga az érzés. Szerelmes vagyok, ennyi. Viszonzottan, testileg-lelkileg beteljesülten, NAGYON szerelmes.

- Hagyjál... Nem akarok veszekedni, vagy sírni, vagy bármi módon nehezíteni a dolgodat, de te se nehezítsd az enyémet. Legjobb lenne, ha most szép csendben lelépnél... Én majd elrendezek mindent magamban.

- De talán könnyebb, ha beszélgetünk róla egy kicsit, nem? Vagy ha sírnál, vagy akár veszekednél, végül is igazán van miért!

Kihúzza a kezét az enyémből.

- Na, ezt aztán végképp hagyjuk! Most kezded az ilyen tipikus férfiónzést, miután négy évig megúsztuk nélküle?

- Férfiónzést?

- Azt hát. Sírjak, hogy ellágyulhass és érezhesd, hogy mégis milyen nagy szíved van.

- Oké, de közben talán te is megkönnyebbülnél...

- Meg veszekedjek, hogy aztán mentegetődzésül beszélhes a szerelmedről. Hogy micsoda új világ nyílt ki előtted és hasonlók. Úgyis érzem hetek óta, mennyire tele vagy azzal a sráccal!

- Hát akkor mit csináljak, hogy neked jobb legyen?

- Mondtam már, csak egyszerűen menj a fenébe. ...Bocs, nem akartam ilyen durván, de ha ezt még folytatjuk, tényleg kiborulok, nem látod?

- Jó, megyek. - Fölkelek mellőle. - Megyek zuhanyozni, igazad van.

Tulajdonképpen még mindig szeretem. Sőt, képes vagyok a testét is kívánni, mikor hozzám ér. Persze négy év után már nagyrészt csak azzal a reflexes automatizmussal, amit a természet bölcsen belénk épített. Vagy inkább bennünk hagyott, hiszen állatőseinkben tisztán az működik. De kétségtelen: ahogy most az ajtóból visszanézek rá, olyan idegen. Idegen és távoli a közös éveinkkel együtt.

- Ha ez megnyugtat - mondja -, ígérem, hogy egyedül majd jól kibőgöm magam.

- De ugye, azért továbbra is szóbaállsz velem? Például most semmi kedvem a holmimat összekeresgélgni... Még eljöhetek néha!

- Hát persze.

- Tudom, hogy az intelligens párok ilyenkor mindig azt hiszik, jóbarátok maradnak, amiből aztán semmi se lesz, de mi, talán...

- Nem rajtam fog múlni. Legalábbis míg egyedül leszek. Akár le is feketünk, ha ne adj Isten mégis hiányzik majd néha a langyos tenger meg a delfinbőr. - Elmondtam neki a courmayeuri álmom, ami a végső döntést kiváltotta, vagy szinte inkább kikényszerítette belőlem. - Mi, delfinek, már csak ilyen rendesek vagyunk az emberekhez, tudod! Még a fuldoklót is kimentjük...

Na igen, tényleg itt a pillanat, hogy elhúzzam a csíkot: ez a szöveg már a rosszindulat kezdete. Méghogy fuldoklás! Fuldokolni lehet azokban a bizonyos langyos tengerekben, de a mi rétünk fűvén... Ott a nagy vágóban legföljebb összebotlanak az embercsikó lábai és kitöri a nyakát. Bár amilyen dús és selymes a pázsit alattunk, ettől Csatárnak és nekem igazán nincs félnivalónk.

*

Ez az utolsó két hét az egyetem indulása előtt, és az intézetben is többé-kevésbé tart a nyári uborkaszézon, úgyhogy aránylag ráérek. Csatár természetesen itt lakik, még nem gondolkodunk azon, mi lesz a tanév alatt. Az anyja meg a nevelőapja úgy tudják, Borbival jár, azaz gyakorlatilag együtt él vele, azért látják otthon olyan keveset. Telefonon magam is beszéltem velük, biztosítva őket arról, hogy nekem semmi problémát nem okoznak, és a csemetéjüket igen rendes, komoly fiatalembernek tartom. Ami mind igaz szó szerint, kivéve talán bizonyos értelemben a komolyságot, mert amit mi ketten összemarhulunk itt a legéretlenebb kamaszok módján, az cáfolja minden eddigi elképzelésemet önmagamról. Egy szimpla vacsora képes átalakulni az evés, a szituációs képzeletjáték meg a szex ötvözésének hajmeresztő ötlet-rohamává, nagyrészt a gyakorlat rögtöni próbájával. Gátló tényező mindössze Csatár jobb bokája, amely még mindig enyhén lomnicos, nagyon nem rugdalódzhat vele. Borbi elment egy ismerkedési gólyatáborba a leendő évfolyamával, meg persze amúgy se lakik itt, úgyhogy házon belül nekem is maximum tornacipőt szabad hordanom. Szenvedélyes nudista kedvesem minden mást akár erőszakkal is lehúsz rólam, és inkább befűt, ha átmenetileg lehül az idő. Elbűvölően hamar belejött az egyenrangúságba, természetes neki is, hogy köztünk bármi óvatoskodó tisztelet csak útban volna. A szeretkezés utolsó fázisában én vagyok a férfi, mert így szoktam meg, ő pedig már csak a zónázások miatt is épp eléggé élvezzi a passzívabb szerepet, de minden mást gátlás nélkül kezdeményez. A szája különösen telhetetlen, ellesett egy csomó trükköt a kezemtől és sorra kipróbálja őket rajtam.

Tipikus fiatal szerelmesekként pár napja az ugratós korszakunkat éljük. Egy reggel arra ébredek, hogy a hasamra rá van írva egy logikai képrejtvény olyan festékkal, amit a víz nem hoz le; megesküszik, hogy ad hozzá oldószert, de csak a megfejtés után. Másnap a két bokámat találok összeláncolva és lezárva ördöglakattal. Gyorsan kiderül azonban, hogy nekem előnyös terepre vitt: mivel a nomád életmódom miatt rutinos nappali szerető vagyok, sose merülök kábulatba bármilyen heves durrogatástól, ő viszont utána egy darabig azt se veszi észre, ha mondjuk fölnyalábolom és berakom egy üres olajoshordóba, hogy aztán ott ébredjen.

Az egyik posztkoitális szendergésében filctollal rákörmölöm a hátára Rilke „Áldozat” című versét. Tizenhárom sor, épp kifér. Ez az a vers, amely minden nagy szerelmem alkalmával fantasztikusan igaznak bizonyul: „...Nézd, hogy újulok, mindent feledtem, mint levél lehullt mi régi volt, s csillagként ragyog föl majd felettem a mosoly, mely rajtad bujdokolt. S mindaz

gyermekéveim ködéből, mely mint víz ragyog s még névtelen, rólad kap nevet, az oltár épül, rajta izzó hajzatod sötétül és melled fénylik, mint az értelem.” Na jó, a végét minimálisan nemhez kell igazítani, az izzó hajzatról például tüskés borosta lesz, és hogy a mellből melyik más négybetűs gombócpár, az még evidensebb. Így a líra egy része ugyan odavész, viszont kapunk egy obszcén viccpoént - az adott helyzetben nem bánom, még ha nem is értek egyet azokkal, akik szerint ma az értelmet már inkább csúfolni kell, mint felmagasztalni. Újra ébren Csatár két tükörrel olvasni kezdi, rögtön ráismer, kedvenc könyveimet oda-vissza végigböngészte még tavaly meg azelőtt. Hangosan és kicsit skandálva mondja, a bujdokló mosoly után egy röpke csóknyi szünettel, majd a vége hatalmas hahotába fullad. Ezt nem mosom le, jelenti ki ünnepélyesen, ameddig csak lehet! Mire én: Jaj, akkor öngólt lőttem, átkerül rám összekeverve és tükörírással... Végül megjegyzi: képzelj csak el, hogy ezt valamelyik régi nőddel csinálod! Nehezemre esik nevetni, hisz nyilvánvaló, hogy tulajdonképpen kedves ötlet, bárkivel eszembe juthatott volna. De mégse jutott, csak vele.

3. rész

Borbi a gólyatáborból fülig szerelmesen jött haza. Úgy gondolja, végre Ő az igazi, mindenestre most egy darabig. Zoltánnak hívják, szigorúan így becézés nélkül, mert a családja Erdélyből való. Lányom tétozás nélkül már a táborban szedni kezdett egy fogamzásgátló tablettát, aminek az első darabjait egy szintén új barátnőjétől kérte.

- Zoltánnal megbeszéltük, hogy azért Csatár néha elvisz majd az évfolyamtársai közé - mondja. - És a szülei előtt is változatlanul tartjuk, hogy velem él. Zoltán olyan srác, aki ezt megértette az első szóra.

Eláll a lélegzetem.

- Máris megmondtad neki, hogy az apádnak fiúszereetője van?

- Dehooogy! Csak azt, hogy Csatár meleg és a legjobb barátom. Alig várja, hogy találkozzon vele.

- Na azért.

- Hogy megijedtél! Hát persze hogy rólad nem mondok semmi bizalmasat, míg föl nem hatalmazol rá.

- Tyűha, tényleg megijedtem. Fura is... És elég ciki, nem vagyok hozzászokva a kettős élethez. Eszerint ő felhatalmazott, hogy róla beszélj?

- Úgy hirtelen nem tudtam megkérdezni, de biztos voltam benne, hogy így akarná.

- És utólag tényleg így akarta?

- ...Igen. Végül is igen.

- Ez nem túl meggyőzően hangzik!

- Hát először meg volt lepve. De aztán belátta, hogy inkább Zoltánt avassuk be, mint hogy például az évfolyamtársai gyanút fogjanak. Ámbár azt mondja, hosszú távon talán jobb lenne, ha ezt az egész dolgot teljesen nyíltan vállalná.

Még egy meglepetés.

- Igazán? Efféle gondolatairól nem tudok!

- Biztos csak nem került szóba köztetek, kizárt, hogy ő előled bármit elhallgasson.
- Remélem is.
- Ide figyelj, apu... És te mit szólnál ahhoz, hogy Zoltánnak esetleg elmondanám a teljes igazságot? Hogy te meg Csatár, érted.
- Hm, az ötlet úgy kapásból nagyon ellenszenves, de gondoljuk meg tárgyilagosan. Miért volna az jó? Úgy értem, milyen gyakorlati szempont indokolja?
- Ezen még nem gondolkodtam.
- De biztos van valami oka, hogy szívesen tennéd. Mert hogy így van, azt érzem a hangodon.
- Hát én csak szeretnék mindig őszinte lenni hozzá. Hogy csak úgy bármikor kimondhassam, amit gondolok. Ahogy veled megszoktuk... Azt hiszem, gyakorlati haszna nem lenne, az igaz. Megrogyantó találat. Igen, erre voltam mindig a legbüszkébb, bármelyik tudományos eredményemnél jobban: hogy a lányommal olyan őszinték vagyunk egymáshoz, amennyire csak a kifejezőképességünk lehetővé teszi, és hogy őt egyáltalán képessé tettem az ilyen fokú őszinteségre.
- Oké, felejtsük el - mondja. - Értem, hogy nehéz ügy. Érnie kell benned is, igaz?
- Kösz, Borbikám. Majd visszatérünk rá, megígérem. Most kezdem látni, tényleg mennyire nehéz ügy!

*

Kezdődik a tanév, és ahogy várható volt, Csatár szülei természetesnek veszik, hogy otthon lakjon és onnan járjon be. A srác ráébred, hogy ha úgy lesz, akkor az előadások meg a várható tanulás mellett hétközben alig találkozhatnak.

- Te ezt tudtad?
- Bámul rám, mintha egy holnapra kitűzött világvégeről értesült volna. Bólintok.
- Én se nagyon mertem gondolni rá, de sajnos így van.
 - Azt nem bírom ki...
 - Hát azért ahhoz képest, hogy azelőtt a semmit kibírtad!
- Felcsattan váratlan hangerővel:
- Mit beszélsz azelőttről, akkor még nem... Akkor nem tudhattam, mit mulasztok.
 - Jó, de gondolj inkább arra, amit nem mulasztasz. A legtöbb hétvége a miénk marad.
 - Hétvége! És közben mi lesz? Ki hencegett tegnap, hogy amennyi töltény van a fiújában, elmehetne egy fejlődő országba géppuskának? - Ezt Zoltánnak találtam mondani, aki teljes jogú családtag lett, mert úgy döntöttem: a lányom lelkét nem piszkítom be azért, mert körülöttünk a világ piszkos. - Én minimum napi kettőre vagyok hitelesítve, de inkább háromra, nagyon jól tudod. És közülük legalább egy olyan, amit nem pettinggel csinálsz, hanem te is beleadod a magadét!
 - Majd ha a tanév beindult, biztos találunk még lyukat itt-ott. Én tudok alkalmazkodni, akár az egyetemi óráimat is áttehetem.
- Újabb fordulat: agresszív lendületének vége, lekuporodik a székem mellé, átkarolja a derekam, és a fejét az ölembe hajtja. Történetesen ruhában vagyunk, az imént érkezett hazulról.

- Hülyeségeket beszélek, nem az a fontos, hogy napi hányszor. Ellennék én heti eggyel is, mondjuk... Ami igazán szörnyű, hogy nem lehetek majd veled. Most olyan fantasztikus, hogy órákig itt vagyunk együtt, és hallom, ahogy lélegzel, és néha megcsap a testszagod, és mikor hirtelen rámjön, hogy még így is túl messze vagy, csak úgy odaugrok hozzád és megcsókollak akárhol.

Mintegy illusztrációképp a fejét befúrja a trikóm alá és összenyalogat a köldököm körül; én hasizommal játékosan megdöcögtetem, mire aprókat belém is harap, és közben nyögdéssel alig kivehetően:

- Veled akarok élni... Melletted, minden nap és minden éjjel egyfolytában... Ugye kitalálsz valamit, MUSZÁJ, hiszen te is szeretsz!

Hallgatok. Hallgatunk, már ő is csak nyalogat és csókolgat szótlánul. Aztán kibújik, a trikóm fölhúzva a mellemen folytatja ugyanúgy. Ó, nagyon jól tudom, ilyenkor mi jön: mikor a lelkünk tanácstalan és néma, menekülésül a testünk kezd beszélni. Soha nem arról, hisz arról neki fogalma sincs, amit függőben hagyunk. Csatár már kapcsolja kifelé az övemet, szájával céltudatosan lefelé araszol. Ajakol? Szinte kívülről érzem, hogy mosolygok, belül pedig hogy megmozdul a vérem. Talán megérti, talán megérti a hallgatásomból is, hogy legalább próbáljuk meg nem elveszíteni azt, ami még a miénk.

*

Mint huszadik századi értelmiségi, természetesen soha nem ítéltam el a homoszexuálisokat. Sőt, inkább sajnáltam bizonyos mértékig, hiszen konkrét ismerősök nélkül is nyilvánvaló volt, hogy az életük nem lehet könnyű. Mégis, ahogy most kiderült, más kisebbségekhez képest túl könnyedén elintézték őket azzal, hogy végül is egyéni problémáról van szó, és mindenkinek a saját találékonyosságán múlik, hogy miképp rendezi el. A cigánykérdésnek például mindig átláttam több komplex összefüggését, és világos volt, hogy a megoldás messze nem csak rajtuk magukon múlik. Ugyanakkor egy társaságban azt mondtam, jól emlékszem: ha a homoszexuálisoknak több eszük lenne, nem találkozgatnának például nyilvános vécékben, mert ettől az egész téma valahogy szagot kap. Ami persze igaz, csak nem tettem (és gondoltam) hozzá, hogy vajon miért kényszerülnek ők ilyen szagos viselkedésre. Meg persze általánosítani is badarság volt; Csatár például biztos inkább szűz maradt volna élete végéig, mint hogy partnert egy piszoárban keressen.

Most hát itt az a bizonyos egyéni feladat, amit a társadalom nevében nagyvonalúan elhárítottam. Használja a találékonyosságát, Gertsch úr! Mindössze három dolgot kell összeegyeztetnie: a természetes ösztönzés igényét, polgári és szakmai pozíciójának megtartását és a homoszexuális életvitelt. Bármelyik kettőt könnyű, ha vagy titkolózik, vagy belső emigrációba vonul, vagy lemond új szerelméről. Ezek nyilvánvaló és kipróbált megoldások, csak épp az a bajuk, hogy egyik sem megoldás.

Az, hogy Csatárral szakítsak, egyelőre elképzelhetetlen. Legkevésbé a szexuális élmény miatt, bár negyvenhárom évesen nem kis ajándék, hogy az is felfrissült a merőben új ingerektől, mikor már pont érezni kezdtem, hogy tompul és mechanikussá válik. Nem is csak azért, mert minden eddiginél intenzívebb az érzelemtömeg, amit kapok tőle, és amit ezzel kivált belőlem is. Hanem legfőképp mert ő és ez a szerelem visszavitt saját ifjúságomba. Oda, amit József Attila „zöld vadonnak” hívott, ahol percenként felfedezem a világot magam körül, ahol kápráztatnak íz, illat, érintés, kép és hang új meg új meglepetései, ahol mindig több történet kezdődik, mint ahány véget ér. Nem hiszem, hogy van ár, amiért mindezt feladnám, és van büntetés, amitől valaha is megbánnám, hogy részem volt benne.

A tekintély és a társadalmi pozíció, hát ezek fontosságán el lehet gondolkodni. Annyi biztos, hogy gyakorlatilag mindkettőt elveszteném; talán bizonyos művészkörökön kívül a homoszexuális embert a többség még akkor is gusztustalan figurának érzi, ha ellene konkrét büntető szankciókat nem szavazna meg. Én pedig képtelen volnék olyan közegben élni, ahol lenéznek. Ilyen szempontból el is vagyok kényeztetve, az érettségi óta minden spontán csoporttranszsnak az eleje táján voltam. Még a seregben is a viszonylag jó fizikai képességeimmel. Nem kérdés, hogy az első eset után, mikor az egyetemen egy elégedetlen vagy csak becsípett diák leköcsögöz, veszem a kalapomat. Ahogy akkor is, ha az intézetben bármely irányból olyan mélyütés ér, aminek nem látom az okát, és erre gyanakszom. De persze egyiket se várom meg, hisz bekövetkezésük előbb-utóbb törvényszerű; megélni azért meg tudok alkalmi értelmiségi munkákból, mint fordítás vagy tolmácsolás, vagy akár átképezhetem magam üzletembernek. De az már egy másik élet, a mostani szétesik azon a napon, mikor Csatárral nyíltan összeköltözöm. És akkor még ott a kérdés, hogy az ő életével mi lesz - azért is én vagyok felelős, mert bármilyen útra lépek, ő jön velem.

Végül ami látszatra a legkönnyebb, mert nem jár azonnali hátrányokkal: a bujkálás. Amit lényegében most is teszünk, csak így nyáron még egyszerű, mert senki nem figyel ide. A gyakorlati megoldás kevésbé aggaszt, Borbi segítségével meg némi önmérséklettel az nem lenne túl nehéz. A lányom barátja, ezért jár ide. A szomszédok így le vannak tudva, és nekik szívfájdalom nélkül hazudok, ha kell. Csakhogy hazudnom kellene a legtöbb barátomnak is: közeli szakmákban dolgozunk, rengeteg közös ismerősünk van, most kívánjam tőlük is azt, hogy alakoskodjanak? Néhányuk olyan hebrencs fickó - többek közt ettől szeretem őket -, hogy nem is menne nekik, két hét múlva ott tartanánk az előző változatnál. Ha viszont én rendezkedem be általános alakoskodásra, akkor elvesztem azt a belső tisztaságot, amit a legnagyobb erényemnek vagy inkább szerencsémnek tartok. Ami miatt meggyőződéseim szerint például soha nem vagyok beteg, vagy ami lehetővé teszi irigyelt intuitív megsejtéseimet, mikor egy feladatnak egzakt logikával nem tudunk hogy nekikezdeni, és nekem egyszercsak beugrik a helyes irány. Némi vulgárfreudizmussal általában úgy fejezem ki ezt, hogy aránylag kevés kosz van a tudatalattimban, ezért hajlandó ilyen klasszul a segítségemre lenni.

Szóval ezek a választási lehetőségei, doctor Gertsch.

*

Reggel nyolckor épp indulok befelé - busszal, mert sokkal olcsóbb és nem sokkal lassabb az autónál -, mikor Csatár váratlanul megjelenik.

- Matek lenne, de van hozzá könyv, és különben is pofonegyszerű. Tyúha, mi ez az új illat?

- Norvég arcvíz. Egy kolléganőmtől, aki ott volt konferencián.

- Remek! Stipstop, fele az enyém! - Berobog a fürdőszobába. - Tényleg olyan fjordos, kék meg hosszú keskeny, csak ez nem ágazik el és nem kanyarog. Mi az, sehol egy üres akármí, amibe áttölthetem?

Utánamegyek, megállok az ajtóban.

- Várj egy kicsit...

Idepillant, aztán felém fordul, fokozatosan elsötétül az arca. Az üveget visszateszi, indul kifelé. Mikor mellém ér, megfogom a karját, mire ő megáll és a másikat tiltakozóan fölemeli.

- Nehogy magyarázkodni kezdj! Értem. Túl egyedi illat, gyanús lehet, nem mintha volnának közös ismerőseink, de szoknunk kell az óvatosságot, bla-bla-bla. - Rápuszil a számra gyorsan és könnyedén. - Nyugi, majd belejövök.

- Vannak közös ismerőseink. - Határozott vagyok, bár idebent kissé szégyellem magam. - Többször beugrottál már hozzám, mikor például valamit együtt vittünk haza, nem? Ilyen továbbra is bármikor előfordulhat. És pont ők ismerik ezt az illatot a legjobban, a csaj többünknek is hozott.

- Aha, és akkor aztán filózhatnak, hogy vajon melyikőtöknek vagyok a szeretője.

- Ha akarod, vidd el az egészet, majd előre bevallom neki, hogy nem ízlett és odaadtam a lányom barátjának.

Elneveti magát.

- Én pedig mikor legközelebb arra járok, magam is szépen megköszönöm.

- Például.

- És lelkesedem érte, nekem bezzeg pont ez volt a szívem vágya!

Úgy vigyorog, mintha a következő pillanatban gyomorszájon akarna vágni.

- Jó, azért hisztizni nem kell. - Megsimogatom az arcán. - Pontosan tudom, hogy fafejű szövegeket nyomok... De ettől függetlenül tényleg vidd el nyugodtan, ha megtetszett.

Átölel a vállam fölött, mint egy nagy öreg keresztapa, és mindjárt közben megkopogtatja hátul a tarkómat.

- Jó kemény fa, minőségi... Hogy a lóizébe hiheted, hogy engem érdekel ez a lötyty? Máris túlbeszéltük, el van felejtve.

Ahogy átkarolva és arcát az enyémhez nyomva tart, ingatni kezd jobbra-balra az ajtónyílásban. Lazán csak hagyom magam, döntse el ő, mit akar; egyelőre nem akar semmit, ringatódzunk. Eszembe jut, hogy indulnom kéne, javításra vár egy szacikkem korrektúrája lehetőleg még a mai postához. De üsse kő, egy napot várhat. Összedörgöli a fülünket, abbahagyja, a hinta folytatódik. Most pedig az a pillanat idéződik föl, mikor először hallottam meg a szívdübörgését egy hasonló testhelyzetben. Gyorsan utánagondolok, alig négy hónapja volt!

- Ugye, most nincs kedved? - kérdi, változatlanul mozgásban.

- Szoktad te azt kérdezni... Az én kedvem mindig úgy jön meg, hogy kiprovokálod!

Elenged, de a két karját otthagyja a vállaimon, néz a szemembe közről.

- Fene tudja, amikor jöttem idefelé, úgy tele voltam lendülettel... Vagyis kanossággal magyarul szólva, most meg valahogy fáradtnak érzem magam. Hogy van ez?

Rámosolygok.

- Hát csak így. Előfordul, futni se lehet mindig százas vágtaíramban.

- Legszívesebben leheverednék veled egy angol kandalló elé, ruhástul a nagy dinasztikus medvebőrre... Alkonyodik, a fahasábok halkán ropognak, összebújunk mint egy öreg házaspár, és merengünk a közös emlékeinken.

- Régi nagy százas vágதாக်, micsoda hajsza volt!

- Igazából egy nemi viszony idejét az orgazmusok számával kellene mérni, az sokkal realisabb, mint a fizikai idő. És úgy mi is jócskán benne vagyunk a korban.

- Még hozzá főleg te, Csátár bácsi... Egyébként semmi akadály a csendes összebújásnak, ha lemondasz az angol kandallóról, a medvebőről meg az alkonyról.

- Meg a házasságról - teszi hozzá szomorú és célzatos grimasszal.

- Na igen, az egyelőre még Angliában se megy. Talán épp Norvégiában vagy hol vezették be, te tudod?

Nem válaszol. A kezét lecsúsztatja rólam, megrázza magát, körülnéz.

- Segítsek vinni valamit?

*

Rejtőzködni tulajdonképpen könnyebb, mint vártam. Bizonyos értelemben csalódás, hogy az ember magánélete ennyire nem érdek senkit, az igazán legközelebbi barátokat kivéve; ha magamtól nem beszélek róla, nem kérdeznek rá, és látszik, hogy korántsem tapintatból, egyszerűen eszükbe se jut. Sőt, ha belegondolok, engem éppúgy nem érdek az övék.

Úgy érzem, elértük azt az optimumot, ami a jelen helyzetben elérhető. Szombat-vasárnaponként Csatár szinte mindig itt van, és bár a kölykös viháncolásunk lecsillapodott, egymással változatlanul igen jól érezzük magunkat. Egy szép nyári napon vele is kipróbáltam az őszi erdőt mint a pásztoróra színhelyét, a Vértes egy eldugott tisztásán, és ha lehet, még szenzációsabb volt, mint nőssel: ilyen környezetben a szokottnál is jobban érvényesül a srác zabolátlan csikótempója, amihez képest, valljuk be őszintén, egy mégoly virgonc delfin is kicsit halványrúnek hat. Egy szó mint száz, minden rendben van. Most tudatosult bennem, hogy az ember élete milyen rugalmas, látszólag igen nagy kilengések után is visszaáll arra a pályára, amit stabilan követni tud.

*

November harmadika van, fiúcskám ma tizenkilenc éves. Otthon már tegnap megünnepelték, mi most tesszük négyesben. Természetesen Zoltán a negyedik, akit mindnyájan szívesen látunk, mert kifogástalanul rendes fickónak bizonyult; nálunk kicsit lomhább természet ugyan, de Borbi nem bánja, szerinte legalább ő is megkomolyodik tőle.

Az ajándékosztás után leülök a zongora mellé tánczenét szolgáltatni Borbinak és Csatárnak, ők pedig bemutatnak néhány elegáns figurát még táncklubos korukból. Látszik, amin annakidején Judit szokott ironizálni, hogy se méretben, se tehetségben nem igazán egymáshoz valók: Borbi ma is ösztönösen jól illeg-billeg, míg Csatárnak láthatóan koncentrálnia kell, hogy a kellő mozdulatokhoz visszataláljon. Ráadásul valamicskét ivott is, amihez nincs szokva. De azért aranyosak, néha úgy rájuk feledkezem, hogy a billentyűkön összegabalyodnak az ujjaim. Aztán folytatjuk magnózenére, ki-ki a párjával; engem erősen kapacitálni kell, lévén hogy sok éve nem táncoltam és akkor is botlábúan, dehát az ünnepelt nem maradhat partner nélkül. Majd csupa lassút táncolunk a gyors számokra is, ígéri, úgy könnyű. Mindjárt olyan szorosan átölel, hogy már az megakadályoz minden ritmikus mozgást, de oda se neki, tántorgunk jobbra-balra a széthúzott bútorok között. Kicsit zavar a borszagú lehelete, nem is csak maga a szag miatt, hanem egyáltalán mert többet ivott a mi jelképes adagjainknál. Az első hosszabb csendben indítványozom, hogy ülünk neki a vacsorának, és Borbi hathatós támogatásával így is lesz.

Csatár egy darabig elég szórakozottan vesz részt a társalgásban, mintha unná, pedig ez ritkaság olyan asztalnál, ahol Borbi meg én is ott ülünk. Érzem rajta - talán a szaggatott mozgásából, bár az lehet a bor hatása is -, hogy motoszkál a fejében valami, ami fajsúlyosabb, mint a többiek könnyed hangulata. Mikor aztán a vacsorának vége és Zoltán el akar köszönni, szól, hogy maradjon még, mert rá is tartozik, amit mondani akar.

- Van egy nagy ötletem. - A hangja izgatott, de feltűnően eltökélt. - Tudjátok, mi Karesszal hetek óta töprengünk, hogyan oldjuk meg az együttélésünket, csak eddig nem sokra jutottunk. Most azt hiszem tudom már, de kell hozzá a ti segítségetek is. Ugye akartok segíteni?

Borbi óvatosan rámpillant, nyilván látja, hogy fogalmam sincs a dologról.

- Biztos megteesszük, amit tudunk... És mi lenne az?

- Te eddig is olyan rendes voltál, neked köszönhetjük, hogy mindenki azt hiszi, veled járok. Meg persze Zoltánnak is, hogy ő nem bánja. Szóval arra gondolok, itt ez a tágas ház, miért ne költözhetnél ide hivatalosan... mivel már nagykorú vagy, nem muszáj az édesanyádnál laknod. És akkor mondhatnánk, hogy az élettársad vagyok, és azért lakom én is itt. Mit szóltok hozzá?

Mindenki zavartan pislog, valószínűleg még én a legkevésbé. A terv nyilvánvalóan irreális, különben már nekem is eszembe jutott volna. Csatár Borbitól vár választ, feltehetőleg azt hiszi, én lelkesen támogatom.

- Nézd - mondja a kislány olyan szelíd és mégis határozott hangon, mint egy igazi érett hölgy -, ez azért nem ilyen egyszerű. Ha már ideköltözöm abból a célból, hogy valakinek az élettársa legyek, akkor az a valaki Zoltán lesz, gondolhatod.

- Dehát nem abból a célból költöznél! Zoltánnal minden maradna így, ahogy van. Úgyse akartok összeházasodni az egyetem végéig!

- Formálisan nem, de mégiscsak együtt élünk. Anyu például beleegyezett, hogy Zoltán bármikor jöhet és bármeddig maradhat.

- Csak nem attól félsz, hogy én akadémikuskodnék?

- Nem, dehogy. - Borbi változatlanul igen türelmes. - De gondold csak bele, ha úgy jár hozzám, hogy az anyámnál lakom, abban nincs semmi ciki. De ha az élettársammal élek együtt, és közben egy másik férfi rendszeresen nálunk éjszakázik... Elég nonszensz, nem?

- Az gyakorlatilag ugyanaz - szólal meg Zoltán -, mintha a mostani helyzetben te éjszakáznál rendszeresen itt.

Borbi folytatja:

- Így van! Tulajdonképpen tőlünk kívánod azt, amit ti nem vállaltok.

- Csak mert nektek sokkal könnyebb. Egy aránylag nyitott élettársi viszony messze nem olyan botrány, mint egy homoszexuális viszony. És nektek nincs annyi vesztenivalótok, mint Karesznak.

Idefordul, szemlátomást segítségre számítva; tulajdonképpen jól érzi, hogy én meg tudnám rendíteni Borbi ellenállását, ha nagyon bedobnám magam, csak hogy az eszemben sincs.

- Ez a vita eleve értelmetlen - mondom. - Borbi nagykorú ugyan, de van Judittal egy írásbeli egyezségünk, hogy amíg tanul, nála fog lakni. Ismerem jól, soha nem egyezne bele, hogy ideköltözzön.

Csatár, kétségbeesetten:

- Semmilyen egyezség nem zárhat ki egy élettársi kapcsolatot!

- Azt nem, de azt igen, hogy az élettársával itt lakjon nálam.

- Csatár, kedves bátyuskám... Vagy hogy is van, mostohaanyám? Nem, bocs, ez hülyeség. Szóval lásd be, az ötlet halva született. Megértem, hogy nektek klassz volna, de maradjunk a földön, jó?

- Szóval mégse akartok segíteni! Ha egy kicsit kényelmetlen, akkor már oldja meg mindenki a maga baját...

Zoltánon látszik, hogy emelkedik benne a pumpa, de Borbi ugyanolyan nyugodt és kedves, mint mindvégig volt. Föláll és Csatárhoz lép.

- Hiába mondasz ilyeneket, nem haragszom. - Megpusztilja az arcán. Csatár fásultan ül, meg se mozdul. - Még egyszer sok boldog születnapot... Végül is nincs nagy baj, ne felejtse el, szeretitek egymást és ez a lényeg!

Zoltán is megenyhül, kezét akar fogni, de Csatár mintha nem is látná, mire ő vállat von és indul Borbi után. Kikísérem őket, elbúcsúzunk.

*

Mikor visszaérek a szobába, ugyanott ül, csak közben valószínűleg ivott még, mert most az üres pohárral gurigázik az asztalon. Nem néz rám, úgy mondja:

- Igazából te se akarsz, ugye?

Kezdem összepakolni az asztalt.

- Nem az a kérdés, hogy én vagy bárki mit akarunk, értsd meg. Egyszerűen nincs mód rá, ennyi.

- Ne nézz hülyének, légy szíves! Függetlenül attól, hogy van-e mód rá, akarsz vagy nem?

- Hát, ha már ilyen sarkítva kérdezed, nekem tényleg jó így is, ahogy van. Azért valószínűleg örülnék, ha együtt lakhatnánk, ami egyébként tőlem nagy szó, ilyen évek óta nem éreztem.

A pohár legurul az asztalról, de nem törik el, ő most a lábával kezdi a szőnyegen pofozgatni.

- És lehet ám, hogy így járunk jobban - teszem hozzá. - Nagyon ki tud égni egy kapcsolat, ha egyfolytában forrón tartják.

- Szédületes. - Hüledezve ingatja a fejét. - Szédületes!

- Ezt most mire mondod?

Továbbra se néz rám.

- Kibe szerettem én bele... Egyszerűen szédületes.

- Nahát öregem, úgy beszélsz, mint egy nő! - Odalépek mellé, a vállára teszem a kezem. Ha most lerázza, előfordulhat, hogy adok neki egy makarenskói pofont, de nem rázza le. - Ide figyelj! Emlékszel, mit ígértél annakidején, mikor zónázni kezdtelek?

- Na?

- Azt ígérted, hogy sose fogsz követelődni, boldogan megelégszel azzal, amit kapsz. - Most végre szembefordul velem. - Igaz, direkt kértem, hogy ígérd meg, de te is helyénvalónak tartottad.

- Az már elévült.

- Ugyan miért?

- Mert akkor szívességet tettél nekem. A szívességet olyannak kell elfogadni, amilyennek adják. - Most úgy beszél, mintha nem is ivott volna, a hangja rezzenéstelen, csak a szokottnál talán karcosabb. - Azért mindig hálás leszek, akármi történik még velünk... De mikor nemcsak adsz, hanem ugyanannyit kapsz is, az egész más. Akkor nincs helye feltételeknek. Akkor csak az a kérdés, szeretjük-e egymást annyira, hogy beleadjuk magunkat a szerelembe totálisan és feltétel nélkül!

Nem is tudom, talán igaza van. Mikor épp boldoggá tesz az abszolút testi-lelki közösség élménye, hajlamos vagyok belátni, hogy kevesebbzel beérnünk tényleg nem szabad. De aztán az élmény mindig tűnékenynek bizonyul, és ami vele külön-külön is állandó örömforrás volt, mindennapjainkban a kapcsolat rituális tartóváza, az nélküle inkább korláttá válik.

- Szerintem ez a jelszó inkább fordítva érvényes. Az a kérdés, szeretjük-e egymást eléggé ahhoz, hogy a szerelem mellé ne legyen szükségünk egymás birtoklására is.

Szinte habozás nélkül válaszol:

- Akkor már van egy mélyebb kérdés. Nevezhetjük-e egyáltalán szerelemnek azt, ami nem jár birtoklással?

- Hát azért talán nem a néven múlik...

Elnéz mellettem elgondolkodva.

- Tudod, fantasztikus, hogy az ember milyen naiv lehet. Én totál elhittem, hogy ez az óvatosság neked is kínos, és csak kényszerből csináljuk. Most meg kiderül, hogy direkt kapóra jött, mert tulajdonképpen akkor se akarnál velem élni, ha lehetne.

- Ez aztán nem igaz! Egy percre se hazudtam neked, igenis megpróbáltam volna.

- Félszívvel!

- Nem, egész szívvel, csak talán nem egész optimizmussal. Értsd már meg, én ilyen vagyok, amilyen. Akkor is ilyen voltam, mikor megszerettél, és nem tehetek róla, hogy olyasmit is belém képzel, ami bennem nincs. Esküszöm, soha nem akartam azt a látszatot kelteni, mintha afféle jóférj-típus volnék.

Fogcsikorgósan elneveti magát.

- Egy kukkot se értesz az egészből! Eszembe sincs, hogy téged cikizzelek!

- Hát akkor tényleg nem értem, azt hittem, mióta Borbiék elmentek, egyfolytában azt csinálod.

- Egy fenét. Magamat cikizem, csakis és kizárólag. - A lábánál fekvő poharat elrúgja egész a falig, ahol annak végre sikerül szétreccsennie. - Pontosan azért, amit mondasz. Kitaláltam magamnak egy ideálképet, és aztán beképzeltem, hogy a valóságban is létezik. Vagyis ráképzelttem az első emberre, akire egy kicsit hasonlított. De akiről azóta kiderült, hogy ugyanolyan kispolgár, mint a többi, alkalmanként gyáva és önző, mindamellett sokkal okosabb náluk és észvesztően férfias.

- Oké, most hát tudod, hogy csak kicsit hasonlít... Remélheti az illető, hogy az is elég egy szép meleg szerelemhez?

- De könnyedén veszed!

- Csak kínomban, igazából meg vagyok rémülve. Már-már úgy beszélsz, mint aki szakítani akar.

- Sajnálád?

- Ne játssz velem, hallod? Én szeretlek, vedd ezt olyan komolyan, ahogy a saját érzéseidet komolyan veszed, mert különben végünk!

- Nem játszom, és én is halálosan rémült vagyok... Nem látod, hogy didergek ebben a melegben?

Most, hogy mondja, észreveszem: tényleg remeg, és libabőrös a karja. Átölelem azonnal, dörzsölgetni kezdem mindenfelé, ahol érem. Szegény kölyök, ő aztán végképp nincs szokva az ilyen jelenetekhez, bár magam se nagyon.

- Nyugodj meg, rendbe fog jönni minden - mondom közel se olyan magabiztosan, mint ahogy remélem hangzik. - Csak nem szabad pánikba esnünk. Vigyáznunk kell, hogy miközben az elérhetetlen után ácsingózunk, ne ejtsük el azt, ami már a kezünkben van. Ez minden kapcsolat legfőbb titka, én már elég tapasztalattal állíthatom. És van egy másik titok, ami borzasztó öregesen hangzik, és egy darabig szívesen megkíméltelek volna tőle, de nagyon igaz: az élet művészetének kulcsa a lemondás művészete. Hogy csupán arról mondjunk le, amiről kénytelenek vagyunk, de arról legyünk hajlandók elszántan és vonakodás nélkül lemondani.

Kibontakozik a karjaimból, föláll, néhány gyorsuló lépést tesz oda-vissza, aztán laza vállkörzések és törzdöntéseket végez. Érzem, hogy közös sorsunk most dől el. Jó volna belelátni a gondolataiba, bár pillanatnyilag biztos nagy zűrzavart látnék ott, és úgyse érteném.

Miután a gimnasztikával fizikailag rendbehozta magát, már szinte a régi módon rámmosolyog, és indul a kapott ajándékai felé.

- Kösz a bulit - mondja -, sajnálom, hogy a vége nem a legünnepibben sikerült.

- Hohó, kispofám, ennyivel nem úszod meg! - Kifejezetten ingerült vagyok, mellébeszélés eddig véletlenül se fordult elő köztünk. - Tessék reagálni arra, amit az előbb mondtam!

Ismét idevág egy félmosolyt, de ez inkább szomorú és ironikus.

- Hát, könnyen lehet, hogy igazad van. Csak tudod, én a világról minden fontosat tőled tanultam... Illetve attól a Gertsch Karesztől, akinek képzeltelek, és amíg lehet, szeretnék az ő tanításához ragaszkodni.

- Szerinted ő nem ezt mondaná?

- Egész biztos. Neki eszébe se jutna, hogy lemondást emlegessen. Nem is hiszem, hogy ismeri ezt a szót... Bár mégis, elég jól bele tudja magát élni mások lelkivilágába. Szóval ő azt mondja, ne adjam föl. Sose adjam föl. Azt mondja, verekedjem ki magamnak, ami az embert minimum megilleti, még egy homokost is. Teljes hivatás, teljes szerelem, egyáltalán: teljes élet. Talán naiv vagyok, sőt valószínű, és sok pofont megspórolnék, ha átiratkoznék a te iskoládba, de azt hiszem, ott egyelőre unnám magam.

*

Január 9. Csátár úgy-ahogy letette a félévi vizsgáit, és ma repül Torontóba ahhoz a bizonyos Gida nénihez. Egyelőre néhány hónapra, hogy körülnézzen és eldöntse, akarja-e az egyetemet ott folytatni; azaz kezdeni előlről, mert az ittenit nem számítják be. Elhatározta már novemberben, hogy ezt a meghívást mégis elfogadja. Sikerült balhé nélkül megúsznunk a közben eltelt időt, sőt, kifejezetten jó volt, hogy nem lógott köztünk a levegőben semmi. Szexuálisan is mindvégig élveztük egymást. Pedig én arra számítottam, hogy rajtam az évek nyomát most már csak észreveszi, hogy elmúlt a testi-lelki szenvedély, de szerinte részemről ez főleg önbizalomhiány. Kíváncsi, hogy vajon visszatérek-e a nőkhöz, mert a meleg srácoknak is kivételes csemege lennék a szenzációs zónatechnikámmal... A magam részéről inkább arra tippelek, hogy erről bizony le fognak maradni. Amúgy általában nyugodt vagyok, vagy inkább fásult, de időnként - igazából elég gyakran - még fősajog bennem a visszavágás az ifjúság újra megtalált és újra elvesztett zöld vadonába. Mindegy, kibírom, és fokozatosan elmúlik majd. Nem kétséges: az élet visszasimul a szokott menetébe e legutóbbi, rendhagyó és viharos kilendülés után is.

Epilógus

Részleteiben nem sokat változott fél év alatt, egészben mégis valahogy más benyomást kelt. Ahogy sétálunk föl a kertkaputól, aztán be a házba, lassan rájövök: egyszerűen elegánsabb lett, minden ruhadarabja finoman kimunkált, a haja formába igazított, azelőtt kölykösen elhanyagolt körmei kifogástalanul ápoltak. Még diszkrét parfümillata is van. Ahogy körülnézeget, ő is nyilván összehasonlítja a házat azzal, amit januárban itthagyt.

- Minden teljesen a régi - állapítja meg, aztán cinkos vigyorral hozzáteszi: - Semmi nyomát nem látom női kéznek!

Visszavigyorgok.

- De hisz emlékezhetsz, Borbi nem egy házias alkat...

- És férfikéz nyomát felfedezném, ha nagyon körbeszimatolnék? Úgy értem, a te kezeiden kívül?

- Hát szimatolj nagyon körbe, és derítsd ki. Ajánlom például a fürdőszobát, az rendszerint sokat elárul.

- Jó... Bár nem is tudom, most valahogy illetlenek érzem, hogy csak úgy össze-vissza mászkáljak itt. Pedig ez a ház inkább az otthonom volt, mint a hivatalos.

Engem megérint valami a régi intim érzésekből, most először.

- Nagyon kihűlt benned fél év alatt, igaz?

- Biztos a rengeteg új élmény teszi. Képzeld el, már rendszeresen angolul álmodok! A legfurcsább az volt, arra föl is ébredtem, hogy te is előjöttél álmomban, és angolul beszéltünk.

- Miről?

- Azt már nem tudom.

- Nem akarsz leülni? Ennyire azért igazán otthon érezheted magad!

- Persze, kösz. Mitől vagyok ilyen elfogódott...

- Hozzak inni valamit? Véletlenül van itthon bor, méghozzá igazi rajnai.

Fölállnék, de váratlanul ő pattan föl épp hogy elfoglalt helyéről, odaugrik a fotelemhez, lekuporodik mellém a szőnyegre, és megfogja a térdem alig érezhetően.

- Maradj! Itt csak radikális megoldás segít, különben a végén még áttérünk a magázódásra. Ugye átölelhetem a lábad, mint régen?

- As you like... Nem, ez törölve, magázás. Szóval csak nyugodtan! És én beleborzolhatok ebbe a tizenöt dolláros frizurádba? Mint régen?

- Á, nem volt tizenöt dollár. Van egy nagyon olcsó és jó fodrászom. Az is meleg, mint a fűszeres, a videokölcsönző, természetesen a bártulajdonos, várj csak, ki még? Mindegy, szóval van egy egész kis kolóniánk ott a környéken. Tiszta véletlenül, mert Gida néni nem leszbikus, csak még annakidején épp itt vettek házat. Illetve fordítva, a melegek kezdtek később beköltözni ide.

- Gida nénivel továbbra is jól megvagytok?

- Egyre jobban. Szédületes egy öreglány, igazi víg özvegy!

- Nagyon örültünk Borbival, hogy ilyen megértő hozzád.

- Mi az hogy megértő? Ő lett a barátaim abszolút kedvence az összes nőnemű lény közül. Már olyankor is járnak hozzá, mikor én nem vagyok otthon. A múltkor beállított egy tizenhétéves forma srác, hogy problémái vannak a nemi identitásával, és úgy hallotta, ilyen ügyekben Mrs. Borden ad lelki tanácsokat. Írtam neked a jelmezes partinkról?

- Nem. Az az, amit halloweennek hívnak?

- Ez egy másik volt, tavasszal. Összejöttünk vagy húszan nálunk, még ismeretlenek is. Csupa fiú, öt kivéve. Persze többen nőnek öltöztek, ő viszont férfinak, de nem akármilyennek ám! Csinált magának egy testszínű kezeslábast, nyaktól bokáig, teljesen egy meztelen férfit utánnozva, köldök, mellbimbók, rengeteg szőr, és fölvelt rá egy hatalmas műhímtagot erekcióban.

- Uuúh...

- És képzeld hozzá, ahogy különben is kinéz. Csak ekkora, de ilyen széles, és ilyen vastag combjai vannak. Olyan volt, mint egy öreg arab fiúkereskedő a háremében. Na és úgy is viselkedett, a srácok pedig vették a lapot, hízelegtek neki meg kínálgatták magukat. Frenetikus volt. Egyébként rólad is beszélgettünk, gondolhatod, és tudod, mit mondott rögtön?

- Kíváncsian várom ezek után...

- Azt mondta, hogy szamarak voltunk, ki kellett volna jönnünk hozzá mind a ketten. Ez egy szabad ország, itt két meleg nyugodtan élhet együtt, és ő segített volna neked állást találni a kapcsolataival.

- Na persze, ahogy egy víg özvegy elképzel! Ismerek igen jónevű kutatókat ott, akik épp parkolóhelyén vannak.

- Én is mondtam, hogy te abba sose egyeztél volna bele. Meg aztán... Igazság szerint neki nem volt érdemes a viszonyunk bonyodalmaival részletezni, nemigen értette volna. Csak annyit mondtam, hogy titkolódnunk kellett, és végeredményben azt nem bírtuk idegekkel.

- Ami többé-kevésbé igaz is, nem?

Sóhaj.

- De... A francba, hát hazudjak? Egy fenét igaz! Én azt nem bírtam, hogy velem is azt csinálod, amit a nőiddel, azt a nomád stílust, ahogy nevezni szoktad. Hogy nem vagy az enyém egészen, egy nagy darabot az életedből megtartasz egyedül magadnak, azt nem bírtam. Már elfelejtetted?

- Jól van, hát ez is igaz. De a titkolódzás is számított, anélkül talán meg tudtál volna nevelni. Minden nomád stílussal együtt, én azért nagyon szerettelek. Igazából sokkal többet adtam neked magamból, mint a legtöbb nőmnek azelőtt. Ha már szóba hoztad, hogy mit ne felejtünk el...

- Oké, egy-egy. Emlékszel, mikor arról fantáziáltunk, hogy ülünk egy angol kandalló előtt, és fölidézzük a közös emlékeinket? Hát ez most majdnem olyan.

- Hohó, jó hogy mondd! Azóta csináltattam egy kandallót! Itt nem fért jól a kéményhez, a vendégszobában van... Gyere, nézd meg!

Ahogy elindulok az ajtó felé, megfogja a kezem, úgy követ. Végig a szövege mögött is éreztem a nosztalgiát, és nem kell kérdeznem, pontosan tudom: az a bizonyos teljes szerelem, amire vágyakozott, abban a szabad életben sem jött össze neki. Különben arról beszélt volna, nem a vidám partizásról a nagynénje melegházában. Az is biztos, hogy az újrakezdés

gondolata éppúgy motoszkál benne, mint bennem, sőt, valószínűleg ő tényleg komolyan reménykedik. Én viszont érzem, most még inkább, mint bármikor az elmúlt fél év alatt, hogy káprázatos zöld vadonunkba az utat már nem találánk meg. Lenne egy szép fél vagy egész évünk, én még jól járnék, mert eleve ideiglenes ajándéknak fognám föl, de ő nagyobbbat csalódna, mint eddig bármikor. Plusz talán fölégetné a hidat vissza abba a manikűrözött franciakertbe, ahova nosztalgia ide vagy oda, azért úgy tűnik, máris egész jól beilleszkedett.

- Mondd - olyan lágy szemekkel néz, hogy az már kicsit idegesítő -, ezt direkt azért csináltattad, mert... szóval, az emlék miatt?

- Hát, természetesen azért is. De az igazat megvallva inkább csak adódott a váratlan lehetőség. Nem sokkal azután, hogy te elutaztál, pár hónapra szállást adtam egy áttelepülő vajdasági házaspárnak, akik közül a férj ilyenek építésével foglalkozik. Judit rokonai, annakidején egyszer jártunk is náluk. És aztán hálából megcsinálta ezt. De medvebőrt, emlékszel? Azt sajnos nem adott hozzá, úgyhogy ha le akarsz... ha le akarunk elé heveredni, csak ide a szőnyegre lehet.

- És akarunk...?

Kezemet az arcához emeli, hozzásimul, kicsit máris szaporábban veszi a levegőt. Én habozom, világos, hogy nem épp emlékeken ábrándozni akar. Nem is tudom, hogy a testét kívánom-e, belém van fagyva fél év önmegtartóztatása, mint egy télről ittfelejtődött jégtömb.

- Tényleg nem volt senkid? - suttogja. Megrázom a fejem. - És most sincs. - Ez már kijelentés, én hangosan megerősítem: Nem, most sincs. - Akkor mire várunk? Nézz rám! Én vagyok a te kiscsikód, tudok ám még vágtni, talán jobban is, mint régen...

- No abban biztos vagyok, hogy tanultál egyet-mást - vetem közbe prózaian, utólag már nem is esik jól kimondani. Hevesen ismét arcához szorítja a kezem.

- Ne gondold rájuk, ők nem számítanak! Mért nem nézel rám? Csatár vagyok, semmi nem változott, ugyanaz a Csatár, csak akarnod kell!

- Ott hogy hívnak? Forward?

- Dehogysis. Ez a név egyedül a tied, és örökre a tied lesz. Esküszöm!

Most végre rászánom magam, hogy a szemébe nézzek. Tényleg csillog rajta valami a régi szenvedélyből, bár ez a mohó fény lehet a testileg elkényeztetett playboy hirtelen fölgerjedése is. Mindegy, érzem, hogy nem utasíthatom el. Búcsúzóul ennyi jár neki, még ha ő egyelőre nem is tudja, hogy a búcsú miatt. Elengedi a kezem, kirántja pasztellzöld ingét a nadrág-derekából és gombolni kezdi. Ugye szabad? - kérdi szinte gügyögő esdekléssel. Bólintok, nyúlva a saját ingemhez, mire hirtelen ő ragadja meg.

- Ne! Majd én! ...Jó? Most hadd csináljak én mindent, te csak engedd el magad... Hadd udvaroljak neked egy kicsit, hadd dédelgesselek... Hadd csodáljam megint ezt a fantasztikus hasizmot, még mindig olyan, mint egy páncél! Hát persze hogy olyan, hisz alig fél év telt el, semmi ahhoz képest, ami még előttünk áll...

*

Elment. Most aztán elment végleg. Mit elment, elrohant. Sötét van, nem is tudom, mióta fekszem összegörnyedve. Ha megmozdulok, érzem a heverő nedves vérfoltjait. Meg azt a helyet rajtam, ahonnan a vér kispriccelt. A vér nagy része, mert azért benne van az övé is, nem ment simán neki. Fáj. Persze ki fogom bírni, ahogy a lelki részét is, sőt, az már most se érint súlyosan. Kellett nekem megint jónak lenni és engedékenynek, mikor világosan éreztem, hogy

nem kívánom. Azelőtt sose fordult elő, hogy ha már elkezdtek, ne indult volna el nálam is a jól bejáratott automatizmus. Persze azelőtt ha mégis így történik, ő megértő lett volna és még a szokásosnál is kedvesebb.

Hallom a saját hangom: ezt hagyd, kérlek! Tudod, hogy én így nem akarom, soha nem csináltuk, mi ütött beléd? Aztán az övét: Csak most az egyszer... Hadd legyenek egyszer férfi veled is, odakint már sokszor az vagyok ám, tudod?! - De nem te mondtad az előbb, hogy az odakint, az nem számít? Ha tényleg a régi Csatár vagy, az én régi Csatárom, na igazán, úgyse hagyom, minek rontasz el mindent? - Én rontom el? Te vagy olyan, mint egy bábu, mint egy hulla! Hát valaki azért élvezzen! - De ne így... Hiába, sokkal erősebb nálam, hasra fektet és lefog, szétfeszítene, de egyelőre tartom magam, nem sikerül neki. Tovább beszél, nem is figyel az én fogcsikorgó tiltakozásomra, a szavak töredeztve, csukladozva törnek ki belőle. Én mindig csak a játékszered voltam... Friss hús a hétvégére, semmi több... Ezért lettem egy ócska kis buzi odakint is, aki mindenkivel lefekszik ha hívják, ezért nem tudok már igazán senkit szeretni! Hát most megmutatom neked, milyen érzés, mikor beledöfnék az emberbe keményen és fölényesen... Ismerd csak meg! Gertsch Károly, te életművész, az erogén zónák mestere!

És így tovább... Érzem, hogy ezektől a szavaktól előbb-utóbb szétfoszlik a maradék erőm is, jobb ha ellazítom magam, már amennyire sikerül ott gyakorlat nélkül, legalább hamar vége lesz. Hogy mikor és hogyan lett vége, azt nem tudom, de nem is érdekel. Csatár zokogására emlékszem már az utolsó löketei alatt, saját fájdalmamra, néhány szitokszóra angolul, hisz neki is épp eléggé fájhatott. És aztán a csend, az augusztusi alkony párás nyugalma, a kocsik halk zúgása az M1-es felől. Fészkel a ház mellett egy fülemüle, a sötét beálltával most is menetrendszerűen rázendített; ebben az évszakban nem is a párját hívja, gondolom csak úgy a saját kedvtelésére énekel.

Róma fenyői

TV-játék

Szereplők:

Lucius Annaeus Seneca

Paulina, a felesége

Lucanus, eposzköltő

Petronius, a Satyricon szerzője

Nero császár

(Seneca ismert mellszobra látszik. Alatta felirat: „Lucius Annaeus Seneca. Gazdag római polgár, filozófus, író, államférfi. Született a hispániai Cordubában i. e. 4 körül.”)

LUCANUS: *(egy ablaknál)* Íme, a város. Kövek, fák. Valaha emberek éltek itt, s így alkonyatkor szokásuk volt, hogy szerszámot, tollat, fegyvert letéve, baráti körben összegyűljenek; meghányi-vetni a világ folyását, fontolt szavakkal, szívvel felelve szóért. A polgár számbavette, mennyit gyarapodott aznap, becsületben, javakban, s tervezte másnapi dolgát. Ölébe vonva gyermekét az asszony mesét mondott neki, s a mesében emberarca volt egyként az állatoknak és az isteneknek.

Íme, a város. Népes ma is; nincs napja vagy éje, hogy ne zsibongna túlteli gyomorként. Korbácsok csattogása mosódik össze részeg katonadallal, hörgésbe fulladó hahota nyomja el a koldus vinnyogását, a cirkuszban együtt ordít áldozatával a fenevad; s a besúgó és rágalma-zók állandó légyzümmögését már szinte azért nem halljuk, mert soha sem szünetelve, hozzátartozik a csendhez. Ugyan mit venne számba a polgár, és miért kovácsolna tervek? A vakszerencse számol helyettünk, sár- és vérfoltos kockáit dobálva. Az ifjak cselszövésben és árulásban versenyeznek, s a kapuívek alatt a gyerekek, vidám rikoltozással, harc helyett már csak kivégzést játszanak.

Íme a város. Kövek, fák. A nap lement már; arany fény csak fönt, néhány felhőcsíkon ragyog; csontszínű falak derengnek fenyők sötét tömegében. Aztán a táj fölött, mely vacogva bújik önmagához, már csak az idő ég-szárnýú, sötét madara repdes, és itt-ott, mindig megfoghatatlanul, a remény denevérei csapongnak.

PETRONIUS: Olyan szépen tudsz a rútról beszélni, Lucanusom, hogy az ember gyanakodni kezd, hátha nem is olyan rút az. Én meg kíváltképp gyanakszom: nekem mást mondanak ezek a te csontszürke falaid! Figyeld akár a lassan kigyulladó mécseket az ablakokban, akár az árnyékokat, amint köztük ide-oda fűgén hajladoznak; innen nem látszik, de neked, költőnek, semmiség elképzelni a kis fehér kezeket is a mécsesek fogantyúján, meg szemben az arcot, ahogy a fény fellobbanását figyel, mozgásában egy pillanatra megállva, csücsörítő szájjal, mintha bizony tőle függne, fellobban-e a lángtól a kanóc.

Fiatal rabszolga ez, fiú vagy lány, szívében már az éjszaka félt és vágyott izgalmaival. A sok vendég, ismerősek is még újak közül, vajon hajnal felé ki fogja testét megzendíteni, ujjakkal, mint a hárfát, szájjal, mint a kettős hangú sípot, hogy talán össze is borzongjon kicsit, és felkiáltson a váratlan gyönyörtől, még jobban szítva így a másik szenvedélyét? Vagy nézd amott az úrnőt, ahogy a fürdőből kilépett - mert ő is készülődik már -, kendőért nyúl a jobb kezével, közben a ballal megtapintja feltűzött haját, nem lett-e mégis nedves; de talán inkább azért, hogy virgonc keblecskéi még egyszer jól kinyújtózhassanak, hisz nem szeretnek ruhában szorongni. És érzed-e végig az utcákon a pecsenyék fűszerillatát? Bizony, a te hősi Aranykorod Rómájában leginkább csak a forró olaj gőzét szagolhatta az ember, legalábbis az öregek szerint az illemszabály ez volt; bár néhányan biztos akkor is tudtak élni, csak nem a nyilvánosság előtt. De nem szidom én azt a kort, ne hidd, sőt, megértem, hogy néhányan visszakívánják. Időnként magam is, ha mondjuk épp le akarnak szűrni, vagy fenyeget a végrehajtó. De azért, nem lehet az véletlen, Lucanusom, hogy ahol a nagy szennyecsatorna a Tiberisbe ömlik, ott nyüzsögnek legmámorosabban a sirályok.

SENECA: *(belép)* Nos? Mit felelsz erre, Lucanus?

LUCANUS és PETRONIUS: Légy üdvözlöve, Seneca konzul!

SENECA: Elnézést, hogy megvárakoztattalak benneteket. Remélem, addig is kellemesen telt az idő. Különben is azt mondják: ahol kettőtök közül valamelyik jelen van, az idő már kellemesen telik.

LUCANUS: Aha... Bármelyikünk, feltéve, hogy az Petronius.

PETRONIUS: Ugyan, barátom! Az igazi tehetség akkor is elbűvölő, ha a kelleténél gyakrabban gyászjelentésekre fecsérlik. Te vagy a legnépszerűbb költő Rómában. Na persze Nero után... Meg talán megelőz az a görög is a Rák-utcában, aki megrendelésre disznó rigmusokat ír. Dehát ők más versenyszámok.

SENECA: *(mosolyog)* Ha egy korban az emberek elnézik, sőt, elvárják, hogy gyarlóságaikra figyelmeztessék őket, az mindenesetre a kor önbizalmát jelzi. Bár épp ezért ne lepődjünk meg, hogy az intés hatástalan marad.

LUCANUS: Ez az önbizalom nem több, mint a részegeké: ostoba önámítás!

SENECA: Így van... Még abban is így van, hogy a részeg ember néha mindent elnéz, máskor meg ok nélkül is kötekszik. Mindkettő az önbizalomból fakad. Dehát Lucanus fiam, nem nyilvánvaló, hogy jobb nyájasan a részeg, mint gorombán?

PETRONIUS: Örömmel hallom, Seneca, hogy eszerint az iménti sirályok dolgában velem értesz egyet!

SENECA: A sirályok dolgában? Hm... Amit mondtál, az szó szerint igaz. A szennyecsatorna körül legmámorosabbak a sirályok. Még hasonlatnak is ügyes. De én emlékszem egy nyárra Caligula idejében, mikor egy hajónyi lefoglalt csempészszerkományt megmérgezve a csatornába ön-

töttek, és mire körülnéztél, a folyó tele volt döglött sirályokkal. Tudjátok, a tényeket mindig el kell fogadnunk. Csak rendszerint vannak ellenkező értelmű tények is. És hogy azokat szintén elfogadhassuk, túl kell látnunk a tényeken. ...Node elég a filozófiából! Maradjuk abban, hogy a sirályokról nem foglalkozunk állást. Mindenesetre mióta konzul vagyok, nem engedem, hogy az elkobzott árut mérgezzék; inkább lopjanak belőle, úgy valakinek mégiscsak hasznot hajt. Megkóstoltátok a boromat? Saját termés Campaniából!

PETRONIUS: Nem szeretnénk sokáig lefoglalni... Tulajdonképpen azért jöttünk, hogy kérjünk valamit tőled.

SENECA: Természetesen azért jöttetek. Mostanában mindenki ezért jön, még a császár is. Nos?

LUCANUS: Perrusról van szó.

SENECA: Kiváló elme, nagyra becsülöm. Csak nincs valami baja?

LUCANUS: Nehéz erről beszélni... Mindenki tudja, hogy jó barátja volt a császár anyjának, aki a napokban halt meg váratlanul. Perrust nagyon letörte az eset. Azóta alig szól, a társaságot kerüli, szinte nem eszik...

PETRONIUS: Féltjük őt. Borzasztó lenne, ha valami számszámot csinálna magával.

SENECA: *(hüledezés és nevetés között)* Ti... Ti csirkefogók! Azt akarjátok mondani, beszéljem le Nérót arról, hogy meggyilkoltassa őt is, mint az anyját! Nahát, fiaim! Ez a körmönfont fogalmazás, ez nálatok már szinte foglalkozási ártalom. Most akár megsértődhetnék: úgy ismertek engem, mint akivel nem lehet nyíltan beszélni?

PETRONIUS: Ilyesmi becsszóra eszünkbe se jutott.

SENECA: Értem én. Az jutott eszetekbe: megpróbáljuk az öreget valami gyermeteg mesével bevetni, amin ő rögtön átlát, boldoggá teszi, hogy még mindig okosabb nálunk, kicsit meghúzogatja a fülünket, és máris nyert ügyünk van. Ha aztán még arra is rájön, hogy ezt mi előre kiterveltük, csak annál jobb. Hát igen. Vegyük úgy, hogy a fülhúzás megtörtént. Csakhogy: mégis hiba van a számításban!

LUCANUS: Micsoda! Nem teszed meg?

SENECA: Egy szót se szólok.

PETRONIUS: Csak nem késő?

SENECA: Nem. De fölösleges. *(Valamelyik felhőrdül a másik kettő közül.)* Nézzétek, én tudom, hogy Nérónak esze ágában sincs bántani őt, vagy bárki mást. Ha szólnék az érdekében, esetleg adnék egy tippet... De nem szólok, és pont így teljesítem a kívánságotokat.

PETRONIUS: Honnan tudod, hogy Nero nem forral semmit ellene?

SENECA: Észrevettétek azóta bármikor is, hogy haragudna valakire az anyacsászárné barátai közül?

PETRONIUS: Azóta alig látni. Visszahúzódik, de ez annál veszélyesebb. Már Szokratész megmondta: Vigyázz barátom, ha egyedül vagy, rossz társaságba keveredtél!

SENECA: Például az én Paulinám is Agrippina egyik legjobb barátnője volt.

PETRONIUS: Az más.

LUCANUS: Perrust Nero különben se bírja. Irigyli, mint mindenkit, akit tehetősnek tartanak.

SENECA: No de fiúk, kinek esett bántódása Nero alatt az írók és költők közül? Még azokkal is elnéző, akik alkalmanként élcelődnek rajta!

LUCANUS: Eddig. Eddig az anyjával is elnéző volt.

SENECA: Most én mondom, hogy az más.

PETRONIUS: Amennyire szegény Agrippinától félnie kellett, annyira félhet bárkitől.

SENECA: Hm. Hát ebben tévedsz. Illetve ez is olyan, mint a sirályok: szó szerint igazad van, mégse ez az igazság.

PETRONIUS: Ne haragudj, azt ma senki nem hiszi el, hogy az anyja komolyan ártani akart neki. Ezzel csak a saját helyzetét gyengítette volna. Agrippina most már kizárólag annyit ért Rómának, amennyit fia, a császár, és több fia nincs.

SENECA: Ez mind igaz. És mégse ez az igazság. Mert itt nem politikáról van szó; de erről nem akarok beszélni, maradjunk abban, hogy a ti Perrusotok nyugodtan megvacsorázhat.

LUCANUS: *(kicsit félénken)* Nem, Seneca, ez már nem megy. Kevésbé Perrus miatt, magunk miatt. Felnőtt emberek vagyunk, ha néha gyerekeskedünk is; veled szemben az ilyesmi mindnyájunknak jól áll, ezt nem azért mondom, hogy hízelegjek. Az a néhány felnőtt ember pedig, aki még lézeng ebben a városban, joggal törekszik arra, hogy megértse, ami történik. Miért ölte meg Nero az anyját?

SENECA: Nos, igen. Mikor itt megláttalak benneteket, már sejtettem, hogy ez a kérdés előbb-utóbb elhangzik. A lelkem mélyén talán így is akartam. De válaszolni nehéz. Ha röviden fogalmazok, azt kell mondanom: azért ölte meg, mert szerette, és mert van benne lelkiismeret... Persze nem értitek. Akkor most én kérdezem: milyen ember Nero?

PETRONIUS: Ha röviden fogalmazok, azt kell mondanom: bolond.

SENECA: Na, várjatok... Ha már bele kell mélyednünk, van itt valaki, aki ehhez jobban ért nálam. Paulinára gondolok, természetesen; ő csodálatos ösztönnel néha azt is megérti, amit én a tudós elbizakodottságával rögtön megmagyarázok, mielőtt még valóban megérteném. *(Kimegy.)*

PETRONIUS: *(kis szünet után)* Na, pajtás, ehhez mit szólnsz?

LUCANUS: Le vagyok taglózva. *Szereti* azt a bohócot!

PETRONIUS: Semmi kétség.

LUCANUS: Azt hiszem, nekünk is túl kellene járnunk a hatvanon, hogy ezt felfogjuk.

PETRONIUS: Csakhogy azt mi nem érjük meg, bátyó.

LUCANUS: De a legkínosabb, hogy nyilván jobban ismeri őt, mint mi. És ez azért mégiscsak elgondolkodtató.

PETRONIUS: Egy fenét. Ne hagyd magad léprecsalni! Van egy rokonom, aki vadászgörényeket tenyészt, annak most jó ára van Kisázsiaiban, és nagyon ért hozzájuk; azt embernek az az érzése, mindent tud a görényekről. Mikor nála jártam, és két ilyen rusnya féreg épp párosodott a rács mögött, az öregnek, ahogy rájuk nézett, egyszercsak ellágyult a tekintete, és azt mondta: szépek, hát nem?

LUCANUS: Csak vigyázz, meg ne hallja. Sirály, meg görény... Ó, légy üdvözölve, matróna!

PAULINA: Isten hozott, fiúk. Megbocsátjátok, hogy ilyen lompos vagyok, nem készültem vendégek fogadására. De Luciusom azt mondja, most úgyis csak a fejemre lesz szükség. Ezzel igencsak kíváncsivá tett; lehetne épp olyan látogatónk is, akinél rögtön tudnám, mint ért ezalatt, de titeket igazán szelíd fiúknak ismerlek.

SENECA: Paulina, ezek az ifjak egy nehéz kérdést tettek föl nekem.

PAULINA: Miért nem ültök le?

SENECA: Azt kérdezték, miért ölte meg Nero az anyját. Erre én visszakérdeztem: milyen ember Nero? Tudsz most már bővebben felelni, Petronius?

PETRONIUS: Meg se próbálom. Paulina asszony mit mondana, ha csak így nekiszögeznék a kérdést?

PAULINA: Ha röviden kellene válaszolnom, jobb híján azt mondanám: bolond.

PETRONIUS: Köszönöm! Én most már hallgatok.

SENECA: Ravasz fickó vagy, Petronius. Pedig ti is elég jól ismeritek, bizonyos szempontból jobban, mint mi. Én például soha nem láttam részegen, vagy mikor más ifjak társaságában, csoportosan nőkkel élvezkedik, ahogy manapság szokás.

PETRONIUS: Így én se láttam. Nem vagyok az erény mintaképe, féktelen orgiák után sokszor ébredtem már idegen karok közt, de a társaságom megválasztásában azért bizonyos színvonalat tartok. Viszont (*vigyorog*) Lucanusnak van ilyen tapasztalata vele.

LUCANUS: Te strici!

PAULINA: Ez valóban meglepő, Lucanus.

LUCANUS: (*mélyszéges zavarban*) Véletlenül keveredtem oda, egyszer... Agrippina születésnapja volt, és Nero mulatságot rendezett; Perrussal azt hittük, valami józanabb dolog lesz. Te szemét, te pontosan tudod, hogy soha nem járok ilyen tivornyákra, azóta se!

SENECA: Mi is tudjuk, Lucanus, nincs mit szégyellned. Még ha egyszer-egyszer megtennéd, akkor se volna. Sőt, értékesebb, mert nagyobb szerénységre vall, ha az erényt módjával gyakoroljuk, alkalmazkodva közben a tömeghez, mintha dölyfösen és kihívóan a tökéletességre törekszünk.

PETRONIUS: Hallod? Én is ezt mondom neki.

LUCANUS: Hozzám ne érij!

PETRONIUS: Nem ilyen pontos fogalmazásban, persze. De legalábbis szeretném néha magammal vinni egy-egy mulatságra. Már csak azért is, hogy aztán az oldott hangulat ürügyén...

LUCANUS: Most már fogd be a szád, légy szíves. A szellemesség még ma sem mindenütt azonos az ízléstelenséggel.

PAULINA: És mondd, Lucanus, a császárné maga is ott volt azon a születésnap mókán?

LUCANUS: Közben érkezett meg.

PAULINA: És? Mi történt?

LUCANUS: Addigra a társaság már eléggé benne volt a hangulatban, jócskán elázva, és épp egy núbiai rabszolgalánynak szurkoltunk, aki be akart gerjeszteni egy szelídített óriásmajmot, hogy aztán szeretkezzen vele... Agrippina ott állt sápadt arccal, és jobbra-balra mosolygott. Én nem ittam sokat, jól megfigyeltem. Szörnyű volt, mit mondjak.

PAULINA: És Nero?

LUCANUS: Egy darabig úgy tett, mintha mindent rendjénvalónak tartana. Elmondott versben egy köszöntőt, egyébként egész jó és bensőséges szöveg volt, nem is illett oda. Aztán felszólított miket, hogy éljezzük meg a világ legjobb, legszebb, legerényesebb és legokosabb asszonyát; ez megtörtént, ő, mármint az ünnepelt, udvariasan megköszönte, és máris vissza akart vonulni. Erre aztán Nero olyan hirtelen, ahogy szokta, feldühödött, azt mondta, látja ő már az első pillanattól, hogy nem tetszik neki ez a mulatság, hát akkor ne ő menjen el, hanem mi hagyjuk abba. Néhány meztelen táncosnőt mindjárt kirugdosott a teremből, a majomnak pedig akkorát vert a fejére, hogy az jajveszékelni kezdett, mert persze egy színész volt. Szegény Agrippina próbálta csillapítani, inkább itt marad, mondta, neki csak az a fontos, hogy Nero jól érezze magát, akkor ő is örül. De már késő volt, Nero gonosznak és képmutatónak nevezte, mire Agrippina elsírta magát és elment. Akkor aztán Nero is bögni kezdett, mint egy gyerek, de nem nyugodott meg tőle, hanem egyre jobban belelovalta magát, egész az önkívületig. A végén már a saját arcát tépdeste, le kellett fogni. De mi akkor eljöttünk. Elegünk volt a könnyed szórakozásból.

PAULINA: Emlékszem én erre, Agrippina mesélt valamit annakidején. Tudjátok, mi gyakran találkoztunk. Nagyon elkeseredett mindig, ha a fián kitört ez az idegbaj, pláne mert valahogy mindig akkor tört ki, mikor ő is ott volt.

- PETRONIUS: Pedig ő nyilván nem tehetett róla. Igazán igyekezett mindig a kedvében járni, és amilyen kemény volt néha másokhoz, olyan szelíden bánt a fiával.
- PAULINA: Hát... Ha jól emlékszem, akkor kérdeztem is, nem beszéltek-e meg előzőleg, hogy Nero miféle mulatságot hozzon össze a tiszteletére. Furcsálltam volna, ha Nero nem kéri ki a tanácsát; minket is gyakran kérdezett, hogy mivel tudna ilyen alkalmakkor kedveskedni neki.
- LUCANUS: Hát ez aztán az alkalomhoz illő kedveskedés volt!
- PAULINA: Ha épp akkor mondjuk Luciust megkérdezte volna, ő persze megmondta volna neki, hogy ne így csinálja. Mi már tudtuk, mire kell vigyázni. A helyzet az, hogy Agrippina kifejezetten kérte: olyan szórakozás legyen, ahogy a Nero korabeli ifjak szórakozni szoktak. Ő, ahogy mondta nekem, el se tudta volna képzelni, hogy a fiatalságnak ilyen romlott szokásai legyenek, illetve eleve föltételezte, hogy Nero ezt a kívánságát a megfelelő határokat betartva értelmezi.
- PETRONIUS: Ahogy józan ésszel bárki más értelmezte volna.
- PAULINA: Természetesen. De azért attól a fiúról akkor már mindnyájan tudtuk, hogy nemigen lehet tőle józan ész-t várni, legalábbis gyakran nem. Annál furcsább, hogy ezt pont az anyja nem vette számításba, nem gondoljátok?
- LUCANUS: Csak nem azt akarja mondani, hogy Agrippina direkt kiprovokálta ezt a sértést?
- PAULINA: Nem, dehogy. Ő őszintén akarta, hogy a fia a saját társaságának megfelelően szórakozzon, és aztán éppolyan őszintén el volt keseredve, hogy a dolog ilyen kínosan sült el. Ez így ment már Nero kis korától. Akárhogy viselkedett ő, és akármilyen szándékkal, abból Agrippinának rendszerint valami baja lett. Ha például Nero bekéredzkedett aludni a szobájába, és aztán éjszaka melege volt és kinyitott egy ablakot, akkor biztos, hogy Agrippinának reggelre bedagadt a torka. Ezt nem lehet szándékosan csinálni, de mégis... Az ő vas egészségével soha máskor nem fordult elő tudomásom szerint. És még ezer hasonló. És minden ilyen esetben meg lehetett találni a történetben azokat a pontokat, ahol Agrippina öntudatlanul maga manőverezte bele magát a bajba. Persze soha nem tett szemrehányást, éppen olyan szelíd és megbocsátó volt, mint a ti mulatságotokon.
- SENECA: Annyi különbséggel, hogy akkor még Nero nem ordítozott vele, hanem általában pont az ő ölében sírta ki magát, és meg volt győződve, hogy mindez azért van, mert ő nem szereti az anyját eléggé. Akkoriban nemigen tudtunk volna elképzelni érzékenyebb gyereket, mint ő.
- PETRONIUS: Azért azt hiszem, Agrippina nem tehetett róla, hogy ilyen betegesen túlérzékeny fia van. Efféle dolgok bárkivel történhetnek, mégse boldul meg. Szerintem ilyen trükköket néha minden anya csinál, nem is beszélve a feleségekről.

- PAULINA: Ne gondoljátok, hogy én Agrippinát elítélem! Nem volt ő gonosz, csak szerencsétlen, de nem elsősorban Nero, hanem önmaga miatt. Mert ő Nérónak ezt a túlérzékenységet kihasználta arra, hogy a büntudattal kösse magához, pedig Nero anélkül is kötődött volna hozzá. Agrippina erről nem tehetett, mert öntudatlanul csinálta. De ezt csinálta, mindig, ha alkalma volt rá. Mintha így akarta volna kompenzálni azt a nyílt könyörtelenséget, amivel mindenki máshoz viszonyult... És abban azért elítélem, hogy amikor figyelmeztettük, a helyzetet makacsul letagadta önmaga előtt. Bár igazából ez is érthető: akkor már a pusztá jelenlétével beteggé tette a fiút, és rá kellett volna jönnie, hogy az egyetlen megoldás, ha nem találkoznak. Ehhez pedig túlságosan szerette.
- PETRONIUS: Hát ez nagyon izgalmas! Én elhiszem, különben is mindent elhiszek, ami új és meglepő. Most már értem, Seneca, amit mondtál az imént: hogy azért ölte meg, mert van lelkiismerete... Akkor ez azt jelenti, hogy a lelkiismeret hiánya jó is lehet. Hasznos tanulság moralistáknak, nem igaz? Nagyon izgalmas!
- LUCANUS: *(ironikusan)* Kiváltképp izgalmas lehetett Agrippinának, mikor a hóhérok betörték hozzá, nem gondolod?
- PETRONIUS: Na persze. Bocsánat. Bár nem biztos, hogy izgalmasabbnak találta, mint amikor ő mérgezte meg először a férjét, aztán a mostohafiát. Képzelem, Seneca, ez a kis családi játszadozás a politikában is rákényszerített téged egy-két nagy tornamutatványra!
- SENECA: Hát igen, mikor Nero császár lett, az egész egy nagyobb színpadon folytatódott. Ha Nero kinevezte mondjuk az egyik kikötő parancsnokát, néhány nap múlva biztos kiderült, hogy azt az állást Agrippina valakinek már odaígérte. Előre Nero hiába kérdezte meg, szinte soha nem fordult elő, hogy valamit tanácsolt volna. És mivel a politikában igazán bármit meg lehet indokolni, és bárminek az ellenkezőjét is, ha Nero, sokszor az én javaslatomra, hozott egy döntést, az ellen mindig volt kifogása. De nem mondta meg nyíltan, csak célzott rá, vagy másokkal mondatta vissza Nérónak; az meg persze kapkodni kezdett, hogy kiengesztelje, bár természetesen ez soha nem sikerült. Hogy lehet így egy birodalmat kormányozni? Csak ezt én Agrippinának nem magyarázhattam meg, mert rögtön visszavágott, hogy a saját befolyásomat félttem.
- LUCANUS: Azt mindenki tudta, hogy kemény csaták vannak köztetek. De azt hittük, előbb-utóbb létrejön valami észszerű egyensúly. *(Ironikusan:)* Persze mi nem vettük számításba a lelki tényezőket.
- SENECA: Amit most mondtál, Lucanus, az szemtelenség volt. Azt is mindenki tudja, hogy *én* nem vagyok méregkeverő.
- LUCANUS: Természetesen nem hiszi senki, hogy közöd volt a gyilkossághoz. Csak esetleg megakadályozhattad volna.

- SENECA: Hogyan? Agrippinát többször figyelmeztettem: utazzon el, mielőtt még valami jóvátehetetlen történik. Nero, ha csak rágondol, elveszti a fejét, ha így megy tovább, teljesen meg fog tébolyodni. De Agrippina hajthatatlan volt. Mit tehettem volna még?
- LUCANUS: *(növekvő ellenszenvvel)* Nem tudom. De nem én vagyok Róma konzulja és a császár egyetlen bizalmasa. És nem vagyok olyan okos, mint te.
- SENECA: Könnyű ítélkezni behunyt szemmel és hátratett kezekkel! De a birodalomnak, a rómaiaknak, nektek! nem mindegy, hogy a trónon egy értelmes és józan uralkodó ül, vagy egy őrjöngő zsarnok. Nekem ezt kell mérlegelnem. Éppen azért, mert módomban áll az eseményeket befolyásolni. A császár Nero, törvényesen, mint a Julius-család egyetlen egyenesági leszármazottja. És ez a Nero minden egyes alkalommal beszámíthatatlanná vált, mikor az anyjával érintkezett. Nem volt részem a gyilkosságban; de ha azt láttam volna, hogy végképp és elkerülhetetlenül nincs más út, kötelességem lett volna ezt az utat választani.
- LUCANUS: *(szomorúan)* Miért, nem így láttad?
- SENECA: Még nem. Agrippina végül is felfoghatta volna a helyzet komolyságát. Ha önként eltűnik a közelből, megmenekül... és talán Róma is.
- LUCANUS: Nézd, én nem vagyok filozófus, sem a lélek rejtett mélységeinek ismerője. Lehet, hogy a te magyarázataid és következtetéseid igazak. Lehet, hogy jobb híján igaznak kell tartanunk őket egy olyan világban, ahol a valódi igazságot hiába keressük. Nem tudom. De a gyilkosságot nem fogadom el. És nem fogadom el azt sem, hogy becsületes ember bármilyen alapon helyeselje.
- PETRONIUS: Elveted a sulykot, pajtás.
- LUCANUS: Nem érdekel! Seneca, ismétlem: te nagyon okos vagy. Olyan okos talán lehattél volna, talán nem, hogy valami más megoldást találj. De olyan okos biztos nem lehetsz, hogy semmibe vedd az emberi erkölcs alapvető követelményeit. Mert olyan okos senki nem lehet.
- SENECA: Nos, jó. Köszönöm, hogy őszinte voltál, Lucanus. Petronius, a te véleményedet nem kérdem: félek, egyetértéssel velem olyan szempontok alapján, hogy egyetértésedet vissza kellene utasítanom. *(Petronius szólni akar; Seneca leinti.)* Tegyen hát igazságot a jövő. Ti az örület tombolását várjátok, újabb véres tetteket az első után, én azt remélem, ez az egy meghozta a gyógyulás esélyét. Ti vagytok előnyben: az esély még nem valóság. Mégsem irigylek senkit, aki a cselekvés kockázata nélkül, kívülről jósolhat és ítélhet. Én dolgozni fogok, hogy ez az esély valósággá váljon, mindnyájunk esélye a nyugodt és egyforma hétköznapi életre és felszabadult nevetésű ünnepekre. Aztán... Majd találkozunk valamelyik hétköznapon vagy ünnepen, és egyikünk elég nagyvonalú lesz, hogy ne emlegesse a másik tévedését.
- PETRONIUS: Ebben meg nálad az előny: ha nekünk lesz igazunk, könnyen előfordulhat, hogy résztvevők hiányában elmarad a találkozó.

SENECA: Mindenesetre Perrusnak mondjátok meg, hogy nem kell félnie, rendben van?

PETRONIUS: Ó, igen. Ebben megegyezhetünk, egyelőre. Egy kérdést még. *(Lucanushoz:)* Ne haragudj, engem nemcsak a nagy sorsproblémák érdekelnék... Miért szereted te Nérót?

(Paulina nyikkan egyet meglepetésében.)

SENECA: A kérdés nem az, hogy miért szeretem, hanem hogy egyáltalán szeretem-e. Paulina, szeretjük mi Nérót?

PAULINA: Azt hiszem... Talán. Én mindenesetre. Dehát én az anyját is szerettem.

SENECA: Ezt most ne bolygassuk. Úgyis indulófélben vagytok. Lehet, hogy ez meg nálam foglalkozási ártalom, de én a legtöbb egyszerű kérdésre csak bonyolultan tudok válaszolni. Legalábbis ha őszinte vagyok. Béke veletek!

PAULINA: Szólok, hogy kísérjenek el fáklyákkal egy darabon, erre a sok fa miatt nagyon sötét van.

PETRONIUS: Ó, az igazán nem szükséges, Paulina asszony. Csalánba nem üt a mennykő, ahogy mondani szokás...

(Seneca egyedül marad, leül egy asztalhoz a mécses lángjával szemben.)

SENECA: Nézd a tüzet, barátom! Az éjszakából itt egy darab hiányzik. Körben a tárgyak mintha megszűntek volna, csak néha-néha ugrik elő, mint arc, egy függönyredő vagy egy bútor éle. Mégis tudjuk, mi és miért van ott; csak akarnunk kell, a falakon túl látjuk a fákat, a tengert; egy levél tiszta erezetében érezzük akár az ágbogas gyökeret kanyarogni. Mert tűz az ember is, ahogy tűzből indul minden, ami mozog, s nincs semmi mozdulatlan. Mert a tűz is semmi, ha minden a sár, s a hegyek mellett te is semmi lennél; de ahol állsz, az éjszaka ott is hiányzik, és miként e tárgyakon rebben a fény, alvó csodák pattannak föl tekintetedre.

Nagy vonzása van a tettek nélküli tudásnak! Állni éberén, mozdulatlanul, s figyelni csak, szelíd és könyörtelen szemekkel, ahogy hullámszik a fű, a város, a lélek. A tett gyanús: a tiszta kontúrok elmosódnak minden rezzenéssel, az egymás nyomába ugró képek mögül eltűnni látszik a valóság. S a cselekvés elfogulttá tesz, mert nemcsak mozdulat: akarat is, cél, vágy és indok; ha mindez a világra vetül, mi marad abból torzítatlanul? Állni éberén, a villanó csodákat figyelve, üdvözölni őket egy-egy mosollyal, és emlékezni rájuk, mikor már semmibe tűntek...

Mégis, barátom: ez volna pusztán a tudás? Csodák sora, ahogy a gondolat fényében feltűnnek s elenyésznek? Ha a csodát csak nézed, mindvégig csoda marad, semmi több. És nemsokára mind olyan lesz, mint szépen hangzó szavak egy ismeretlen nyelven, mint felhők színei formátlanul, lágy hangok, nem alkotva dallamot; ahol minden csak különbözik, nincs közös bennük, nincs rendszer és szabály, ott végül

mindent egyformának érzünk. S az egyformaságban elfásul a szellem, a mégoly fényes csillogás is unalmassá válik. A csodákat meg kell értenünk: felfedezve bennük a törvényt, amely rendszerbe foglal, új távlatot nyit, hogy abból új csodák szülessenek, s mind része legyen egy végtelen egésznek. De ehhez nem elég, hogy bámuld a csodát! Lépj oda hozzá, járd körül, vedd tenyeredbe, szedd szét és rakd össze újra, tégy mellé más csodákat, s ahogy táncra vagy harcra kelnek, táncolj és harcolj velük magad is. Csak így ismerheted meg a törvényt - mert a törvény rejtőzködni szeret, mint kőben a fém, s bizony néha tűz kell, hogy napvilágra jöjjön. Emlékezz: tűz az ember. S a tűz nemcsak világít, éget is. Tetteink nyomában hol csak hamu marad, hol tiszta kristály; hol formátlanná torzulnak a dolgok, hol hasznos új alakba rendeződnek; így vagy úgy, feltárják, ami bennük rejtve volt. Cselekvésben tárul föl a világ. És az ember, önmaga előtt is. Hogy a cselekvés elfogulttá tesz? Igaz. Elfogulttá tesz a szerelem is; ezért úgy őrizzük szellemünket, érintetlenül, mint aggszűz az erényét? Közben elfut az élet. A bölcs tudja, hogy őt is kusza vágyak vezérlik, mint a többi embert, tudja, hogy akár kifelé néz, akár befelé, nem állhat félre nézése mögül, s ezért a törvényt, amit keres szerényen és kitartón, egyszerre kell kint és bent keresnie.

Kint: itt ez a város. Tele fénnel, sárral, vérrel és virággal. A város, amit messziről többen gyűlölnék, mint ahányunknak alkalmunk van közlőről szeretni, s amit mi mégis annál jobban szeretünk, minél távolabbra vet tőle a sorsunk. És bent: itt az ember. Mit mondhatunk a városról, ami ne volna éppúgy igaz az emberre is? Arcát elfedik a kusza pillanatok, a néha gyönyörteli, néha fájdalmas, néha csak bambán elvonuló, máskor egy élményben fölszikkasztó pillanatok, a pillanatok, melyek álarcos színészként tekintetünket erővel magukra vonják, hogy aztán rögtön kimúljanak, még szinte mielőtt megszülettek volna. Az a dolgunk, hogy arcot találjunk az álarcok mögött. Az a dolgunk, hogy a pillanatok múltó fecsegésében megfejtsük az örökkévalóság üzenetét.

PAULINA: *(halkan)* Lucius!

SENECA: Tessék, Paulinám.

PAULINA: Itt egy ember, beszélni akar veled.

SENECA: Kicsoda?

PAULINA: Nem mondta meg. Az arcát se láttam, el van kendőzve. De nagyon erősködik.

SENECA: Hát jöjjön. *(Nero belép.)* Aha... Üdvözlégy, császár. Szervusz fiam.

PAULINA: Hát te vagy?

SENECA: Nem ismertél rá, mi? Én is csak azért, mert már gyengül a szemem.
(Paulina kimegy.)

NERO: Nem látszol meglepettnék.

SENECA: Vártalak.

NERO: Igen, tudom. Vagyis: remélem. Nemigen merek tudásról beszélni előtted. De ha van ember, aki előre látja, mikor mit teszek, az te vagy. Hogy is volna bátorságom mást felkeresni így, titokban, kiszolgáltatva minden ártó indulatnak!

SENECA: Úgy gondolod, aki ennyire ismer, az nem akarhat neked ártani?

NERO: Dehogy. Nincs ilyen önbizalmam. Dehát veled szemben úgyis védte-
len vagyok: te bármikor lecsaphatsz rám akár saját kezemmel, talán még észre se veszem, hogy te voltál. Mit féljek?

SENECA: Okos gondolat. A tanár ilyenkor tapsol bennem, na meg egy kicsit vállon veregeti magát.

NERO: Máskor pedig a szemöldökét ráncolja, nem?

SENECA: Máskor? Máskor a falba veri a fejét, úgy ordít. De azért néha a szem-
öldökét is ráncolja, üsse kő... Szóval, fiam, megölted az anyádat.

NERO: Hát igen, ezért jöttem.

SENECA: Hallgatlak.

NERO: Mi az, hogy hallgatsz! Tudod, mi a bajom, nem?

SENECA: Sejtem, hogy mi a bajod.

NERO: Akkor mit társalogsz itt velem! Nem arra van szükségem, hogy meghallgass, hanem hogy segíts. Szenvedek! Szenvedek!

SENECA: Először mégis hallgatni akarlak. Mikor ezt az előbb mondtam, valóban csak társalgási fordulat volt; bocsáss meg. De most úgy gondolom, talán jobb lenne, ha elmondanád. Persze, az ember ilyenkor beszél eleget magában is, de az nem elég: önmagunknak könnyebb hazudni, épp csak annyira eltorzítani a hangsúlyokat, átértelmezni saját érzé-
seinket meg másokét, hogy végül igazolva legyünk. Amikor egy másik ember hallgat, pontosabban fogalmazunk, ha őszintébben nem is.

NERO: Nem értelek. Miért kellett volna magam igazolni? Te is beszéltél az anyámmal, te is kérted, ne kínozzon örökké. Te magyaráztad el nekem az egészet. Amikor épp kinőttem a gyerekkorból, és azt hittem, én vagyok a gonosz... Ő pedig mindig szelíden megbocsátott. Neked ma-
gyarázzam? Te ébresztettél rá, hogy ez így ment már akkor is, mikor gyerekfejjel még semmiért nem lehettem felelős. Csakhogy én szerettem! Amikor egy ideig kerültem vele a találkozást, hogy ne gyötörhesse magát általam, közben végig tudtam: ez még rosszabb, ez csak az igazi alkalom, és láttam magam előtt az arcát... Azt a bánatos őszinte arcot, mert azt is te magyaráztad meg, hogy ebben nincs színészkedés. Csak azt nem tudtad megmagyarázni, hogy nekem ne fájjon mindez ugyanúgy, hogy ne furdaljon állandóan a lelkiismeret, hiába tudom, hogy semmit sem tehetek. Bár így is, ha akkor nem te vagy mellettem, már valószínűleg nem élnék. Mit kellene itt igazolni? A világ előtt, talán, de előtted? Vagy önmagam előtt?

SENECA: Azt kell igazolni, amiért idejöttél. És amiért bujkálsz azóta az emberek elől, amiért sírsz egyedül és csikorgatod a fogad.

NERO: Azért csikorgatom, mert így rosszabb. Ugyanaz a játék, még pokolibb változatban. Vétlen vagyok, és bűnös vagyok. Csak most súlyosabb a bűn, és mélyebb a büntudat. Ha életben akartam maradni, mást nem tehettem, minden félmegoldást ő maga utasított vissza, és mégis ő győzött, megint és végérvényesen ő győzött, mert azóta tudom, hogy ő járt jobban... Mit mondtál az előbb?

SENECA: Azt kell igazolni, hogy szenvedsz.

NERO: Még mindig nem értelek.

SENECA: Nézd, fiam, magáról a tettről ne beszéljünk. Egyrészt mert már megtörtént, de inkább mert elkerülhetetlen volt. Talán két hete, mikor anyád végleg az ittmaradás mellett döntött, megmondtam neki, hogy meg fogod ölelni nemsokára. Azóta egy pár nagyszájú társasági figurát meggyőztem, hogy ez a gyilkosság politikailag helyes és indokolt. Amiről beszélnünk kell, az a büntudatod.

NERO: Félek, a büntudat nem olyasmi, amit kibeszélhetsz belőlem.

SENECA: Hát igen: amilyen mértékben ésszerűtlen valami, olyan mértékben védett az észérvekkel szemben. Ami logikával nem igazolható, cáfolásra sem érdemes. De mégis beszélnünk kell róla, hiszen idejöttél.

NERO: Hadd üljek a lábadhoz, mint régen! Soha nem voltam olyan boldog, mint amikor téged hallgattalak, kövekről és fákról a rácsodálkozás örömeivel, istenekről kicsit ironikus precizitással, emberekről hol szeretettel, hol a tudós közönyét mutatva...

SENECA: Nemcsak mutatva, érezve is. Azt hiszem, ez volt a gyakoribb. Hát ülj ide, fiam; nem fogok én semmit kibeszélni belőled, vagy rábeszélni bármire is. Lelkünkben a fontos dolgok rejtve zajlanak, talán mikor ébren sem vagyunk, vagy félig ébren járunk a város dombjain, hallgatva a fenyők zizegését. Annyit mindig tehetünk egymásnak, mint a fenyők: magunkban dúdolunk, és hallja a másik is.

NERO: Nekem mostanában a fenyők azt dúdolják, hogy gyilkos vagyok.

SENECA: Nem tehetnek mást, szegények, hiszen az vagy. No, semmi baj; nem bántani akarlak én, gondolhatod. Tehát, a fenyők... Néhány napja Ödipusz történetével foglalkozom, meg akarom írni a saját felfogásom szerint. Talán miattad is, de azért ne bízd el magad: Ödipusz nevét a világon még mindenütt ismerni fogják, amikor Néróra és Senecára már csak néhányan emlékeznek, azok is hivatalból. Hacsak nem csinálunk túl sok olyasmit, amivel büntudat jár; napjainkban más jelképes fontosságú tett aligha lehetséges. Ismered Szofoklész Ödipusz-tragédiáját, sőt, valaha kívülről fűjtad, bár hogy igazán megértetted volna, azt nem hiszem. Akkoriban magam se értettem még.

NERO: Közbeszólhatok?

SENECA: Persze, fiam; ha gyermekként mindig közbeszólhattál, császárként ne tehetnéd?

NERO:

(felnevet) Hajaj, erről vitatkozhatunk! De ne most. Úgy beszélsz, mintha valami közöm lehetne Ödipuszhoz, és ez furcsa nekem. Én fordítva látom: Ödipusztól semmi sincs messzebb, mint az én értelmetlen bűntudatom. Ő hős, akit a végzet lesújthat, de meg nem törhet. Ő tudja, hogy nem vétkezett, hiszen ezért nem menekül, ezért erőszakolja ki szinte a sorsát... Bár annyit azért érzek, hogy maga a helyzet, a vétlen bűnösségé, az ismerős.

SENECA:

Szofoklész nagy költő volt. A nagy költő pedig meggyőző arról is, ami lehetetlen. De ha élne, volna hozzá egy szerény kérdésem: mit tesz egy ilyen hős, amikor az igazság kiderül? Képzeld csak el: a büntelenség tudatában vakon rohan előre; őt nem érheti vád, legyen az igazság bármi, mert szándéka végig tiszta volt. Megváltozik ez, mikor a titok kipattan? Ödipusz mégis örjöngeni kezd és megvakítja magát. Ez bizony teljesen ellentmond a szofoklészi hős jellemének! *Az* a hős körülnéz, döbbsen áll, de áll, és homlokát még mindig fölemeli! Számítani kell a király gyilkosát, rendben van; Isten veletek, választott alattvalóim, múltban a vész, emeljétek föl fejetekeket ti is. S ha marad emlék Ödipusról, ez legyen: Ödipusz megszabadította a várost a szfinxtől, és aztán önmaga feláldozásával a ragálytól. Csakhogy a mítosz bölcsőbb, mint a költő. A költő olyan hőst teremt, amilyennek az embert látni szeretné, a mítosz olyat, amilyen az ember. Az ember pedig, a valódi ember, az igazság pillanatában körülnéz, döbbsen áll, és lassan a földre roskad. Mit tettem, én, szörnyeteg! Nem számít már, hogy a szándék tiszta volt, nem számít, hogy tudatlanul cselekedtünk, semmi se számít, ami elgondolható és kimondható; csak az számít, amit érzünk, mélyebben bármely gondolatnál. Ödipusz arra ébred rá, hogy büntelenségének tudata volt önámítás, és bűntudata a valóság, a törvény. Mert az ember bűnös, ezt mondja a mítosz, úgy bűnös, ahogy szárnya van a madárnak és éle a késnek. A születő gyermek már fájdalmat okoz; igaz, örömet is, talán főleg azt, de az öröm a kint nem szüntetheti meg. És a fiúban a férfi ott készül már, aki majd gyilkolni fog és szeretni, s nem tudható még, melyikkel tesz több rosszat. Ha van a sorsnak szabálya, és életünk a világban úgy bomlik ki, mint ágbogas fa a magból, akkor már bűnösök vagyunk, mielőtt megszülettünk. Nincs más út az ember előtt. Hajszolhatjuk a gyönyört, gazdagságot, hatalmat, élhetünk tisztelettől és szeretettől övezve, gondok nélkül; de közben vétkezünk, tudva vagy öntudatlanul. Mert nem olyan egyszerű a világ, és nem olyan egyszerű a lélek, hogy tetteink egésze mindig tiszta maradjon. És látod, az ember így, bűnben és bűntudatban, így nagyszerű és bámulatra méltó. Így emel soktornyú városokat, hajóján tengert szel át, vad paripát, saját vadabb haragot zaboláz meg, kavicsból apró villámként szikrát csiholva, s kerek szavakká építve a törvényt, istenekkel vetekszik.

(Csend.)

NERO:

Mit tegyek hát? *(Csend.)* Mit tegyek?

SENECA: Nem tudom, fiam. A fenyők csak zizegnek, az ember dönt és cselekszik. Adok én neked tanácsot eleget, és nemcsak államügyekben, ha kívánod. De ez más. Önmagaddal önmagadnak kell szembenézned.

NERO: Fáradt vagyok.

SENECA: *(nevet)* Állj föl!

NERO: Minek?

SENECA: Látod azt a vasrudat az ajtó mellett? Vedd kézbe, és hajlítsd meg a térdeden!

NERO: Minek?

SENECA: Mert kérlek rá.
(Nero feláll, a rúdhoz megy, kézbeveszi. Próbálja behajlítani, az első néhány próbálkozásra nem sikerül. Senecára pillant, aki biztatóan rávigyorog, erre folytatja még nagyobb erőbedobással.)

SENECA: Ez az! Középen már berogyott, most hajts rá!
(Végül sikerül. Nero megkönnyebbült sóhajjal kérdően mutatja Senecának, hogy odavigye-e; az jelzi, hogy nincs szüksége rá.)

SENECA: Hát ennyit a fáradtságról.

NERO: *(meghitt hangon, elégedetten)* Gyerekkoromban ezt futással csináltuk!

SENECA: A gyerek inkább fürge, az ifjú inkább erős. Én már csak mértani feladványokkal csinálok...

NERO: *(nevet)* Mértani feladványok? Ezt nem hiszem!

SENECA: Micsoda! Tudod, mennyi trükkje van egy háromszögnek? Egy életet eltölthet vele az ember.

NERO: Persze. De ezt akkor is most találtad ki. Neked nincs szükséged arra, hogy élénkítsd magad, pláne szellemileg. Emlékszem én, hogy szóráskoztál háromszögekkel, de az pihenés volt. Azért mondod, hogy szokás szerint kisebbitsd magad, és nekem jobban visszajöjjön az önbizalmam.

SENECA: Most aztán le vagyok leplezve, a kutya fáját.

NERO: Miért, talán nincs igazam!

SENECA: Nézd, ha valóban azt akarom, hogy visszajöjjön az önbizalmad, el kell ismernem.

NERO: Na jó, ne feszegessük. Most tényleg jobban érzem magam, hetek óta először. Régen ilyen hangulatban azt képzeltem volna: ha valahol egyszerű emberként semmi mással nem kellene foglalkoznom, mint hogy rudakat hajlítgassak és mértani feladványokat böngésszek, megtalálnám a lelki egyensúlyom.

SENECA: De most már nem hiszed ezt, és igazad van.

- NERO: Csak azért, mert későn jöttem rá. Már túl sok bennem a becsvágy. Hamarosan úgy érezném, nagy dolgokat szalasztok el. De ha eleve arra neveltek volna... Dicsérted te nekem az egyszerű életet, a szerénységet meg hasonlókat; „a bölcs úgy iszik a cserépedényből, mintha aranyból volna, és úgy használja az aranyat, mint a cserépedényt”. Igaz? De közben tele volt körülöttem a levegő várakozással. Te sem voltál kivétel. Még javában élt Claudius meg a fia, de azért mindnyájan számítottatok rá, hogy előbb-utóbb én leszek a császár. Persze nem kellett hozzá nagy fantázia, ismertétek anyámat. És mikor ráeszméltem, hogy ha valaki itt nem való császárnak, az én vagyok, akkor már magam is túlságosan át voltam itatva ezzel a várakozással. Mit nézel? Hülyeséget mondok?
- SENECA: Nem nagyobbat, mintha az oroszlán azt mondaná: ó, bárcsak birkának neveltek volna, elzárva a vértől; most békésen legelésznék és így tovább. Ráadásul itt ez a dolog anyáddal. Hogy valaki a fiát az örület határáig kergesse eltorzult szeretetével, ahhoz nem kell császárnénak lenni. Megeshet egy kézműves vagy egy halász családjában is. És akkor azt gondolnád: ó, bárcsak császár lennék, hogy száműzhessem anyámat - mert akkor persze azt hinnéd, ezt egy császár simán megteheti. Mint ahogy lényegében így is van, ha a túlvilágot valamiképp a birodalom részének tekintjük... Nyugi, ha most tényleg jobb a kedved, kicsit már humorizálhatunk is. Fiam: a világ kegyetlen, te pedig érzékeny vagy. Érzékeny és okos - nem a legszerencsésebb kombináció egy kegyetlen világban. Ha lelkileg még erős is volnál, az persze más. Akkor az élet császára lehetnél egy halászkunyhóban is. De nem vagy erős, és erről nem tehetsz. Ha az érzékenységed mellett ostoba volnál, az is más. Akkor már belédverték volna, miként kell és lehet szenvedve élni, úgy, hogy már ne tudj a szenvedésről. De nem vagy ostoba, és erről sem tehetsz. Téged nem tudna a világ úgy idomítani magához, hogy ne érezd folyton az idomítás fájdalmát és megaláztatását. Az okos és érzékeny embernek nincs más választása, mint hogy ő idomítsa magához a világot - annyira, amennyire az ő helyzetében lehetséges. Ezért van szükséged arra, hogy császár légy.
- NERO: Mesterem, most... most, talán először... bár tévednék, de most talán nem tudod, mit beszélsz.
- SENECA: Nocsak!
- NERO: Mert erre gondoltam már én is; szinte ugyanígy hangzott volna, ha meg merem fogalmazni, de csak félig-meddig mertem, homályosan. Én sok dologtól félek - a gyenge, okos és érzékeny emberek nyilván mind sokat félnék -, de legjobban félek attól, mi minden történhetne, ha egyszer már nem félnék. Hiszen császár vagyok. Tele van a markom korbáccsal, hogy üssek, késsel, hogy öljek, fáklyával, hogy gyújtogassak, büntetlenül. És most azt mondod, nincs más esélyem, mint hogy kényem-kedvem szerint bánjak ezzel a világgal. Ezzel, amit te is, egy élet tapasztalatával a hátad mögött, egy bölcs, fürkésző életével, kegyetlennek nevezte!
- SENECA: Na és?

NERO: Idomítani egy kegyetlen világot: lehet ehhez elég korbács az ember kezében?

SENECA: A legkegyetlenebb vadakat sem csak korbáccsal idomítják. Ha a tigrisnek enni adsz, mikor kiéhezett, megsimogatod és szépen beszélsz hozzá, mikor átjárta a rettegés, meg fogja nyalni a kezéd, és fejét a térdedre hajtja. Róma népe most fél és éhes; és bár erről nem tud, semmi sem hiányzik neki annyira, mint a szeretet. Mögöttünk az egyre mélyülő gyanakvás évtizedei: lassan de kitartóan szétromboltuk az őszinte érzelmi kötelékeket, ahogy nőtt a birodalom földje és önbizalma, úgy vált az emberi élet egyre értéktelenebbé. Előbb olcsó lett a rabszolgák vére, aztán a katonáké, az ismeretlen majd az ismerős szomszédoké, tegnapi barátainké; ma az apai örökségért egymást ölik a testvérek. Ne bízz senkiben! - motyogja még a részeg is a kocsmapultnál, hadonászva az alkalmi ivótárs orra előtt - aztán mereven eldől, a cimbora pedig leguggol mellé, hogy kiforgassa a zsebét. És ugyanez a cimbora két sarokkal arrébb sírni kezd, váratlanul, maga se érti, csak valahogy nagyon egyedül van. Nézz körül, Nero, és vedd észre: ez a nép Istent csinálna abból, aki megtanítja *szeretni*.

NERO: Aha.

SENECA: Erre is gondoltál már, fiam?

NERO: Szóval, a fenyők csak susognak, igaz? Erre ment ki az egész! Érdekes, ma nagyon ravasznak érzem magam. Belém akarod szuggerálni, hogy legyek jó. Nem gyanús, hogy régebben ehhez nem kellett ilyen tűzi-játék?

SENECA: Hiába akarsz kitérni önmagad elől. Nero, én ismerlek. Nem próbálnálak olyanná tenni, amilyen nem lehetsz önmagadtól is.

NERO: *(ironikusan)* Tehát a szeretet bennem van.

SENECA: Benned van. Erősebben, mint bárkiben élő és holt császári rokonaid közül. Britannicus például szelíd volt, érzelmes verseket írt, úgy szerette az embereket, hogy képtelen lett volna ártani egynek is. Csakhogy Britannicust mindenki viszontszerette, gyerekkora óta; ő nem ismerhette azt a hiányt, ami a természetes érzést szenvedéllyé növeszti, és szenvedélyes tettekre késztet. Hogy szándékosan ne ártsunk, az könnyű. De te úgy szeretted anyádat, hogy képes voltál elpusztítani őt. Rómának nem lenne elég egy Britannicus!

NERO: Nos jó, a hiányt elismerem. A szenvedélyt is. Ó, Seneca, azt még te se tudod, hogy ez a hiány milyen hatalmas! Dehát mit ér? Az a kérdés, hogy én szeretek-e, hogy képes vagyok-e szeretni egyáltalán? Nemcsak úgy, az ösztön parancsszavára, mint az anyámat, és nemcsak viszonzást követelve, mint a kalmár, aki mindig többet akar kapni, mint amit adott. A szeretet! Úgy képzelem, az valami olyan, mint a halál.

SENECA: A halál...?

- NERO: Igen. Kilépni önmagamból, hogy másban folytatódjak, valami olyan, amikor én már nem vagyok fontos. De ki érdemli meg, hogy így szeressem? Vagy ez se számít? Önzés már az is, ha mérlegelek?
- SENECA: Csak a vak kérdezheti, érdemes-e nézni, a látó kérdés helyett is néz szépre és csúnyára egyaránt.
- NERO: De nekem ez nem megy. Szeressem talán Octaviát, aki undorodik tőlem? Tudom, megvan rá minden joga: kényszerrel adták hozzám gyerekkorában, és miattam ölték meg az apját és a fivérét. Ettől persze még szerethetném, szelíden és kitartóan, hogy végül ő is hozzám szelídüljön. Csakhogy épp ez az: megpróbáltam, évekig próbáltam, még annak a kamasznak az őszinte rajongásával, akit te olyan jól ismersz, és akinek mai rokonszenvedet is köszönhetem, ha egyáltalán maradt még. És ahogy megéreztem, hogy hiába, és ahogy ettől szenvedni kezdtem, és aztán azt is megéreztem, hogy ő ezt tudja és élvezi, és ahogy a rajongásom így nekem is undorba és gyűlöletbe fordult, lassan ráébredtem, hogy valójában önmagamtól undorodom és magamat gyűlölöm a kudarcért. És akkor már azért kellett gyűlölnöm őt, mert erre az önmegvetésre kényszerített. Innen pedig nincs kiút. Egyébként, Mesterem, te mindezt pontosan tudod, vagy még többet is tudsz; és azt hiszem, a még több most csak még rosszabb lehet. Csodálatos, hogy ebben a tudatban azt sugalmazod nekem: alakítsam a dolgokat saját vágyaim szerint. Nem félsz?
- SENECA: Octavia nem jellemző eset. Épp mivel kényszerből kerültetek össze, az lett volna csoda, ha kijöttök egymással.
- NERO: Vagy itt van Poppea, a szeretőm. Róla kevesebbet tudsz, és vele látszólag minden rendben van, bár te azért nyilván gyanakszol. Hiszen ki látná jobban nálad, hogy ő mindenestül ennek a kornak a terméke, édes, fanyar és kábító, mint boraink és keleti fűszereink. Ő az, akivel igazán mindent megtehetsz, és aki mégis ugyanúgy fog szeretni, egyszerűen azért, mert nem emberien szeret, hanem úgy mint egy kutya: vak ösztönével, akinek gazda kell, mindegy hogy milyen. Te mit csináltál a kutyáiddal, mikor Rómába visszaköltöztél? Dehát Poppea mégiscsak emberi lény, még ha ő nem is tudja ezt. Elég, ha én tudom. Elég, ha én tudom minden egyes alkalommal, amikor képtelen vagyok másképp bánni vele, mint ahogy egy kutyával szokás. Mert ne felejtse el, Mesterem, ha valaki elméletben annyit tud az emberi szerelemről, amennyire te meg nagy költőink megtanították, akkor az bizony elég megalázónak fogja érezni, hogy egy állattal él együtt. Egy szép és gyengéd állatkával, aki természetesen semmiről nem tehet... De akinek az ember mégis bármelyik pillanatban kitörheti a nyakát olyan természetes mozdulattal, ahogy eldobunk egy már idegesítő csecsebecsét. Ugye, ezt is tudod? Vagy szeressem költő barátaimat, akik kiröhögnek a hátam mögött? Vagy szeressem azt a tömeget a cirkuszokban, aki degenerált elődeim után a császárt legföljebb csak félni tudja, tisztelni nem? És persze itt is a kudarc, mint az előbb: hiszen még ez a tömeg is tisztelné a császárt, ha benne erőt és magabiztosságot érezhetne. De tőlem még csak nem is félnek, és én

ezt tudom. És te is tudod, Róma bölcse, és azt mondod nekem, hogy szeressek. Honnan vegyem hát a szeretetet? Ha jól emlékszem, valamelyik háromszöges görög kollégád mondta egyszer: adjanak neki egy fix pontot, és ő kimozdítja helyéről a Földet. Hát ide figyelj, ajánlok valamit: mutass egyetlen embert, akit szerethetek fenntartás nélkül, anélkül, hogy a szeretet magától gyűlöletbe csapna át, és én megpróbálom az egészet, minden létező és kitalált istenekre, megpróbálom! De most ne gyere általános szentenciákkal - azokat ismerem már. Egy nevet mondj!

SENECA: *(kissé zavarban, ami részben talán megjátszott, de valamennyire biztos valódi)* Hát azért... Egy embert talán tudok. Legalábbis egy olyat, aki még soha nem érezte, hogy gyűlölnéd... Vagy hogy erre egyáltalán volna okod.

NERO: *(mélységes gyanakvással)* Ezt nem mondhatod komolyan.

SENECA: Micsoda? Hogy érted?

NERO: Kérlek, kérlek, erről most ne beszéljünk!

SENECA: Mindig arról kell beszélni leginkább, ami a legnehezebb, fiam!

NERO: Olyan jól megvoltunk anélkül, hogy a kettőnk viszonyát valaha is előhoztuk volna... Legalábbis mióta azt is elmagyaráztad nekem nagyon precízen, hogy miért ragaszkodom hozzád. Az apátlan fiú esete a tanítómesterrel, emlékszel ugye? Akkor hát maradjunk ennyiben. Azóta úgylis felnőtt vagyok már, úgyhogy az egész történet elévült.

SENECA: Dehát miért beszélsz mellé? Pontosan tudom, ha mondjuk tengerbe esnék, ma is habozás nélkül utánam ugranál, hogy kiments. Vagy ha egy égő házban rekednék, berohannál értem. Persze, felnőttél. De ez csak azt jelenti, hogy a szeretet átalakult: komolyabb lett, férfiasabb. És én igenis érzem ezt a szeretetet, amit te most kétségbeesésedben önmagad is letagadnál.

NERO: Fantasztikus vagy, Seneca! Most öltem meg az anyámat, akiért nyilván ugyanúgy beugrottam volna a tűzbe is meg a vízbe is... Azt mondd meg nekem: ha én rekednék az égő házban, te is berohannál értem?

SENECA: *(alig észrevehető habozás után)* Amennyire még egyáltalán tudok rohanni, gondolom, igen.

NERO: Gondolom, igen! Milyen óvatosan hazudsz. Pedig ha olyan biztos vagy benne, hogy én megtenném, nyugodtam bevallhatnád az ellenkezőjét is. Gondolom, igen! Hát persze. Mit nézel rám azokkal a zseniális szemeiddel! Tudom, nem hazudtál, valóban úgy gondolsz. Te még azt is megteheted, hogy mindig arra gondolsz, amire akarsz, miből áll? Gondolom, igen! Aki minden hibából erényt tud csinálni egyszerűen azzal, hogy megmagyarázza, az nem kényszerül arra, hogy egyenesen és nyíltan hazudjon. De én nem gondolom, hanem tudom, hogy értem a kisujjadat se mozdítanád. Én hiába szerettelek úgy, mint az apámat, te azt soha nem viszonzotad. Nem szemrehányásként mondom, ne hidd. Tudom: hogy is lehetne szeretni egy ilyen elfuserált alakot, az állandó nyálas büntudatával, aki sorra megghiúsítja minden

nevelői elképzelésedet! Többször elszóltad magad, amikor Arisztotelészről tanítottál meg Nagy Sándorról. Tudod, akik gúnyolnak a hátam mögött, azok se szeretnek, de azok talán sajnálnak néha. Néha talán megérzik ebben a vonagló férgeben az embert, aki szenved. De te a férgeket nem sajnárod. Csak tanulmányozod őket, kíváncsian és közönyösen, és a szerencsétlen minél jobban vonaglik, annál érdekesebb. És erre még büszke is vagy. Csak tudod, mit nem értek? Hogy soha nem gondoltál arra: ezt a féreg is észreveheti? Soha nem képzelted el, *nekem* milyen érzés tudni, hogy az, aki a legjobban ismer, ugyanolyan visszataszítónak lát, mint én magamat? Lehet, hogy még nem nőttem föl igazán, lehet, hogy még tart a gyermeki szeretet. De egyszer felnövök, Seneca. Felnövök, és te azt mondd, alakítsam a világot úgy, ahogy az érzéseim diktálják. Most megint csak azt kérdezhetem: nem félsz? NEM FÉLSZ?

(Seneca hallgat, mintha Nero kitörésébe ő is belefáradt volna.)

NERO: *(kissé lehiggadva)* Nem kérek bocsánatot, és nem sírom el magam, ha ezt várod. Most, hogy az anyám meghalt, napról-napra érzem, hogy keményebb vagyok... Vagy talán nem is keményebb, csak érzéketlenebb. Vagy egyszerűen csak fáradtabb. Különben is, te mondtad: beszéljünk arról, amiről a legnehezebb. Hát tessék, nem lehet kifogásod.

(Seneca nehezen szólal meg, most derül ki, hogy eddig sem szándékosan hallgatott.)

SENECA: Menj el most.

NERO: Nem tudom elhinni, hogy mindez valóban új volt neked. *(Csend.)* Hiszen végül is annyira nyilvánvaló.

SENECA: Kérlek, menj el.

NERO: *(őszinte ijedtséggel)* Csak nincs valami bajod?

SENECA: Semmi bajom nincs. Csak most nem akarlak látni egy darabig. Talán ez is eléggé nyilvánvaló „végül is”.

NERO: Sajnálom, ha megbántottalak. *(Ironikusan:)* Hiszen még nem vagyok felnőtt teljesen, tudod... Behívom Paulinát, jó?

SENECA: Elég volt, hányszor mondjam? Zavarsz, fárasztasz, dühítesz, különben is késő van... Paulina majd bejön magától. Indulás!

NERO: Jó, jó, megyek. Isten veled.

SENECA: *(félig már önmagának)* Isten! Isten... Hát ott azért még nem tartunk. *(Kis szünet, majd Paulina lép be.)* Hallottad?

PAULINA: Persze. Elég hangos volt. Azért... az engem is meglep, hogy téged ilyen váratlanul ért. Ez a fiú bolond. Efféle érzésekre, őszintén szólva, én már számítottam.

SENECA: Ha számítottál rá, akkor nem bolond. Érzései „végül is”, tényleg nyilvánvalóak. Bolond inkább én voltam, hogy nem vettem észre előbb.

PAULINA: Luciusom, itt már nem sokat számított volna, ha észreveszed.

SENECA: Gondolod? Lehet.

PAULINA: De most legalább tudod, hogy *te* mégiscsak szereted egy kicsit. Különben nem volnál így letörve. Ez is valami, nem? Ez az ostoba kölyök is rájöhetett volna, hogy nemcsak neki nincs apja, neked sincs fiad.

SENECA: Na, arra aztán semmi szükség, hogy még te filozofálj nekem!

PAULINA: Ugyan, miért ne? Tudod: a fenyők csak susognak, egyik így, másik úgy... Hadd beszéljek! Tudom, úgylis megnyugodnál hamar, de mért ne hihessem, hogy ebben segítettem én is.

SENECA: Nem biztos, hogy meg akarok nyugodni.

PAULINA: Ó, az mindegy. Úgylis, megnyugszol. Sztoikus filozófus csak olyan emberből lesz, aki semmit se venne nagyon a szívére filozófia nélkül se.

SENECA: Na hallod!

PAULINA: Miért, ezt is te mondtad!

SENECA: Én? Mikor?

PAULINA: Amikor nekem udvaroltál. Ilyen szövegekkel vettél le a lábamról.

SENECA: Ja... Az nem számít.

PAULINA: Aha! Szóval -

SENECA: Ide figyelj, Paulinám. Tudom, hogy jót akarsz, mint mindig, és nagyon kedvesen és ügyesen akarsz jót, mint mindig. Ha én egyszer levettelek a lábadról még annakidején, hát azóta te visszaadod a kölcsönt minden nap. De most légyszíves ne akard elterelni a figyelmem erről a kölyökről. Talán eddig is az volt a baj, hogy nem éreztem át eléggé se a csalódást, amit nekem okozott, se azt, ami még fontosabb, hogy közben mit érezhet ő.

PAULINA: Amikor folyton kérdezgette, hogy „nem félsz?“, „nem félsz?“, nekem bizony futkosott a hideg a hátamon.

SENECA: Hát igen; ha egyszer valóban felnő, és addig nem sikerül meggyógyítani, nehéz helyzetbe kerülünk.

PAULINA: Te még hiszel abban, hogy meggyógyíthatod?

SENECA: Nem tudom... Amikor elment, valóban az volt az érzésem, mintha egy görög tragédiában volnánk, ahol minden eldőlt már az első pillanatban, és mostantól csak lejátsszuk, amit a végzet előír. Mint ahogy bizonyára így is van; csak akkor azt hittem, tudom is már a végkifejletet, és az bizony körülbelül illett egy görög tragédiába. De ez persze badarság. Még nem tartunk ott, hogy biztosak lehessünk bármiben. Még annyi minden történhet. Vagyis még annyi mindent lehet *csinálni*. Na tessék, máris szinte megnyugodtam... Milyen igazad volt!

PAULINA: Neked volt igazad, te mondtad azt az aforizmat.

SENECA: Nem-nem! Amikor én mondtam, még csak üres szellemesség volt. Most lett igaz, és most te mondtad.

PAULINA: Akkor most már elterelhetem a figyelmed?

SENECA: Miért, történt valami?

PAULINA: Amíg te Néróval beszéltél, itt járt Culpeus, tudod, bátyám szabadosa Nápolyból. Nagyon sietett, különösen miután meghallotta, hogy a császár van itt. Azt üzeni neked, az öreg papok szerint a Vezúv kitörni készül.

SENECA: *(izgatottan)* A Vezúv? De hisz időtlen idők óta egész csendes! Az áldóját, miért nem várt meg? Mit mondott még?

PAULINA: Csak ezt. A jelek szerint a hegy nyugtalankodik, és tudják, hogy az ilyesmi téged érdekel.

SENECA: Mi az, hogy érdekel? Megyek Nápolyba! Vagy inkább Campaniába, úgyis meg kell már nézni az ottani házat meg a szőlőket. Szóval nyugtalankodik a vén hóhányó? Elviszem magammal Luciliust, ő mindig fogékony volt a természet jelenségei iránt. A szülei is örülni fognak, ha közben meglátogatja őket. Persze, Nérónak előbb meg kell mondani, hogy az elutazás nem függ össze a beszélgetésünkkel... Kérdés ugyan, hogy elhiszi-e? Te Paulina! Mi lenne, ha őt is elhívnám? A természet vizsgálata mindig jót tesz a léleknek, igaz viszont, hogy nekünk nyilván terhes lenne egy kicsit. Mit szólsz hozzá?

PAULINA: *(óvatosan)* Nem hiszem, hogy most elfogadná a meghívást. Ő nem nyugszik meg olyan hamar, mint te... Nyilván ezért nem is lett sztoikus filozófus.

SENECA: *(Kacag.)* Már megint igazad van. De ez csak egy okkal több, hogy mégis meghívjam, mert így látja majd a jószándékot, és ott mégse fog zavarni. Ez az! Holnap... meg holnapután elintézek mindent vagy két hétre előre, és aztán hajóra ülünk. Remélem, Luciliusnak nincs itt semmi halaszthatatlan dolga, úgyis az egészségesnél többet foglalkozik vívással, lovakkal meg effélékkel. És az idő is nagyon kellemes... Érdekes, szeretem ezt a várost, de most valahogy örülök, hogy egy darabig nem fogom látni.

PAULINA: Hiszen Nápolyt is szereted.

SENECA: Igaz. Meg Szirakúzáat is szeretem, meg Alexandriát is, nem is beszélve Bagdadról és Jeruzsálemről; üsse kő, még Korzikát is szeretem, aztán persze az én jó öreg Hispániámat... Mennyi ember! Mennyi szó, mozdulat és tekintet; mennyi kérdés és mennyi gondolat! Róma fenyői, ti azt hiszitek, a világ közepén álltok itt, komoran és büszkén a katakombák mellett, vidáman és büszkén a mutatványosok sátrai körül, vagy egyszerűen csak büszkén, mint egy örök rend őrtálló katonái, végig a Via Appián. Én pedig hallom, ahogy testvéreitek zúgnak messze az északi rengetegekben, és gleccserpartokon India égbenyúló hegyei közt. Tévedtek, Róma fenyői. A város halandó, öröknek hitt rendjét, mint sziklát az őszi harmat, úgy porlasztja egyre a minden résen átszivárgó idő. És ez jól is van így. A málló szikla porát

a víz lehordja, a völgyben talajjá válik, és új erdőt nevel. Eltűnik a város, megmaradnak az emberek; eltűnik az ember, megmaradnak a hegyek és folyók; eltűnnek azok is, megmaradnak a csillagok; s hogy utánuk mi marad, azt nem tudni, de nem is fontos már. Több szerénységet, Róma fenyői! És talán kicsivel több kételkedést. Engem bölcsnek tartanak, és ez másokhoz képest talán így is van... De ha így van is, csak annyival vagyok bölcsőbb, amennyivel hitetlenebb. Emberarcú istenek és istenarcú császári dinasztiák nyüzsögnek a Földön, és az emberek hisznek bennük. Erények és bűnök nyüzsögnek minden napjaink sodrában, és az emberek hisznek bennük. Hisznek akkor is, mint ma, ha közben már nem tudják igazán imádni az istent és követni az erényt. Mert a hit és az erkölcs nemcsak úgy fontos, mint a törvény, amely tetteinket irányítja, hanem inkább mint a nyelv, amit beszélünk és amiben gondolkodunk. Valahogy el kell igazodnunk a világban, valahogy meg kell értenünk egymást, valahogy nevelni kell a gyerekeinket... Ma mindenki érzi, hogy minél kevesebb az isten, annál nagyobb a káosz. És ezért mindenki fél, és vagy ragaszkodik a hit maradékához, vagy ijedtében, mint Petronius, ez a zseniális ártatlan gazfickó, magát a káoszt teszi meg istenének. Én nem hiszek a káoszban sem. Ha egy vulkán kitörését előre megérzik az állatok, akkor az a kitörés valami ismeretlen módon mégiscsak várható és törvényszerű volt. Ha egy császár váratlanul megöli az anyját, és én ezt meg tudtam mondani hetekkel előbb, akkor ez a tett is logikus volt és érthető. De különben is, akármerre nézünk, a tenger hullámainál a pókháló szövedékéig, minden tele van renddel és logikával. Nem a törvény illúzió, a káosz az. Ma úgy érezzük, a világ egyre érthetlenebb, pedig csak hamis fogalmainkról derül ki egyre inkább, hogy magyarázatra alkalmatlanok. Úgy érezzük, az erkölcs egyre kevésbé tudja féken tartani gonosz hajlamainkat, pedig csak egy régi, egyszerűbb kor értékrendjéről derül ki, hogy már elavult. De lesz helyette más, jobb, mert az emberek élni akarnak, és hinni fognak abban, ami az élethez kell. És egyszer megértjük majd a tűzhányók működését, és aztán megértjük majd, hogy rosszul értettük meg, és a hibát kijavítjuk. Jó erre gondolni egy olyan korban, mikor a régi világ bomlása már feltűnő, de még nem látszik az új, ami közben születik. Sokan azt hiszik ugyan, látják már: minden új császár és minden új szekta alapítója meghirdeti a maga új világát, mikor kiadja első rendeleteit, vagy összegyűjti az első tizenkét tanítványt maga köré. Mit tehet hát az ember, aki tudja, hogy van rend, van törvény, talán még Isten is van, de hozzájuk nem hit vezet, hanem gondolkodás és cselekvés? És aki tudja azt is, hogy minden, amit már megtudott, csak ideiglenes? Lehet-e megállni egyenesen, ha nincsenek előttünk távoli, mozdulatlan pontok, amikbe tekintetünkkel kapaszkodhatunk? Van-e garanciánk, hogy a sok tévedés közben csak egyszer is megsejtünk valamit az igazságból? (*Elmosolyodik, kissé kihívó iróniával.*) Nincs válasz. Ha egy kérdésre rögtön felelni lehet, minek feltenni a kérdést? Én úgy felelek, hogy cselekszem. Próbálok egyenesen állni az imbolgó világban, keresem a rend és a törvény lenyomatát a káosz tűnékeny felszíne alatt; és maga ez a bizonytalan törekvés többet jelent nekem,

mint bármilyen hit nyugalma és garanciája. Néha olyan postahajónak érzem magam, amely kiszökött a menetrendből és most saját kedve szerint kószál a tengereken, felkeresve, körbejárva és elhagyva hihetetlenül távoli, a térképen alig található városokat; felszállnak rá emberek, egyedül és csoportosan, ő elviszi őket ahová menniük kell vagy ahová csak titokban kíváncsiak, s aztán továbbmegy, rejtelmesen és vidáman a part sziklazátonyai között, és mire lassan ponttá zsugorodik a horizonton, az utasok már táguló szemekkel szétszéledtek új városuk főterén, és többé nem gondolnak rá.

(Ismét Seneca mellszobra, ezúttal a következő felirattal: „Lucius Annaeus Seneca. Gazdag római polgár, filozófus, író, államférfi. Született a hispániai Cordubában i. e. 4 körül, meghalt, Nero császár parancsára, i. sz. 65-ben.”)

-&-